

# Good practices from the pilot activities: Visit to the hydroelectric power plant

**Sector:** Automation

**GPE (Good Practice Example) title:** Visit to the hydroelectric power plant

**Your school and country:** Secondary vocational school Nikšić, Montenegro

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalisation strategy)

Students had the opportunity to observe the operation of turbines and learn about the process of hydroelectric power generation during the visit. It greatly contributed to their better understanding of theoretical knowledge and the formation of a realistic picture.

## 2. Target group

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)

The target group is students from fourth grade, final grade and 4 teachers.

Number of students engaged: 32

## 3. Which was the main goal of your pilot activity?

The primary goal is the analysis of current practices and achievements and their improvement.

**4. Transferred elements of GPE**

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

What was planned as part of the pilot activities was implemented in the expected measures. The students responded to the inputs more than met expectations.

**5. Final outcome**

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

In addition to the above-mentioned goals, this visit awakened students' interests in the field of researching career opportunities in the field of renewable energy.

They witnessed firsthand the sustainable utilisation of natural resources for electricity production which fostered a sense of environmental stewardship among them.

**6. Difference in learning outcome (knowledge / competence / skills)**

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)

Students showed greater interest during discussions in theory classes, referring to the knowledge gained in practice and during the visit to the hydroelectric power plant.



**Step by step procedure**

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
One lesson, 45 min	e.g. tune in / warm up	informing students about the importance of green energy	method of oral presentation, conversation method and presentation method
Homework, arbitrarily	E.g. gathering information / presentation of problem	gathering information about hydroelectric power plants as energy plants and their role in relation to the environment	presentation method
2-3h	work in progress	a tour of the machine room with Pelton turbines and generators as well as the 110 kV switchyard from a distance in accordance with safety measures	observation, listening
Homework, arbitrarily	e. g. presentation of students' results /	showing interest in the field of career opportunities related to the field of	essay on the topic of a visit



	examination of new competences	renewable energy and raising awareness of the importance of green energy	
--	--------------------------------	--	--

**Final remarks on testing experiment (in sentences):**

This pilot activity indicated the necessary inclusion of connecting students with real representations of what was studied in practice. Students showed greater interest in theoretical classes, participated in debates, asked questions that lead in new directions and open perspectives both for them and for us as professors. Learning about the sustainable use of natural resources for the production of electricity encouraged students to speak and think more carefully about the environment, in order to actively contribute to a greener and sustainable future. The students responded to the inputs more than met expectations which implies the necessity of involving more frequent visits to similar plants and companies as a form of training process.



# Cooperation with Cortex academy

Sector: ICT

Your school and country: JU Srednja elektro-ekonomska škola Bijelo Polje, Montenegro

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalisation strategy)

Cooperation with ICT Cortex which is the cluster for Information Technologies, Innovation, Education, Design and Technology Development in Montenegro. It's basically a one year course, which starts with online lessons, and after 2 tests, continues with practical work in Podgorica during summer. The best students may even receive a job offer if they successfully complete every step of this training course.

## 2. Target group

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)

Any student from school can apply; there are no specific requirements, although some basic knowledge in programming would be preferred. Number of engaged students: 56 students applied. Later on 21 students took the first test while the second evaluation passed 8 students. From this number, 6 students are learning about the front end programming while 2 students are learning about back end programming.



Co-funded by  
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

**3. Which was the main goal of your pilot activity?**

The primary aim is to enrich students' understanding across various subjects, fostering a deeper comprehension of concepts and principles pertinent to their academic and professional growth. Additionally, the program endeavours to cultivate a collaborative environment where students learn to effectively communicate, collaborate, and work in teams. By simulating real-life scenarios and challenges, the curriculum equips students with practical skills and problem-solving abilities essential for success in their future careers.

**4. Transferred elements of GPE**

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

We have recently completed the first test, and some students have successfully passed it, allowing them to progress to the next round of the course. However, a significant challenge we face is that all the instructions and teachings throughout the course are conducted solely in the English language.

**5. Final outcome**

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

It is hoped that the students will further pursue their education at the university level, continuing to build upon the knowledge and skills they have acquired. Additionally, there is the possibility that some of these students may be offered part-time employment opportunities by information and communication technology (ICT) companies. Such opportunities could provide valuable real-world experience and complement their academic endeavours.

**6. Difference in learning outcome (knowledge / competence / skills)**

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)

At this stage, we are merely initiating the project, and while progress has been made, much remains to be seen as the project unfolds over time. As we proceed, we anticipate gaining valuable insights and overcoming challenges that will



shape the trajectory of the project. Through ongoing assessment and adaptation, we aim to navigate the project's development and ultimately achieve our objectives.

### Step by step procedure

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
1hour	e.g. tune in / warm up	Presentation: Instructors from Cortex	
7-8 months	E.g. gathering information / presentation of problem	Online courses	
3-4 months	work in progress	Building an app (with help of teachers and instructors)	
Competition in Podgorica	e. g. presentation of students' results / examination of new competences	Presentation of an app	



**Final remarks on testing experiment (in sentences):**

As we conclude the initial test phase, it's encouraging to note that several students have successfully advanced to the next round. This achievement underscores their dedication and aptitude for the course material. Moving forward, we remain committed to supporting all participants as they navigate the challenges and opportunities ahead.

The completion of the first test marks a significant milestone in our program, yet it also highlights a pertinent challenge: the language barrier. The requirement for English proficiency poses a hurdle for some students, necessitating additional support and resources to ensure equitable participation and learning outcomes. Addressing this obstacle will be crucial as we strive to foster an inclusive and conducive learning environment for all.

Looking ahead, the journey doesn't end with the completion of this course; rather, it marks the beginning of new opportunities and endeavors. With hopes high, we anticipate that many students will pursue higher education at the university level, while others may embark on promising career paths within the ICT sector. The fusion of academic knowledge and practical experience will undoubtedly equip them with the skills and resilience needed to thrive in the dynamic landscape of real-life work.

In reflecting on the core objectives of our educational program, it's evident that we're striving to achieve more than just academic excellence. Our aim is to cultivate well-rounded individuals equipped with a profound understanding of their field, adept at collaboration, and prepared to tackle the challenges of real-world scenarios. By nurturing these qualities, we empower our students to not only excel academically but also to make meaningful contributions to society.





# Company visits and comparison between the Finnish and Montenegrin educational systems

**Sector:** Automation /ICT / Electronics (choose one) **ICT**

**Your school and country:** Secondary school for electrical engineering “Vaso Aligrudic” in Podgorica, Montenegro

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalisation strategy)

The chosen topic highlights the significance of Work-Based Learning (WBL) and its impact on vocational education. Special attention was also paid to the improvement of work with students with special needs in education.

This topic was chosen because of its importance to advancing our understanding of effective educational strategies and fostering a level playing field for all students. It fits within our curriculum's aim to integrate international best practices, fostering WBL and strategies also promoting inclusiveness of students with special needs in education, intercultural learning and collaboration.

## 2. Target group

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

The activity was aimed at a diverse group (about 30 participants from school (students, teachers, director, project managers and others). These individuals were selected for their fundamental knowledge in their fields and their keen interest in improving their skills. The aim was to provide a broader perspective on vocational education, integrating it into an international context that values innovation, practical skills development and adaptability to global industry standards.

### **3. Which was the main goal of your pilot activity?**

The primary goal was to transfer knowledge and insights gained from the Finnish educational system and its application of Work-Based Learning to improve the practical and theoretical aspects of vocational education in Montenegro. This involved establishing a collaborative relationship with companies for practical training, comparing the development of industries between Finland and Montenegro, and documenting the process to enhance learning outcomes. The specific goal of the activity is the implementation of good examples of individual adaptation of programs for students with special educational needs.

### **4. Transferred elements of GPE**

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

Elements such as the structure of WBL in the Finnish system, the approach to industrial cooperation and the methods of integrating practical experiences with theoretical learning were transferred. The organised visit to the company from Podgorica included adapting these elements to suit the local context and specific needs of our students and industry

### **5. Final outcome**

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

- Finnish model, allowed students to see the direct relevance of their education to the workforce and encouraged a deeper commitment to their professional development (showed a significant increase understanding of the practical application of their studies)





- The initiative also led to the possible development of joint projects, exchanges and practical training opportunities with partner institutions and companies.
- Guidelines for working with students with special needs in education

**6. Difference in learning outcome** (knowledge / competence / skills)

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)

Students would like to have more welcoming areas for their projects in terms of furniture and equipment. They would also like to have teachers who are familiar with new technology trends. In addition students would like to have more national and international mobility possibilities so they could cooperate more effectively with their peers from different cultural backgrounds, fostering a richer and more diverse learning environment. This enhanced mobility would not only broaden their academic perspectives but also contribute to the development of crucial interpersonal skills, encouraging a global mindset that is essential in today's interconnected world.



### Step by step procedure

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
September	Visit to company <a href="#">3D soba</a>	Teachers and students visited the company	<a href="#">Achieving cooperation, that is, providing support to students and teachers in development.</a>
October	Creation of video material of Conclusion of the study visit to Finland	Comparative analysis of the VET system in Montenegro and Finland	Mandatory task for project participants by the DC VET WB project.
November-December-January	Presentation of <a href="#">Conclusion of the study visit to Finland.</a>	Presentations and Discussion: 1. Students; 2. Teachers, administrative staff; 3. <a href="#">Western Balkan Partners (teachers) from vet4wb project (Presentation (day4)</a>	This phase aimed to disseminate the insights gained and spark a broader conversation about integrating international best practices into local vocational education.



		<u>by Ana Filipović, Chamber of Economy of Montenegro)</u>	
February	<u>CONFERENCE: INDUSTRY AND EDUCATION JOINING FORCES</u>	<u>Presentation of Finland education system and Luovi collage, Ms. Sari Jokeli</u> (the conference was attended by 60 participants, representatives of professional schools, companies, as well as the rest of the local community, the Ministry of Education, Science and Innovation, the VET Centre, the Chamber of Economy, the Institute of Education, the Ministry of Foreign Affairs, and institutions for adult education.)	This phase aimed to disseminate the insights gained and spark a broader conversation about integrating international best practices into local vocational education.



<p>February</p>	<p>A visit to the school by a representative of Luovi collage, Ms. Sari Jokeli</p>	<p>Meetings and Interview( inclusive education advisor in the Research and Development Department of the Institute of Education MNE , School pedagogic, Parents, Assistants, Visited a class and had the opportunity to exchange experiences with students and teachers regarding working with children with special needs</p>	<p>Conclusion after all the meetings was that Montenegro has the legal regulations largely aligned with European standards, however, in practice, the situation requires additional engagement from all relevant institutions in order to provide students with quality education and the necessary life skills.</p>
-----------------	--	--	--





**DC-VET WB**

Developing Capacity for VET System in Western Balkan  
Grant Nr. 101092450

**Final remarks on testing experiment (in sentences):**

The expansion and implementation of the goals of the DC VET WB project can be achieved through an improved cooperation approach that includes the SEDU College, Luovi College and the school/s from Podgorica.

1. Establishment and implementation of joint activities aimed at both teachers and students. These activities can be structured around online workshops and 'mobility programmes', designed to encourage exchange and mutual learning.
2. Formulation and implementation of comprehensive individual plans and guidelines aimed at supporting students with special needs within the educational system. In Aiming to provide a cohesive and inclusive approach to education, where the needs of each student are met through tailored strategies and interventions.

**Through these strategic measures, in addition to sharing knowledge and resources, a sustainable model for educational excellence and inclusiveness is created, using international cooperation and local expertise.**



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

# WBL carpenter profile

**Sector:** Automation / ICT / Electronics (choose one) Automation

**Your school and country:** VET school Lutfi Musiqi, Kosovo

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalisation strategy)

I choose to focus on the carpenter profile, a sector with high demand in our country. Drawing inspiration from Finland's successful WBL model, we aimed to foster practical skills and industry-relevant knowledge among our students while forging stronger ties with local businesses

The integration of WBL practices into VET systems holds significant relevance and fits into various educational strategies. Relevance to Curriculum Development; Inclusion Strategy; Internationalisation Strategy; Employability and Economic Development.

## 2. Target group

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.



Target group for choosing GPE are students at XI grade, carpenter profile, (7-10)students. In terms of skills, competences, and knowledge, students involved in this pilot project would acquire a range of practical skills related to carpentry work, including:

- Woodworking Techniques
- Tool Proficiency
- Construction Methods
- Safety Practices
- Problem-Solving Skills

Overall, the aim is to equip students with the practical skills, competences, and knowledge necessary to pursue careers in the carpentry industry and meet the demands of the local labour market.

### **3. Which was the main goal of your pilot activity?**

The main goal of the pilot activities was to implement a robust Work-Based Learning (WBL) program in carpentry education, tailored to meet the needs of both students and local industries. By providing hands-on experience and aligning the curriculum with industry demands, the aim was to enhance students' employability and bridge the gap between education and the workforce.

Step-by-step procedure:

1.Preparation Phase:

Needs Assessment:

- Identified the demand for carpentry skills in the local labour market.
- Determined the specific skills and competences required by the carpentry industry.

Selection of Target Group:

- Chose students at XI grade, carpenter profile.



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.



- Decided on the number of participants (7-10 students).

Coordination with the Carpeting Company:

- Contacted and arranged a visit with the carpeting company.
- Discussed the objectives, schedule, and activities for the study visit.

Curriculum Alignment:

- Ensured that the curriculum aligned with the carpentry industry demands.

2. Implementation Phase:

Orientation Session:

- Conducted an orientation session to familiarise students with the objectives and expectations of the study visit.

Study Visit to the Carpeting Company:

- Toured the carpeting company's facilities.
- Observed and learned about woodworking techniques, tool proficiency, construction methods, safety practices, and problem-solving skills.

Hands-on Training:

- Allowed students to participate in practical carpentry tasks under the guidance of industry professionals.
- Encouraged students to apply learned skills and techniques in real-world scenarios.

Interactive Sessions:

- Organised Q&A sessions with industry experts to facilitate knowledge sharing and address students' queries.
- Conducted discussions on industry trends, challenges, and opportunities in the carpentry sector.

Assessment and Feedback:

- Evaluated students' performance and progress during the study visit.
- Gathered feedback from students regarding their learning experiences and the effectiveness of the program.

3. Post-Implementation Phase:



**Reflection and Debriefing:**

- Reflected on the outcomes and experiences of the study visit with the students.
- Discussed the learnings, challenges, and opportunities for improvement.

**Evaluation of Pilot Activities:**

- Assessed the impact of the pilot activities on students' productivity, quality of work, and employability in the carpentry industry.
- Analysed the successful school-to-career transitions and overall effectiveness of the WBL program.

**4. Transferred elements of GPE**

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

Transferring the WBL model from Finland to Vushtrri presented challenges related to cultural context, resources, and regulations, key elements such as practical learning and industry alignment were likely easier to adapt. Additional information, adaptation, and retention of core principles were essential for successfully implementing the WBL program in the local context.

**5. Final outcome**

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

The main results achieved from the pilot activities include improved productivity and quality of work, increased employability in the carpentry industry, successful school-to-career transitions, and positive feedback from students regarding the effectiveness of the program. These outcomes highlight the success of the initiative in bridging the gap between education and industry demands while preparing students for meaningful careers in carpentry.





**6. Difference in learning outcome** (knowledge / competence / skills)

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)

WBL generally contributes to positive outcomes such as increased motivation, engagement, knowledge, skills, confidence, and career awareness among participating students. Evaluating these changes through feedback mechanisms and assessments can provide valuable insights into the effectiveness of the WBL program and inform future improvements and adjustments.

**Step by step procedure**

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
15 minutes	Preparation Phase	-Introduce the objectives and expectations of the study visit to the students. -Listen and ask questions for clarification	-Presentation slides - Provide an overview of the carpentry industry and the importance of practical skills and industry-relevant knowledge.
90 minutes	Study Visit to the Carpentry Company	-Guide the tour of the carpentry company's facilities	-Safety gear -Encourage students to actively participate and ask



		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Facilitate interactions with industry professionals. Observe and learn about woodworking techniques, tool proficiency, construction methods, safety practices, and problem-solving skills.</li> <li>- Guided tour, interactive Q&amp;A, hands-on learning.</li> </ul>	<p>questions to gain practical insights.</p>
60 minutes	Hands-on Training	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Demonstrate practical tasks related to carpentry under the guidance of industry professionals.</li> <li>-Supervise and guide students in hands-on activities.</li> <li>-Participate in practical tasks.</li> <li>-Apply learned skills and techniques in real-world scenarios.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Practical tools, construction materials.</li> <li>-Carpentry construction kits, tools, safety gear.</li> <li>- Ensure safety measures are followed during hands-on activities.</li> </ul>



		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Demonstrations, hands-on practice, and group work.</li> </ul>	
30 minutes	Interactive Sessions	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Organise Q&amp;A sessions with industry experts,</li> <li>-Facilitate discussions on industry trends, challenges, and opportunities in the carpentry sector.</li> <li>- Engage in discussions, ask questions, and share insights.</li> <li>-Interactive Q&amp;A, group discussions.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Encourage students to actively participate in discussions and share their thoughts and ideas.</li> </ul>

**Final remarks on testing experiment (in sentences):** In conclusion, the pilot activities of integrating Work-Based Learning (WBL) practices into carpentry education has yielded promising results. Through hands-on experiences and industry alignment, students have shown increased motivation, engagement, and skill acquisition. Feedback from both students and educators underscores the effectiveness of the WBL approach in bridging the gap between education and industry demands. Moving forward, further refinement and expansion of WBL initiatives hold great potential for enhancing vocational education and preparing students for successful careers in carpentry and related fields.



# WBL Greenhouse 3d remodelling

**Sector:** Automation

**Your school and country:** VET school Gjimnazi **Kuvendi i Lezhës**, Kosovo

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalisation strategy)

Professor Adriatik Zeqiri and 10 students visited an “Agro” Greenhouse to gain practical insights into sustainable construction and greenhouse operations. This study visit was chosen to foster practical skills and industry-relevant knowledge among students while strengthening ties with local agricultural businesses. The integration of Work-Based Learning (WBL) practices into Vocational Education and Training (VET) systems holds significant relevance, aligning with Curriculum Development; Inclusion Strategy; Internationalisation Strategy; Employability,

## 2. Target group

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)

The target group for this study visit comprised students at XI grade, focusing on agricultural and construction profiles. The 10 students involved were expected to acquire a range of practical skills and knowledge related to greenhouse construction and sustainable agriculture practices, including:



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Construction Techniques for Greenhouses
- Ventilation Systems
- Sustainable Agricultural Practices
- Problem-Solving Skills

The overall aim was to equip students with the practical skills, competences, and knowledge necessary to pursue careers in agriculture and construction sectors and meet the demands of the local labour market.

### **3. Which was the main goal of your pilot activity?**

The primary goal of the study visit to the “Agro” Greenhouse was to provide students with hands-on experience and practical insights into sustainable greenhouse construction and agricultural practices. By aligning the curriculum with industry demands and fostering direct interaction with professionals, the aim was to enhance students' employability, increase their understanding of sustainable agricultural practices, and bridge the gap between education and the workforce.

Step-by-step procedure:

#### **1. Preparation Phase:**

Needs Assessment:

- Identified the demand for sustainable agricultural and construction skills in the local labour market.
- Determined the specific skills and competences required for greenhouse construction and sustainable agriculture.

Selection of Target Group:

- Chose students at XI grade, agricultural and construction profiles.
- Decided on the number of participants (10 students).

Coordination with the “Agro” Greenhouse:

- Contacted and arranged a visit to the “Agro” Greenhouse.



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.





- Discussed the objectives, schedule, and activities for the study visit.

Curriculum Alignment:

- Ensured that the curriculum aligned with greenhouse construction and sustainable agriculture industry demands.

2. Implementation Phase:

Orientation Session:

- Conducted an orientation session to familiarise students with the objectives and expectations of the study visit.

Study Visit to the “Agro” Greenhouse:

- Toured the greenhouse facilities.
- Observed and learned about greenhouse construction, ventilation systems, and sustainable agricultural practices.

Hands-on Training:

- Allowed students to participate in practical tasks related to greenhouse construction and maintenance under the guidance of industry professionals.
- Encouraged students to apply learned skills and techniques in real-world scenarios.

Interactive Sessions:

- Organised Q&A sessions with agricultural and construction experts to facilitate knowledge sharing and address students' queries.
- Conducted discussions on sustainable agricultural practices, challenges, and opportunities in the greenhouse sector.

Assessment and Feedback:

- Evaluated students' performance and progress during the study visit.
- Gathered feedback from students regarding their learning experiences and the effectiveness of the program.



- Asses the students to remodel the particular greenhouse in a 3d model during the class

### 3. Post-Implementation Phase:

#### Reflection and Debriefing:

- Reflected on the outcomes and experiences of the study visit with the students.
- Discussed the learnings, challenges, and opportunities for improvement.

#### Evaluation of Pilot Activities:

- Assessed the impact of the pilot activities on students' productivity, quality of work, and employability in the agricultural and construction sectors.
- Analysed the successful school-to-career transitions and overall effectiveness of the WBL program.

### 4. Transferred elements of GPE

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

Transferring the WBL model from carpentry to greenhouse construction presented challenges related to the specific technical knowledge and skills required. However, key elements such as practical learning and industry alignment were easier to adapt. Additional information, adaptation, and retention of core principles were essential for successfully implementing the WBL program in the local context.

### 5. Final outcome

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

The main results achieved from the study visit to the “Agro” Greenhouse include improved understanding of greenhouse construction and sustainable agricultural practices, increased employability in the agricultural and construction sectors, successful school-to-career transitions, and positive feedback from students regarding the



effectiveness of the program. These outcomes highlight the success of the initiative in bridging the gap between education and industry demands while preparing students for meaningful careers in agriculture and construction.

**6. Difference in learning outcome** (knowledge / competence / skills)

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)

The study visit and subsequent 3D model reconstruction of the “Agro” Greenhouse contributed to positive outcomes such as increased motivation, engagement, knowledge, skills, confidence, and career awareness among participating students. Evaluating these changes through feedback mechanisms and assessments provided valuable insights into the effectiveness of the WBL program and informed future improvements and adjustments.

**Step by step procedure**

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
15 minutes	Preparation Phase	-Introduce the objectives and expectations of the study visit to the students. -Listen and ask questions for clarification. -Group discussion and Q&A session with the students.	-Presentation slides -Projector, laptop -Provide an overview of the “Agro” Greenhouse and the importance of sustainable agriculture.





60 minutes	Study Visit to the “Agro” Greenhouse	<ul style="list-style-type: none"><li>- Guide the tour of the greenhouse facilities.</li><li>- Facilitate interactions with industry professionals</li><li>-Observe and learn about greenhouse construction, ventilation systems, and sustainable agricultural practices.</li><li>-Engage in interactive sessions and ask questions.</li><li>-Guided tour, interactive Q&amp;A, hands-on learning.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>-Safety gear</li><li>-Encourage students to actively participate and ask questions to gain practical insights.</li></ul>
90 minutes	Hands-on Training	<ul style="list-style-type: none"><li>-Demonstrate practical tasks related to greenhouse construction and maintenance.</li><li>- Supervise and guide students in hands-on activities</li><li>-Participate in practical tasks under the guidance of industry professionals</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>-Practical tools, construction materials</li><li>-Greenhouse construction kits, tools, safety gear.</li><li>-Ensure safety measures are followed during hands-on activities.</li></ul>



		-Demonstrations, hands-on practice, and group work.	
30 minutes	Assessment and Feedback	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Organise Q&amp;A sessions with agricultural and construction experts.</li> <li>-Facilitate discussions on sustainable agricultural practices, challenges, and opportunities in the greenhouse sector.</li> <li>-Engage in discussions, ask questions, and share insights.</li> </ul>	Encourage students to actively participate in discussions and share their thoughts and ideas.

**Final remarks on testing experiment (in sentences):** The study visit to the “Agro” Greenhouse proved to be a valuable and enriching experience for both the professor and the students. The hands-on exposure to greenhouse construction and sustainable agricultural practices provided students with practical insights and knowledge that are highly relevant to the current demands of the agricultural and construction sectors. The interactive sessions and direct engagement with industry professionals facilitated a deeper understanding of the complexities and nuances of sustainable greenhouse construction. The subsequent activity of reconstructing the “Agro” Greenhouse in a 3D model during classes further enhanced the students' learning experience, enabling them to apply the acquired knowledge and skills in a creative and





**DC-VET WB**

Developing Capacity for VET System in Western Balkan  
Grant Nr. 101092450

innovative manner. This activity not only reinforced the theoretical concepts but also promoted problem-solving, critical thinking, and collaborative skills among the students. Overall, the study visit and the associated activities were successful in achieving the set objectives of enhancing students' employability, increasing their understanding of sustainable agricultural practices, and bridging the gap between education and the workforce. The positive feedback received from the students underscores the effectiveness of the Work-Based Learning (WBL) approach in vocational education and highlights the potential of integrating such experiential learning opportunities into the curriculum to enrich the learning experience and better prepare students for successful careers in agriculture and construction-related fields. Moving forward, it is crucial to continue refining and expanding the WBL initiatives, adapting them to the local context, and fostering stronger collaboration with industry partners to ensure the continued success and relevance of vocational education programs.



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.



# Improvement of the implementation of practical teaching in the economic school

**Sector:** Automation / ICT / Electronics (choose one) Electronics

**Your school and country:** Public Institution Secondary Technical School Tesanj, Bosnia and Herzegovina

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalisation strategy)

In my pilot activity, I chose one class in the economics school and planned to take certain actions with them so that as many students as possible in that class go to a company in the area of the Tesanj municipality for practical classes. Given that the topic of my study visit was how to improve practical teaching in the Balkans, and my pilot activity was concerned with increasing the number of students on practical teaching in companies, I think it is completely connected and relevant. However, although the study visit was excellent for many reasons (a detailed tour of famous companies, a tour of the best schools in Madrid, a conversation with students in those schools...), it was purely informative and did not give me any tools or concrete solutions to improve my practical classes at my school. The example of practical teaching is good, but all the good practices that I have seen, I already have to a certain extent in my school or I cannot have them because the legal regulations do not allow me, so there is little that could be concretely transferred.



**2. Target group**

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)

In my pilot activity, 20 students of the high school of economics who attend the third grade participated.

**3. Which was the main goal of your pilot activity?**

The main goal of the activity was for all 20 students to attend an internship in a company in the area of the municipality of Tesanj.

**4. Transferred elements of GPE**

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

Actually, there was nothing to transfer. The good practice that I was able to transfer from the study visit, given the circumstances, is already represented in my school. In this activity, I only tried to increase the number of students participating in it.

**5. Final outcome**

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

Most of the students found the right company, but then another problem arose. If the majority of students would do practical classes in companies, then the professor who teaches those classes in school has no one to teach and loses part of his salary. In order to avoid that problem, it was agreed that students go to school regularly for practice, and after class or on weekends they go to practise at the company. Some students agreed with that idea, and some rejected it and decided to continue doing practice at school as they have been doing so far.

**6. Difference in learning outcome (knowledge / competence / skills)**

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)





Given that this practice already exists in our school, the students who participate in it show motivation and new knowledge and skills, so it is not something new that came specifically from this pilot activity and this project in general.

### Step by step procedure

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
1 week	presentation of the activity	The professor presents the idea for the pilot activity to the students and gives them time to think about whether they want to participate	
1,5 month	work in progress	The students who agreed to participate are engaged and, together with the professor, they are looking for companies where they could do an internship.	
1 week	Presentation of students' results	Due to the problem that arose, some students	





		decide to go to practice according to the initial plan, while others give up and continue attending practice at school.	
--	--	---	--

**Final remarks on testing experiment (in sentences):**

Thanks to the study visit in Spain I could see the entire process of creating a product from scratch, visit the airport in Madrid and visit some of the most modern schools in this city. While visiting the schools, I got to know the way their students conduct their practical classes. Later, during the implementation of the pilot activity, the challenge of the regulation and standard was faced. The good practices that I could transfer with these restrictions are those that I already have in my school, I could only try to expand them, which you can see from my above answers.



# Professional network of electrotechnical

**Sector:** Automation

**Your school and country:** Shkolla profesionale Teknike, Korce , Shqiperi  
Technical VET School, Korca, Albania

## 1. Topic of unit / lesson /mobility / reason for choosing GPE

(Explain why the topic is relevant and how & where it fits in; reference to curriculum/inclusion strategy/internationalization strategy)

The creation of this professional network was inspired by the cooperation relationships of companies with professional VET schools in Spain. Since the national strategy of professional education in Albania aims to strengthen relations with businesses and VET schools. In the schools I visited in Madrid, I was introduced to this type of cooperation where companies were not only used for the professional practice of students, but also for the development of curricula, the training of teachers, various investments, etc.

## 2. Target group

(which vocational training & level; number of students; skills, competences, knowledge of students involved)

This was the first activity of this initiative. The participants were students of the 12th (13 students) and 13th (14 students) grades of the Electrotechnical professional profile, representatives of regional companies of this profile, teachers of vocational subjects, managers of the regional employment office.



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

### 3. Which was the main goal of your pilot activity?

The main purpose of this activity was to create a professional network. This network will be developed even further. The main reasons for its creation will be:

1. Realisation of professional practices of students in companies.
2. Proposals for curricular changes to adapt the educational offer to the demands of the labour market.
3. Training of teachers with new technologies.

The main goal is "Employment of students".

### 4. Transferred elements of GPE

(What was easy/difficult to transfer, where was additional information needed, what was adapted, what was kept, ...)

What impressed me the most during my visit to Madrid was the importance that Vet schools gave to relations with companies. I tried to apply this way of communication and treatment of companies, seeing them as an integral part of the school, not as distant entities. This idea was very much supported by the headmaster of the school and colleagues. It was also received with more pleasure and curiosity by the students.

It was the first time that in our school representatives of companies, teachers, students, managers of the employment office sat together. The main word of the activity was the increase of the quality of the school and the employment of the students.

### 5. Final outcome

(product, results, more successful school career or internship; feedback from students: which are the main results achieved of your pilot activity?)

This activity was the beginning of a process that I hope will last a long time and give good results. I am pleased to inform you that the professional network started functioning. From February 25, 2024, students are applying for professional internships with companies that are members of the professional network. If students want to open new businesses after finishing school, the regional employment office is committed to financing their initiative.




### 6. Difference in learning outcome (knowledge / competence / skills)

(Did you observe any changes in students' motivation, engagement, knowledge and skills as a result of the Work-Based Learning activities?)

Students feel much more motivated to pursue their studies and to develop professionally. They are very responsible for the importance of internships with companies. They feel very valued by the school to give thoughts and opinions about the curriculum and other aspects of school life.

#### Step by step procedure

Approx. time needed	phase	teacher /instructor / student activities; working methods	media, material, hints
1 week	Preparatory phase	Discussion with colleagues to determine the activity	

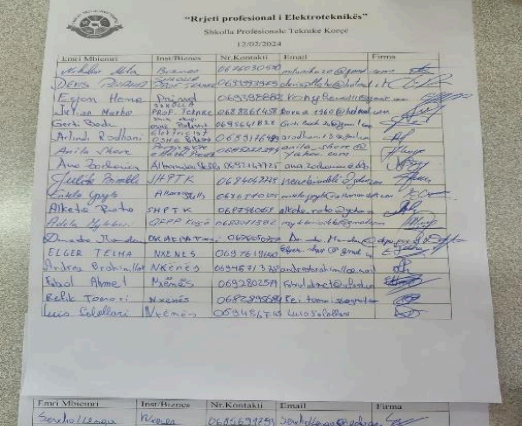



Co-funded by  
the European Union


Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

<p>1 week</p>	<p>Preparatory phase</p>	<p>Discussion with students to determine the activity</p>	
<p>3 days</p>	<p>work in progress</p>	<p>Determining the agenda, participants and preparing invitation</p>	



10 days	work in progress	As a very important part of the activity were the representatives of the companies. The companies were notified in advance and then visited by school teachers to explain the purpose of the activity. Then I get confirmation from them.	
2 days	work in progress	making the presentation	



<p>February 12, 2024</p>	<p>happening</p>	<p>Realization of the activity of creating a professional network</p>	
<p>From February 25 - ongoing</p>	<p>students' results</p>	<p>Students are doing professional internships in companies</p>	

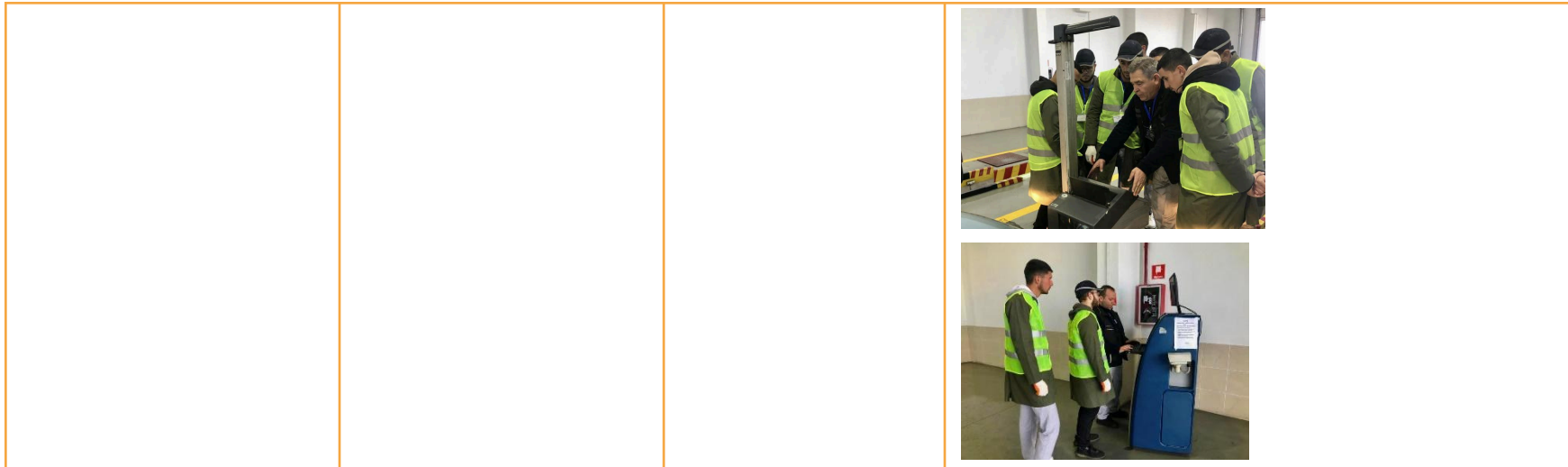


**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.







**Final remarks on testing experiment (in sentences):**

After the completion of this activity, the school headmaster decided to create a "Professional Networks" for other professional profiles that our school provides, such as mechanics, construction, information technology, thermo-hydraulics, vehicle services.

I strongly believe in the success of the professional network for increasing the quality of teaching at school and for the employment of students.





**DC-VET WB**

Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
Ugovor br. 101092450

# Primjeri dobre prakse iz pilot aktivnosti: Posjeta hidroelektrani

**Sektor:** Automatizacija

**Primjer dobre prakse:** Posjeta hidroelektrani

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna škola, Nikšić, Crna Gora

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Učenici su imali priliku da posmatraju rad turbine i nauče o procesu proizvodnje hidroelektrične energije tokom posjete. To je znatno doprinijelo njihovom boljem razumijevanju teorijskog znanja i formiranju realne slike cjelokupnog procesa.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Učenici četvrtog razreda. I 4 profesora

Ukupan broj učenika: 32



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

**3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Primarni cilj je analiza trenutnih praksi i postignuća te njihovo unapređenje.

**4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Ono što je planirano kao dio pilot aktivnosti realizovano je u očekivanim mjerama. Učenici su reagovali sa većim nivoom angažovanosti i radoznalosti više nego što su bila očekivanja.

**5. Rezultati**

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Pored gore navedenih ciljeva, ova posjeta je probudila interes učenika za istraživanje karijernih mogućnosti u oblasti obnovljivih izvora energije. Oni su prvi put svjedočili održivoj upotrebi prirodnih resursa za proizvodnju električne energije što je podstaklo i osjećaj odgovornosti prema životnoj sredini.

**6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenici su pokazali povećano interesovanje tokom diskusija u teorijskim časovima, pozivajući se na znanje stečeno u praksi i tokom posjete hidroelektrani.



### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
Čas u trajanju od 45 minuta	Uvod	Razgovor sa učenicima o važnosti zelene energije	Usmena prezentacija i diskusija
Domaći zadatak (nije obavezno)	Prikupljanje informacija o problemu	Prikupljanje informacija o hidroelektranama kao energetskim postrojenjima i njihova uloga u vezi sa životnom sredinom.	Prezentacija
2-3h	Obrađivanje teme	Obilazak mašinske sobe sa Pelton turbinama i generatorima, kao i prekidačnice od 110 kV sa odgovarajuće udaljenosti u skladu sa sigurnosnim mjerama.	Studijska posjeta



Domaći zadatak (nije obavežno)	Predstavljanje učeničkih zapažanja/ ispitivanje novih kompetenci	Pokazivanje interesovanja za mogućnosti karijere u oblasti obnovljivih izvora energije i podizanje svijesti o važnosti zelene energije.	Sastav na temu studijske posjete
--------------------------------	--	---	----------------------------------

### Zapažanja i komentari:

Ova pilot aktivnost ukazala je na neophodnu inkluziju povezivanja studenata sa primjerima iz prakse na temu onoga što su proučavali u praksi. Učenici su pokazali veće interesovanje tokom teorijske časove, učestvovali u debatama, postavljali pitanja koja su vodila u nove smjerove i otvarala perspektive kako za njih, tako i za nas kao profesore. Učenje o održivoj upotrebi prirodnih resursa za proizvodnju električne energije podstaklo je učenike da pažljivije govore i razmišljaju o okolini, kako bi aktivno doprinijeli zelenijoj i održivoj budućnosti. Učenici su pozitivno reagovali na nove informacije više nego očekivano, što nas navodi na potrebu za organizacijom češćih posjeta sličnim postrojenjima i kompanijama kao dio treninga.



# Saradnja sa klasterom CORTEX

Sektor: ICT

Naziv škole i zemlja: JU Srednja elektro-ekonomska škola Bijelo Polje, Crna Gora

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Saradnja sa ICT Cortexom, koji je klaster za informacione tehnologije, inovacije, obrazovanje, dizajn i razvoj tehnologije u Crnoj Gori. Organizovan je jednogodišnji kurs koji počinje online lekcijama, a nakon 2 testiranja nastavlja se s praktičnim radom u Podgorici tokom ljeta. Najboljim studentima će biti ponuđeno radno mjesto ukoliko uspješno završe obuku. .

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Nema ograničenja ko od učenika se može prijaviti sve dok poznaju osnove programiranja.

Prijavilo se 56 učenika, prvi test je polagalo 21, u drugu fazu je prošlo 8 učenika (6 učenika front-end, 2 učenika back-end programiranje)

## 3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?

Glavni cilj je obogatiti razumijevanje studenata u različitim predmetima, podstičući dublje shvatanje pojmova i principa relevantnih za njihov akademski i profesionalni razvoj. Pored toga, program teži da razvije saradničko okruženje u kojem



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

studenti uče efikasno komunicirati, saradivati i raditi u timovima. Kroz simulaciju realnih situacija i izazova, nastavni plan oprema studente praktičnim vještinama i sposobnostima rješavanja problema neophodnim za uspjeh u njihovim budućim karijerama.

#### **4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Nedavno smo završili prvi test, i jedan broj učenika je uspješno prošao, što im omogućava da nastave sa sljedećim dijelom kursa. Međutim, značajan izazov s kojim se suočavamo je to što su sve instrukcije i nastava tokom kursa sprovedeni isključivo na engleskom jeziku.

#### **5. Rezultati** (proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Nadamo se da će učenici nastaviti svoje obrazovanje na univerzitetskom nivou, nastavljajući da grade svoje znanje i vještine koje su stekli. Dodatno, postoji mogućnost da nekom od ovih učenika bude ponuđena mogućnosti za honorarno zapošljavanje od strane kompanija za informacione i komunikacione tehnologije (ICT). Takve prilike mogu pružiti vrijedno iskustvo iz stvarnog svijeta i dopuniti njihova akademska nastojanja.

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

U ovoj fazi samo pokrećemo projekat, i iako smo ostvarili napredak, još mnogo toga ostaje da se vidi kako se projekat bude odvijao tokom vremena. Kako budemo napredovali, očekujemo sticanje vrijednih uvida i prevazilaženje izazova koji će oblikovati putanju projekta. Kroz kontinuiranu procjenu i prilagođavanje, cilj nam je da navigiramo kroz razvoj projekta i konačno postignemo naše ciljeve.





### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
1 čas	Uvod	Predstavljanje ICT Cortex klastera i takmičenja	
7-8 mjeseci	Prikupljanje informacija o problemu	Online časovi	
3-4 mjeseca	Obrađivanje teme	Rad na aplikaciji sa nastavnicima i instruktorima	
Takmičenje u Podgorici	Predstavljanje učeničkih zapažanja/ ispitivanje novih kompetenci	Predstavljanje aplikacije	



### Zapažanja i komentari:

Dok završavamo inicijalnu fazu testiranja, ohrabrujuće je primijetiti da su neki studenti su uspješno napredovali u narednu fazu takmičenja. Ovaj uspjeh ističe njihovu posvećenost i sposobnost da savladaju gradivo kursa. Nastavljamo podržavati sve učesnike dok se suočavaju sa izazovima i mogućnostima koji su pred njima.

Završetak prvog testa predstavlja značajan korak u našem programu, ali istovremeno ističe važan izazov: jezičku barijeru. Poznavanje engleskog jezika predstavlja prepreku za neke studente, što zahtijeva dodatnu podršku i resurse kako bi se osiguralo jednako učešće i ishodi učenja. Prevazilaženje ovog izazova će biti ključno dok nastojimo da stvorimo inkluzivno i podsticajno okruženje za učenje za sve.

Gledajući unaprijed, putovanje se ne završava završetkom ovog kursa; naprotiv, to označava početak novih mogućnosti i nastojanja. Očekujemo da će mnogi studenti nastaviti sa visokim obrazovanjem na univerzitetskom nivou, dok će drugi krenuti putem obećavajućih karijera u sektoru informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT). Spajanje akademskog znanja i praktičnog iskustva, neosporno će ih opremiti vještinama i otpornošću potrebnim za uspjeh u dinamičnom pejzažu stvarnog radnog svijeta.

Imajući u vidu osnovne ciljeve našeg obrazovnog programa, očigledno je da težimo postizanju više od same akademske izvrsnosti. Naš cilj je uzgajati sveobuhvatne individue opremljene dubokim razumijevanjem svog polja, vještini u saradnji i spremnim da se suoče sa izazovima stvarnih situacija. Njegovanjem ovih kvaliteta, osnažujemo naše studente da ne samo da se akademski ističu, već i da daju značajan doprinos društvu.



# Posjeta kompaniji i uporedna analiza srednjeg stručnog obrazovanja iz Finske i Crne Gore

Sektor: ICT

Naziv škole i zemlja: JU Srednja elektrotehnička škola "Vaso Aligrudić", Crna Gora

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Izabrana tema ističe značaj učenja na radu (WBL) i njegov uticaj na stručno obrazovanje. Posebna pažnja takođe je posvećena unapređenju rada sa učenicima sa posebnim potrebama u obrazovanju.

Ova tema je izabrana zbog njenog značaja za napredovanje našeg razumijevanja efikasnih obrazovnih strategija i promovisanja jednakih mogućnosti za sve učenike. Uklapa se u ciljeve našeg kurikuluma da integriše internacionalne najbolje prakse, promovišući učenje na radu i strategije koje takođe promovišu inkluzivnost učenika sa posebnim potrebama u obrazovanju, međukulturalno učenje i saradnju.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

Aktivnost je bila usmjerena ka raznolikoj grupi (oko 30 učesnika iz škole - učenici, nastavnici, direktor, menadžeri projekta i drugi). Ovi pojedinci su odabrani zbog osnovnog znanja u svojim oblastima i velikog interesovanja za unapređenje svojih vještina. Cilj je bio pružiti širi pogled na stručno obrazovanje, integrišući ga u međunarodni kontekst koji cijeni inovacije, razvoj praktičnih vještina i prilagodljivost globalnim industrijskim standardima.

### **3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Primarni cilj bio je prenos znanja i uvida stečenih iz finskog obrazovnog sistema i primjene učenja na radu kako bi se poboljšali praktični i teorijski aspekti stručnog obrazovanja u Crnoj Gori. To uključuje uspostavljanje saradnje sa kompanijama radi organizacije praktične obuke, upoređivanje razvoja industrije između Finske i Crne Gore, i dokumentovanje procesa radi poboljšanja ishoda učenja. Specifični cilj aktivnosti je implementacija dobrih primjera individualnih programa za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.

### **4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Preneseni su elementi poput strukture učenja na radu u finskom sistemu, pristup industrijskoj saradnji i metode integrisanja praktičnih iskustava sa teorijskim učenjem. Organizovana je posjeta kompaniji iz Podgorice koja je prilagodila ove elemente lokalnom kontekstu i specifičnim potrebama naših učenika i industrije.

### **5. Rezultati**

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

- Finski model omogućava učenicima da direktno vide relevantnost svojeg obrazovanja za radnu snagu i podstiče dublje posvećivanje njihovom profesionalnom razvoju (pokazao je značajan porast razumijevanja praktične primjene njihovih studija).



- Inicijativa je takođe dovela do mogućeg razvoja zajedničkih projekata, razmjena i prilika za praktičnu obuku sa partnerskim institucijama i kompanijama
- Smjernice za rad sa učenicima sa posebnim potrebama u obrazovanju

### 6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenici bi voljeli da imaju prijatnije prostorije za svoje projekte u pogledu nameštaja i opreme. Takođe potrebno je upoznati nastavnike sa novim trendovima u tehnologiji kako bi prenijeli dalje znanje učenicima. Osim toga, učenici bi željeli imati više nacionalnih i internacionalnih mogućnosti mobilnosti kako bi efikasnije mogli saradivali sa svojim vršnjacima iz različitih kulturnih pozadina i time podstakli bogatije i raznolikije učenje. Ovo poboljšano kretanje ne bi samo proširilo njihove akademske perspektive, već bi doprinelo i razvoju ključnih interpersonalnih vještina, podstičući globalno razmišljanje koje je neophodno u današnjem međusobno povezanom svijetu.

### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
Septembar 2023	Posjeta kompaniji <u>3D soba</u>	Nastavnici i profesori	<u>Postizanje saradnje, odnosno pružanje podrške</u>





**DC-VET WB**

Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
Ugovor br. 101092450

			<u>učenicima i nastavnicima u razvoju.</u>
October 2023	Priprema video materijala i zaključaka sa studijske posjete	Komparativna analiza stručnog sistema Finske i Crne Gore	Obavezan zadatak za učesnike obuke DC VET WB
Novembar 2023-Januar 204	Predstavljanje <u>Zaključaka studijske posjete iz Finske.</u>	Prezentacija i diskusija sa: <ol style="list-style-type: none"><li>1. Učenicima</li><li>2. Nastavnicima</li><li>3. Partnerima projekta <u>vet4wb project</u></li></ol>	Ova faza imala je za cilj da proširi saznanja stečena tokom procesa i pokrene širu raspravu o integraciji internacionalnih najboljih praksi u lokalno stručno obrazovanje.



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

Februar 2024	Konferencija: <u><a href="#">Industrija i obrazovanje udružuje snage</a></u>	<u><a href="#">Prezentacija Finskog obrazovnog sistema od predstavnice Luovi koledža, gospođa Sari Jokeli</a></u>  Skupu je prisustvovalo oko 60 učesnika srednjih stručnih škola, kompanija, lokalnih zajednica, Ministarstva obrazovanja, nauke i inovacija, Centar za strucno obrazovanje Crne Gore, Privredne komore Crne Gore, Ministarstvo vanjskih poslova i drugih institucija za obrazovanje odraslih.	Ova faza imala je za cilj da proširi saznanja stečena tokom procesa i pokrene raspravu o integraciji internacionalnih najboljih praksi u lokalno stručno obrazovanje.
--------------	--	---	---



<p>Februar</p>	<p>Posjeta školi predstavnice Luovi koledža, Sari Jokeli</p>	<p>Sastanci i intervju (savjetnik za inkluzivno obrazovanje u Odeljenju za istraživanje i razvoj Instituta za obrazovanje Crne Gore, školski pedagog, roditelji, asistenti).</p> <p>Posjetili su čas i imali priliku da razmijene iskustva sa učenicima i nastavnicima u vezi rada sa djecom sa posebnim potrebama.</p>	<p>Zaključak nakon svih sastanaka bio je da Crna Gora ima zakonske propise koji su uglavnom usklađeni sa evropskim standardima, međutim, u praksi, situacija zahtijeva dodatno angažovanje svih relevantnih institucija kako bi se učenicima pružilo kvalitetno obrazovanje i neophodne životne vještine.</p>
----------------	--	---	---

### Zapažanja i komentari:

Proširenje i implementacija ciljeva DC VET WB projekta mogu se postići kroz unaprijeđenu saradnju koji uključuje SEDU koledž, Luovi koledž i škole iz Podgorice.



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..





**DC-VET WB**

Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
**Ugovor br. 101092450**

1. Uspostavljanje i implementacija zajedničkih aktivnosti usmjerenih kako na nastavnike, tako i na učenike. Ove aktivnosti mogu biti strukturirane kao online radionica i "mobilni programi", dizajniranih da podstaknu razmjenu i međusobno učenje.
2. Formulisanje i implementacija sveobuhvatnih individualnih planova i smjernica usmjerenih na podršku učenicima sa posebnim potrebama unutar obrazovnog sistema. Cilj je pružiti kohezivan i inkluzivan pristup obrazovanju, gdje se potrebe svakog učenika zadovoljavaju putem prilagođenih strategija i intervencija.

Kroz ove strateške mjere, osim dijeljenja znanja i resursa, stvara se održiv model za obrazovnu izvrsnost i inkluzivnost, koristeći međunarodnu saradnju i lokalnu ekspertizu.



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..



**DC-VET WB**

Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
Ugovor br. 101092450

# Učenje zasnovano na radu- profil stolara

**Sektor:** Automatizacija

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna škola "Lutfi Musiqi", Kosovo

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Odlučio sam se fokusirati na profil stolara, sektor sa visokom potražnjom u našoj zemlji. Inspirisani uspješnim finskim modelom učenja na radu (WBL), cilj nam je bio da razvijemo praktične vještine i znanja relevantna za industriju među našim učenicima, istovremeno jačajući veze sa lokalnim preduzećima.

Integracija praksi učenja na radu u sisteme stručnog obrazovanja ima značajnu važnost i uklapa se u različite obrazovne strategije. Relevantno je za razvoj kurikuluma; Strategiju inkluzije; Strategiju internacionalizacije; Zapošljivost i ekonomski razvoj.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Ciljna grupa su učenici XI razreda, profil stolara, (7-10) učenika. Što se tiče vještina, kompetencija i znanja, učenici uključeni u ovaj pilot projekat stekli bi niz praktičnih vještina vezanih za stolarske poslove, uključujući:



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

- Tehnike obrade drveta
- Vještine rukovanja alatima
- Metode građevinarstva
- Prakse sigurnosti
- Vještine rješavanja problema

Opšti cilj je opremiti učenike praktičnim vještinama, kompetencijama i znanjem potrebnim za započinjanje karijere u stolarskoj industriji i zadovoljavanje potreba lokalnog tržišta rada.

### **3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Glavni cilj pilot aktivnosti bio je implementirati snažan program učenja na radu (WBL) u sektoru stolarstva, prilagođen potrebama kako učenika tako i lokalnih industrija. Pružanjem praktičnog iskustva i usklađivanjem kurikuluma sa zahtjevima industrije, unaprijediće se zapošljivost učenika i prevazići jaz između obrazovanja i radne snage.

Korak-po-korak procedura:

#### 1. Faza pripreme:

Analiza potreba:

- Identifikacija potražnje za stolarskim vještinama na lokalnom tržištu rada.
- Utvrđivanje specifičnih vještina i kompetencija potrebnih za stolarsku industriju.

Selekcija ciljne grupe:

- Odabir učenika u XI razredu, profil stolar.
- Odluka o broju učesnika (7-10 učenika).

Koordinacija sa stolarskom kompanijom:

- Kontaktiranje i organizacija posjete stolarskoj kompaniji.
- Razgovor o ciljevima, rasporedu i aktivnostima za studijsku posjetu.



#### Usklađivanje kurikuluma:

- Osiguravanje da je kurikulum usklađen sa zahtjevima stolarske industrije.

#### 2. Faza implementacije:

##### Uvodna sesija:

- Održavanje orijentacione sesije kako bi se učenici upoznali sa ciljevima i očekivanjima studijske posjete.

##### Studijska posjeta stolarskoj industriji:

- Obilazak prostorija stolarske kompanije.
- Posmatranje i učenje o tehnikama obrade drveta, vještinama rukovanja alatima, metodama građevinarstva, praksama sigurnosti i vještinama rješavanja problema.

##### Praktična obuka:

- Omogućavanje učenicima da učestvuju u praktičnim stolarskim zadacima pod vođstvom stručnjaka iz industrije.
- Podsticanje učenika da primijene naučene vještine i tehnike u stvarnim scenarijima.

##### Interaktivne sesije:

- Organizovanja info sesija sa stručnjacima iz industrije kako bi se olakšalo dijeljenje znanja i adresirala pitanja učenika.
- Vođenje diskusija o trendovima industrije, izazovima i prilikama u sektoru stolarstva.

##### Evaluacija i povratne informacije:

- Evaluacija učinka i napretka učenika tokom studijske posjete.
- Prikupljanje povratnih informacija od učenika o njihovim iskustvima učenja i efikasnosti programa.

#### 3. Post-implementaciona faza:

##### Razmišljanje i debriefing:

- Razmatranje ishoda i iskustava studijske posjete sa učenicima.



- Diskusija o naučenom, izazovima i prilikama za poboljšanje.

Evaluacija pilot aktivnosti:

- Procjena uticaja pilot aktivnosti na produktivnost učenika, kvalitet rada i zapošljivost u stolarskoj industriji.
- Analiza uspješnih tranzicija od škole do karijere i opšte efikasnosti WBL programa.

#### **4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Prijenos WBL modela iz Finske u Vushtri predstavio je izazove koji su bili povezani sa kulturnim kontekstom, resursima i regulativama, ključni elementi poput praktičnog učenja i usklađivanja sa industrijom vjerovatno su bili lakši za prilagodbu. Dodatne informacije, prilagođavanje i zadržavanje osnovnih principa bili su ključni za uspješnu implementaciju WBL programa u lokalnom kontekstu.

#### **5. Rezultati** (proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Glavni rezultati postignuti pilot aktivnostima obuhvataju poboljšanu produktivnost i kvalitet rada, povećanu zapošljivost u stolarskoj industriji, uspješne tranzicije od škole do karijere i pozitivne povratne informacije od učenika o efikasnosti programa. Ovi rezultati ističu uspjeh inicijative u prevazilaženju jaza između obrazovanja i zahtjeva industrije, pripremajući učenike za značajne karijere u stolarstvu.

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenje na radu doprinosi pozitivnim ishodima poput povećane motivacije, angažovanosti, znanja, vještina, samopouzdanja i svijesti o karijeri kod učenika koji učestvuju. Evaluacija ovih promjena putem povratnih mehanizama i procjena može pružiti vrijedne uvide u efikasnost programa učenja na radu i informisati buduća poboljšanja i prilagodbe.



### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
15 minuta	Uvod	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Predstavljanje ciljeva i očekivanja studijske posjete učenicima</li> <li>- Postavljanje pitanja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prezentacija</li> <li>- Predstavljanje stolarske industrije i važnost praktičnih vještina i znanja vezano za posao</li> </ul>
90 minuta	Studijska posjeta stolarskoj industriji	<p>Posjeta kompanije Razmjena ideja sa predstavnicima kompanija Posmatranje i učenje novih tehnika obrade drveta, izgradnje, zaštite na radu i rješavanja problema</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Oprema za bezbjednost na radnom mjestu</li> <li>- Podsticanje učenika da pitaju i učestvuju u praktičnom radu</li> </ul>
60 minuta	Učenje na radnom mjestu	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Demonstracija praktičnih zadataka</li> <li>- Nadzor učeničkog rada</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Stolarski alati i građevinski materijali</li> <li>- Oprema za zaštitu na radu</li> </ul>



		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Učešće u praktičnim zadacima</li> <li>- Primjena naučenih vještina i tehnika</li> <li>- Demonstracija i grupni rad</li> </ul>	
30 minuta	Interaktivna sesija	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Organizacija sesije za pitanja i odgovore sa ekspertima industrije</li> <li>- Vođenje diskusije na temu trendova industrije, izazova i mogućnosti za stolarstvo</li> </ul>	Uključivanje učenika u diskusiju

### Zapažanja i komentari:

Zaključno, pilot aktivnosti integracije praksi učenja na radu (WBL) u obrazovanje stolarstva donijele su obećavajuće rezultate. Kroz praktična iskustva i usklađivanje sa zahtjevima industrije, učenici su pokazali povećanu motivaciju, angažovanost i sticanje vještina. Povratne informacije kako od učenika tako i od edukatora naglašavaju efikasnost pristupa WBL u prevazilaženju jaza između obrazovanja i zahtjeva industrije. Nastavak daljeg usavršavanja i proširenja inicijativa u oblasti WBL ima veliki potencijal za unapređenje stručnog obrazovanja i pripremu učenika za uspješne karijere u stolarstvu i srodnim oblastima.



# 3D modeliranje staklenika

**Sektor:** Automatizacija

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna škola "Kuvendi i Lezhës", Kosovo

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Profesor Adriatik Zeqiri i 10 učenika je posjetilo "Agro" staklenik kako bi stekli praktično znanje u održivu konstrukciju i operacije staklenika. Ova studijska posjeta odabrana je kako bi se razvile praktične vještine i znanja relevantna među učenicima a istovremeno jačajući veze sa lokalnim poljoprivrednim preduzećima. Integracija praksi učenja na radu (WBL) u sisteme stručnog obrazovanja i obuke (VET) je od velikog značaja, usklađujući se sa razvojem kurikuluma; Strategijom inkluzije; Strategijom internacionalizacije; Zapošljivost,

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Ciljna grupa za ovu studijsku bili su učenici XI razreda poljoprivrednog i građevinskog smjeta. Uključeni učenici (10) stekli su praktične vještine i znanje vezano za konstrukciju staklenika i održive poljoprivredne prakse, uključujući:

- Tehnike konstrukcije staklenika
- Sisteme ventilacije



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..



- Održive poljoprivredne prakse
- Vještine rješavanja problema

Opšti cilj bio je opremiti učenike praktičnim vještinama, kompetencijama i znanjem potrebnim za započinjanje karijera u sektorima poljoprivrede i građevinarstva i zadovoljavanje potreba lokalnog tržišta rada.

### **3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Primarni cilj studijske posjete "Agro" stakleniku bio je pružiti učenicima praktično iskustvo i uvide u održivu konstrukciju staklenika i poljoprivredne prakse. Usklađivanjem kurikuluma sa zahtjevima industrije i podsticanjem direktnog interakcije sa profesionalcima, cilj je bio unaprijediti zapošljivost učenika, povećati njihovo razumijevanje održivih poljoprivrednih praksi i prevazići jaz između obrazovanja i radne snage.

Korak po korak procedura:

#### 1. Priprema

Analiza potreba:

- Identifikacija potražnje za stolarskim vještinama na lokalnom tržištu rada.
- Utvrđivanje specifičnih vještina i kompetencija potrebnih za izgradnju staklenika i održivu poljoprivrednu industriju.

Selekcija ciljne grupe:

- Odabir učenika u XI razredu, profili za poljoprivredu i građevinarstvo.
- Odluka o broju učesnika (10 učenika).

Koordinacija sa "Agro" staklenikom:

- Kontaktiranje i organizacija posjete kompaniji "Agro".
- Razgovor o ciljevima, rasporedu i aktivnostima za studijsku posjetu.



#### Usklađivanje kurikuluma:

- Osiguravanje da je kurikulum usklađen sa zahtjevima izgradnje staklenika i održive poljoprivrede

#### 2. Implementacija Uvodne sesije:

- Održavanje orijentacione sesije kako bi se učenici upoznali sa ciljevima i očekivanjima studijske posjete.

#### Studijska posjeta “Agro” stakleniku:

- Obilazak prostorija
- Posmatranje i učenje o tehnikama postavljanja staklenika i održavanja u skladu sa industrijskim standardima

#### Praktična obuka:

- Omogućavanje učenicima da učestvuju u praktičnim zadacima vezanim za staklenik i održavanje
- Podsticanje učenika da primijene naučene vještine i tehnike u stvarnim scenarijima.

#### Interaktivne sesije:

- Organizovanja info sesija sa stručnjacima iz industrije kako bi se olakšalo dijeljenje znanja i adresirala pitanja učenika.
- Vođenje diskusija o trendovima industrije, izazovima i prilikama u sektoru poljoprivrede i održive gradnje.

#### Evaluacija i povratne informacije:

- Evaluacija učinka i napretka učenika tokom studijske posjete.
- Prikupljanje povratnih informacija od učenika o njihovim iskustvima učenja i efikasnosti programa.

#### 3. Post-implementaciona faza

#### Razmišljanje i debriefing:

- Razmatranje ishoda i iskustava studijske posjete sa učenicima.



- Diskusija o naučenom, izazovima i prilikama za poboljšanje.

Evaluacija pilot aktivnosti:

- Procjena uticaja pilot aktivnosti na produktivnost učenika, kvalitet rada i zapošljivost u u sektoru poljoprivrede i održive gradnje.
- Analiza uspješnih tranzicija od škole do karijere i opšte efikasnosti WBL programa.

#### **4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Prenos WBL modela iz građevinarstva na konstrukciju staklenika predstavljao je izazov vezano za specifično tehničko znanje i vještine potrebne. Međutim, ključni elementi poput praktičnog učenja i usklađivanja sa industrijskim zahtjevima bili su lakši za prilagođavanje. Dodatne informacije, prilagođavanje i zadržavanje osnovnih principa bili su ključni za uspješnu implementaciju WBL programa u lokalnom kontekstu.

#### **5. Rezultati**

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Glavni rezultati postignuti studijskom posjetom "Agro" stakleniku uključuju poboljšano razumijevanje konstrukcije staklenika i održivih poljoprivrednih praksi, povećanu zapošljivost u sektorima poljoprivrede i građevinarstva, uspješne tranzicije od škole do karijere i pozitivne povratne informacije od učenika o efikasnosti programa. Ovi rezultati ističu uspjeh inicijative u prevazilaženju jaza između obrazovanja i zahtjeva industrije, pripremajući učenike za značajne karijere u poljoprivredi i građevinarstvu.

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)



Studijska posjeta i naknadna rekonstrukcija 3D modela "Agro" staklenika doprinijeli su pozitivnim ishodima poput povećane motivacije, angažovanosti, znanja, vještina, samopouzdanja i svijesti o karijeri kod učenika koji su učestvovali. Evaluacija ovih promjena putem povratnih mehanizama i procjena pružila je vrijedne uvide u efikasnost WBL programa i informisala buduća poboljšanja i prilagodbe.

### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenic /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
15 minuta	Uvod	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Predstavljanje ciljeva i očekivanja studijske posjete učenicima</li> <li>- Postavljanje pitanja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prezentacija</li> <li>- Projektor, laptop</li> <li>- Prestavljanje "Agro" staklenika i važnost održive poljoprivrede</li> </ul>
60 minuta	Studijska posjeta "Agro" stakleniku	<p>Posjeta kompaniji Razmjena ideja sa predstavnicima kompanija Posmatranje i učenje o izgradnji staklenika,</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Oprema za bezbjednost na radnom mjestu</li> <li>- Podsticanje učenika da pitaju i učestvuju u praktičnom radu</li> </ul>





		sistema za ventilaciju i održivih poljoprivrednih praksi	
90 minuta	Učenje na radnom mjestu	<ul style="list-style-type: none"><li>- Demonstracija praktičnih zadataka</li><li>- Nadzor učeničkog rada</li><li>- Učešće u praktičnim zadacima</li><li>- Primjena naučenih vještina i tehnika</li><li>- Demonstracija i grupni rad</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Praktični alati</li><li>- Građevinarski materijali</li></ul>
30 minuta	Interaktivna sesija	<ul style="list-style-type: none"><li>- Organizacija sesije za pitanja i odgovore sa ekspertima industrije</li><li>- Vođenje diskusije na temu trendova industrije, izazova i mogućnosti za staklenike</li></ul>	Uključivanje učenika u diskusiju



### Zapažanja i komentari:

Studijska posjeta "Agro" stakleniku pokazala se kao vrijedno i obogaćujuće iskustvo kako za profesora tako i za učenike. Praktično iskustvo u konstrukciji staklenika i održivim poljoprivrednim praksama pružilo je učenicima praktične uvide i znanja koja su visoko relevantna za trenutne zahtjeve poljoprivrednih i građevinskih sektora. Interaktivne sesije i direktno angažovanje sa stručnjacima iz industrije olakšali su dublje razumijevanje složenosti i nijansi održive konstrukcije staklenika. Naknadna aktivnost rekonstrukcije "Agro" staklenika u 3D modelu tokom časova dodatno je unaprijedila iskustvo učenja studenata, omogućavajući im primjenu stečenog znanja i vještina na kreativan i inovativan način. Ova aktivnost ne samo da je osnažila teorijske koncepte već je i promovisala vještine rješavanja problema, kritičkog razmišljanja i saradnje među učenicima. U cjelini, studijska posjeta i povezane aktivnosti bile su uspješne u postizanju postavljenih ciljeva u poboljšanju zapošljivosti učenika, povećanju razumijevanja održivih poljoprivrednih praksi i prevazilaženju jaza između obrazovanja i radne snage. Pozitivne povratne informacije od učenika naglašavaju efikasnost pristupa učenju na radu (WBL) u stručnom obrazovanju i ističu potencijal integracije takvih iskustvenih učenja u kurikulum kako bi se obogatilo iskustvo učenja i bolje pripremili učenici za uspješne karijere u poljoprivredi i građevinskim oblastima. Nastavak usavršavanja i proširivanja WBL inicijativa, prilagođavanje lokalnom kontekstu i jačanje saradnje sa industrijskim partnerima ključno je kako bi se osigurali kontinuirani uspjeh i relevantnost programa stručnog obrazovanja.



# Unapređenje stručne prakse u srednjoj ekonomskoj školi

**Sektor:** Elektronika

**Naziv škole i zemlja:** JU Srednja tehnička škola, Tešanj, Bosna i Hercegovina

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Za svoju pilot aktivnosti odabrala sam jedno odjeljenje u ekonomskoj školi i planirala da sa njima implementiram određene aktivnosti u cilju uključenja što više učenika tog odjeljenja i njihovog praktičnog rada u kompanijama na području opštine Tešanj. S obzirom da je tema moje studijske posjete bila kako unaprijediti praktičnu nastavu na Balkanu, a moja pilot aktivnost je obuhvatala povećanje broja učenika na praktičnoj nastavi u kompanijama, mislim da je potpuno povezana i relevantna. Međutim, iako je studijska posjeta bila odlična iz više razloga (detaljan obilazak poznatih kompanija, obilazak najboljih škola u Madridu, razgovor sa učenicima tih škola...), bila je čisto informativna i nije mi dala nikakav alat ili konkretna rješenja za poboljšanje praktične nastave u mojoj školi. Primjer praktične nastave je dobar, ali



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

sve dobre prakse koje sam vidjela, u izvjesnoj mjeri već postoji u svojoj školi ili ne mogu da ih imam jer mi zakonska regulativa ne dozvoljava, tako da malo šta bi moglo da bude konkretno prenijeto na moju školu.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

U mojoj pilot aktivnosti učestvovalo je 20 učenika srednje ekonomske škole koji pohađaju treći razred.

## 3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?

Osnovni cilj aktivnosti bio je da svih 20 učenika pohađaju praksu u jednoj kompaniji na području opštine Tešanj.

## 4. Prenosni elementi primjera dobre prakse

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Dobra praksa koju sam, s obzirom na okolnosti, uspjela da prenesem sa studijske posjete, već je zastupljena u mojoj školi. U ovoj aktivnosti samo sam se potrudila da povećam broj učenika koji u njoj učestvuju.

## 5. Rezultati

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Većina učenika je našla pravu kompaniju, ali se onda pojavio drugi problem. Ako bi većina učenika radila praktičnu nastavu u kompanijama, onda profesor koji održava nastavu u školi nema kome da predaje i gubi dio plate. Kako bi se izbjegao taj problem, dogovoreno je da učenici redovno idu u školu na vježbu, a posle nastave ili vikendom idu na praksu u preduzeće. Neki učenici su se složili sa tom idejom, a neki su je odbili i odlučili da nastave sa praksom u školi kao i do sada.

## 6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.





(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

S obzirom da ova praksa već postoji u našoj školi, učenici koji u njoj učestvuju pokazuju motivaciju i nova znanja i vještine, tako da nije nešto novo što je proizašlo iz ove pilot aktivnosti i ovog projekta uopšte.

#### Koraci postupka

Potrebno vrijeme cca.	Faza	Nastavnik /instruktor /učeničke aktivnosti; radne metode	medij, materijal, savjeti
prva sedmica	prezentacija aktivnosti	Profesor učenicima predstavlja ideju za pilot aktivnost i daju im vremena da razmisle da li žele da učestvuju.	
1.5 mjesec	Rad u toku	Učenici koji pristaju na učešće, zajedno sa profesorom traže kompanije u kojima bi mogli da obave praksu	



jedna sedmica	Prezentacija rezultata	učeničkih	Zbog problema koji je nastao, neki učenici se odlučuju da idu na praksu po prvobitnom planu, dok drugi odustaju i nastavljaju da pohađaju praksu u školi.	
---------------	---------------------------	-----------	---	--

#### Zapažanja i komentari:

Zahvaljujući studijskoj posjeti u Španiji bila sam u prilici da posmatram kompletan proces stvaranja proizvoda od nule, posjetim aerodrom u Madridu, kao i neke od najmodernijih škola u ovom gradu. Obilazeći škole, upoznala sam način na koji njihovi učenici izvode praktičnu nastavu. Kasnije, tokom sprovođenja pilot aktivnosti, suočila sam se sa izazovom regulative i standarda. Dobre prakse koje sam željela da prenesem uprkos svim ograničenjima, već postoje u mojoj školi i pokušala sam da proširim aktivnosti.



# Mreža elektrotehničara

**Sektor:** Automatizacija

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna tehnička škola Korca, Albanija

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Stvaranje ovog profesionalnog mrežnog sistema bilo je inspirisano partnerskim odnosima kompanija sa stručnim VET školama u Španiji. Budući da nacionalna strategija profesionalnog obrazovanja u Albaniji teži jačanju odnosa sa kompanijama i strukovnim školama. U školama koje sam posjetio u Madridu, upoznao sam se sa ovom vrstom saradnje gdje kompanije nisu korišćene samo za profesionalnu praksu studenata, već i za razvoj kurikuluma, obuku nastavnika, različite investicije, itd.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Učesnici su bili učenici 12. razreda (13 učenika) i 13. razreda (14 učenika) elektrotehničkog profesionalnog profila, predstavnici regionalnih kompanija ovog profila, nastavnici strukovnih predmeta i menadžeri regionalnog biroa za zapošljavanje.

Ukupan broj učenika: 6



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

### 3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?

Glavna svrha ove aktivnosti bila je stvaranje profesionalne mreže. Glavni razlozi za njeno formiranje su:

1. Realizacija profesionalne prakse studenata u kompanijama.
2. Prijedlozi za promjene u kurikulumu kako bi se prilagodila obrazovna ponuda zahtjevima tržišta rada.
3. Obuka nastavnika sa novim tehnologijama
4. Unapređenje zapošljavanje studenata

### 4. Prenosni elementi primjera dobre prakse

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Ono što me najviše impresioniralo tokom moje studijske posjete Madridu, bila je važnost koju su stručne škole pridaju odnosu sa kompanijama. Pokušao sam primijeniti ovaj način komunikacije i tretiranja kompanija, videći ih kao integralni dio škole, a ne kao udaljene entitete. Ova ideja je bila podržana od strane direktora škole i kolega. Ova ideja je primljena sa dosta zadovoljstva i radoznalosti od strane učenika.

Prvi put su u našoj školi predstavnici kompanija, nastavnici, učenici i menadžeri službe za zapošljavanje sjedjeli zajedno. Glavna riječ aktivnosti bilo je poboljšanje kvaliteta škole i zapošljavanje studenata.

### 5. Rezultati

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Ova aktivnost je bila početak procesa koji se nadam da će trajati i dati dobre rezultate. Sa zadovoljstvom vas obavještavam da je profesionalna mreža počela sa radom. Od 25. februara 2024. godine, učenici se prijavljuju za profesionalne prakse kod kompanija koje su članice profesionalne mreže. Ako učenici žele otvoriti nove kompanije nakon završetka škole, regionalni biro za zapošljavanje je spreman da finansijski podrži njihove inicijativu.


### 6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.



(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenici se osjećaju motivisaniji da nastave svoje školovanje i profesionalno se razvijaju. Veoma su odgovorni prema važnosti prakse u kompanijama. Osjećaju se veoma cijenjeno od strane škole što im omogućava da izraze svoje misli i mišljenja o kurikulumu i drugim aspektima školskog života.

### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
1 sedmica	Uvod	Diskusija sa kolegama kako bi definisali aktivnosti	

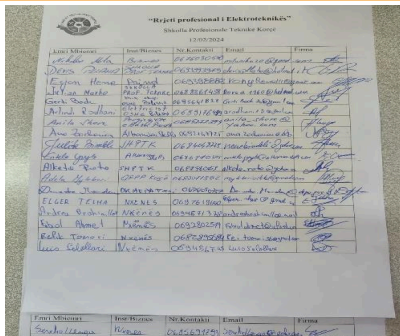
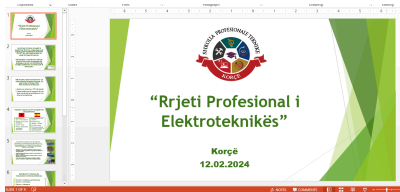



1 sedmica	Prikupljanje informacija o problemu	Diskusija sa učenicima o problemima	
3 dana	Obrađivanje teme	Definisanje agende, učesnika i pozivnog pisma	




Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

10 dana	Obrađivanje teme	Osim predstavnika škola, na sastanku su učestvovali i privrednici. Tokom sastnaka smo diskutovali o planiranim aktivnostima kao i cilj ovih aktivnosti.	
2 dan	Obrađivanje teme	Priprema prezentacije	
12. Februar 2024	Organizacija skupa	Stvaranje profesionalne mreže	



Od Februara 2024 na dalje	Rezultati učenika	Učenici idu na profesionalnu praksu u kompanijama	
---------------------------	-------------------	---	---

### Zapažanja i komentari:

Nakon završetka ove aktivnosti, direktor škole odlučio je da snooze "Mrežu profesionalaca" za ostale profesionalne profile koje naša škola pruža, kao što su mehanika, građevinarstvo, informacione tehnologije, termo-hidraulika i servisiranje vozila.

Čvrsto vjerujem u uspjeh profesionalne mreže u poboljšanju kvaliteta nastave u školi i zapošljavanju studenata.





# Praktikat e mira nga aktivitetet pilot: Vizitë në hidrocentral: Vizitë në hidrocentral

Sektori: Automatizim

Titulli i Shembullit të Praktikës së Mirë (SHPM): Vizitë në hidrocentral

Shkolla dhe vendi juaj: Shkolla e mesme profesionale Nikshiq, Mali i Zi

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së SHPM

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Studentët patën mundësinë të vëzhgojnë funksionimin e turbinave dhe të mësojnë për procesin e prodhimit të energjisë hidroelektrike gjatë vizitës. Kontribuoi shumë në kuptimin e tyre më të mirë të njohurive teorike dhe në formimin e një tabloje realiste.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Grupi i synuar janë nxënësit e vitit të katërt, vitit të fundit dhe 4 mësues.



Co-funded by  
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.



Numri i nxënësve të angazhuar: 32

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor është analiza e praktikave dhe arritjeve aktuale dhe përmirësimi i tyre.

### **4. Elementet e transferuara të SHPM**

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Ajo që ishte planifikuar si pjesë e aktiviteteve pilot u zbatua në masat e pritshme. Studentët iu përgjigjën inputeve më shumë sesa pritshmërive.

### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Përveç synimeve të lartpërmendura, kjo vizitë zgjoi interesat e studentëve në fushën e kërkimit të mundësive për karrierë në fushën e energjisë së rinovueshme.

Ata dëshmuuan drejtpërdrejt përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore për prodhimin e energjisë elektrike që nxiti një ndjenjë kujdestarie mjedisore mes tyre.

### **6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)**

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Nxënësit treguan interes më të madh gjatë diskutimeve në orët e teorisë, referuar njohurive të marra në praktikë dhe gjatë vizitës në hidrocentralin.



**Procedura hap pas hapi**

Koha e përafërt e nevojshme	Faza	Veprimtaritë e mësuesit / instruktorit / nxënësve; metodat e punës	Media, materiale, sugjerime
Një leksion, 45 minuta	P.sh. sintonizoj / ngroh	Informimi i nxënësve për rëndësinë e energjisë së gjelbër.	Metoda e prezantimit me gojë, metoda e bisedës dhe metoda e prezantimit.
Detyrë shtëpie, në mënyrë arbitrare	P.sh. mbledhjen e informacionit / prezantimin e problemit	Mbledhja e informacionit për hidrocentralet si centrale energjetike dhe rolin e tyre në lidhje me mjedisin.	Metoda e prezantimit.
2-3 orë	Punë në vazhdim	Një vizitë në dhomën e makinerisë me turbina dhe gjeneratorë Pelton si dhe në centralin 110 kV nga një distancë në përputhje me masat e sigurisë.	Vëzhgim dhe dëgjim.
Detyrë shtëpie, në mënyrë arbitrare	P.sh. prezantimi i rezultateve të studentëve /	Shfaqja e interesit në fushën e mundësive të karrierës lidhur me fushën e	Ese mbi temën e vizitës.





		energjisë së rinovueshme dhe ndërgjegjësimi për rëndësinë e energjisë së gjelbër.	
--	--	---	--

**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjali):**

Ky aktivitet pilot tregoi përfshirjen e nevojshme të lidhjes së studentëve me përfaqësime reale të asaj që është studiuar në praktikë. Studentët treguan interes më të madh për orët teorike, morën pjesë në debate, bënë pyetje që çojnë në drejtime të reja dhe hapin perspektiva si për ta ashtu edhe për ne si profesorë. Mësimi për përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore për prodhimin e energjisë elektrike i nxiti studentët të flasin dhe të mendojnë më me kujdes për mjedisin, në mënyrë që të kontribuojnë në mënyrë aktive për një të ardhme më të gjelbër dhe të qëndrueshme. Studentët iu përgjigjën inputeve më shumë sesa përmbushën pritshmëritë, gjë që nënkupton domosdoshmërinë e përfshirjes së vizitave më të shpeshta në fabrika dhe kompani të ngjashme si një formë e procesit të trajnimit.





# Bashkëpunimi me akademinë Cortex

Sektori: TIK

Shkolla dhe vendi juaj: Shkolla e mesme e Shkencave Elektrike dhe Ekonomike, Bijelo Polje, Mali i Zi

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së SHPM

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Bashkëpunimi me ICT Cortex i cili është grupi për Teknologjitë e Informacionit, Inovacionin, Arsimin, Dizajnin dhe Zhvillimin e Teknologjisë në Mal të Zi. Në thelb është një kurs njëvjeçar, i cili fillon me mësim online dhe pas 2 teste vazhdon me punë praktike në Podgoricë gjatë verës. Studentët më të mirë mund të marrin edhe një ofertë pune nëse përfundojnë me sukses çdo hap të këtij kursi trajnimi.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Çdo nxënës nga shkolla mund të aplikojë; nuk ka kërkesa specifike, megjithëse do të preferoheshin disa njohuri bazë në programim.

Numri i studentëve të angazhuar: 56 studentë aplikuan. Më vonë në testin e parë iu nënshtruan 21 nxënës ndërsa në vlerësimin e dytë kaluan 8 nxënës. Nga ky numër, 6 studentë po mësojnë programimin front-end, ndërsa 2 studentë po mësojnë programimin back-end.





### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor është të pasurojë të kuptuarit e studentëve për lëndë të ndryshme, duke nxitur një kuptim më të thellë të koncepteve dhe parimeve që lidhen me rritjen e tyre akademike dhe profesionale. Për më tepër, programi përpiqet të kultivojë një mjedis bashkëpunues ku studentët mësojnë të komunikojnë në mënyrë efektive, të bashkëpunojnë dhe të punojnë në ekipe. Duke simuluar skenarë dhe sfida të jetës reale, kurrikula i pajis studentët me aftësi praktike dhe aftësi për zgjidhjen e problemeve thelbësore për suksesin në karrierën e tyre të ardhshme.

### **4. Elementet e transferuara të SHPM**

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Së fundmi kemi përfunduar testin e parë dhe disa studentë e kanë kaluar me sukses, duke i lejuar ata të kalojnë në raundin tjetër të kursit. Megjithatë, një sfidë e rëndësishme me të cilën përballemi është se të gjitha udhëzimet dhe mësimet gjatë gjithë kursit kryhen vetëm në gjuhën angleze.

### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Shpresohet që studentët të vazhdojnë arsimimin e tyre në nivel universitar, duke vazhduar të ndërtojnë njohuritë dhe aftësitë që kanë fituar. Gjithashtu, ekziston mundësia që disa prej këtyre studentëve t'u ofrohen mundësi punësimi me kohë të pjeshme nga kompanitë e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK). Mundësi të tilla mund të ofrojnë përvojë të vlefshme në botën reale dhe të plotësojnë përpjekjet e tyre akademike.

### **6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)**

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Në këtë fazë, ne thjesht po e inicojmë projektin, dhe ndërkohë që është bërë progres, mbetet shumë për t'u parë ndërsa projekti shpaloset me kalimin e kohës. Ndërsa vazhdojmë, ne parashikojmë të fitojmë njohuri të vlefshme dhe të



kapërcejmë sfidat që do të formësojnë trajektoren e projektit. Nëpërmjet vlerësimit dhe përshtatjes së vazhdueshme, ne synojmë të lundrojmë në zhvillimin e projektit dhe në fund të arrijmë objektivat tona.

### Procedura hap pas hapi

Koha e përafërt e nevojshme	Faza	Veprimtaritë e mësuesit / instrukturit / nxënësve; metodat e punës	Media, materiale, sugjerime
1 orë	p.sh. sintonizoj / ngroh	Prezantimi:	
7-8 muaj	P.sh. mbledhjen e informacionit / prezantimin e problemit	Instrukturë nga Cortex	
3-4 muaj	punë në vazhdim	Kurse online	
Konkursi në Podgoricë	e. g. prezantimi i rezultateve të studentëve /	Ndërtimi i një aplikacioni (me ndihmën e mësuesve dhe instrukturëve)	



**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjalë):**

Ndërsa përfundojmë fazën fillestare të testimit, është inkurajuese të theksohet se disa studentë kanë kaluar me sukses në raundin tjetër. Kjo arritje nënvizon përkushtimin dhe aftësinë e tyre për materialin e kursit. Duke ecur përpara, ne mbetemi të përkushtuar për të mbështetur të gjithë pjesëmarrësit ndërsa ata lundrojnë në sfidat dhe mundësitë përpara.

Përfundimi i testit të parë shënon një moment historik të rëndësishëm në programin tonë, megjithatë ai gjithashtu thekson një sfidë përkatëse: pengesën gjuhësore. Kërkesa për njohjen e gjuhës angleze përbën një pengesë për disa studentë, duke kërkuar mbështetje dhe burime shtesë për të siguruar pjesëmarrje të barabartë dhe rezultate mësimore. Trajtimi i kësaj pengese do të jetë vendimtar teksa ne përpiqemi të nxisim një mjedis mësimor gjithëpërfshirës dhe të favorshëm për të gjithë.

Duke parë përpara, udhëtimi nuk përfundon me përfundimin e këtij kursi; përkundrazi, shënon fillimin e mundësive dhe përpjekjeve të reja. Me shpresa të mëdha, ne parashikojmë që shumë studentë të ndjekin arsimin e lartë në nivel universitar, ndërsa të tjerë mund të nisin rrugët premtuese të karrierës brenda sektorit të TIK-ut. Kombinimi i njohurive akademike dhe përvojës praktike padyshim që do t'i pajisë ata me aftësitë dhe qëndrueshmërinë e nevojshme për të lulëzuar në peizazhin dinamik të punës në jetën reale.

Duke reflektuar mbi objektivat thelbësorë të programit tonë arsimor, është e qartë se ne po përpiqemi të arrijmë më shumë sesa thjesht përsosmëri akademike. Synimi ynë është të kultivojmë individë të plotësuar të pajisur me një kuptim të thellë të fushës së tyre, të aftë në bashkëpunim dhe të përgatitur për të trajtuar sfidat e skenarëve të botës reale. Duke ushqyer këto cilësi, ne fuqizojmë studentët tanë që jo vetëm të shkëlqejnë akademikisht, por edhe të japin kontribute domethënëse për shoqërinë.





# Vizitat e kompanive dhe krahasimi ndërmjet sistemeve arsimore finlandeze dhe malazeze.

Sektori: TIK

Shkolla dhe vendi juaj: Shkolla e mesme e elektroteknikës “Vaso Aligrudic” në Podgoricë, Mali i Zi

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së SHPM

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Tema e zgjedhur nënvizon rëndësinë e Mësimit të Bazuar në Punë (MBP) dhe ndikimin e tij në arsimin profesional. Vëmendje e veçantë iu kushtua edhe përmirësimit të punës me nxënësit me nevoja të veçanta në arsim.

Kjo temë u zgjodh për shkak të rëndësisë së saj për të avancuar të kuptuarit tonë për strategjitë efektive arsimore dhe për të nxitur një fushë loje të barabartë për të gjithë studentët. Ai përshtatet brenda qëllimit të kurrikulës sonë për të integruar praktikat më të mira ndërkombëtare, duke nxitur MBP dhe strategjitë që promovojnë gjithashtu përfshirjen e studentëve me nevoja të veçanta në arsim, të mësuarit ndërkulturor dhe bashkëpunim.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)



Co-funded by  
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Aktiviteti kishte për qëllim një grup të ndryshëm (rreth 30 pjesëmarrës nga shkolla (nxënës, mësues, drejtor, menaxher projekti dhe të tjerë). Këta individë u zgjodhën për njohuritë e tyre themelore në fushat e tyre dhe interesin e tyre të madh për të përmirësuar aftësitë e tyre. Qëllimi ishte për të ofruar një perspektivë më të gjerë për arsimin profesional, duke e integruar atë në një kontekst ndërkombëtar që vlerëson inovacionin, zhvillimin e aftësive praktike dhe përshtatshmërinë me standardet globale të industrisë.

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor ishte transferimi i njohurive dhe njohurive të marra nga sistemi arsimor finlandez dhe aplikimi i tij i mësimit të bazuar në punë për të përmirësuar aspektet praktike dhe teorike të arsimit profesional në Mal të Zi. Kjo përfshinte vendosjen e një marrëdhënieje bashkëpunimi me kompanitë për trajnime praktike, krahasimin e zhvillimit të industrive midis Finlandës dhe Malit të Zi dhe dokumentimin e procesit për të përmirësuar rezultatet e të nxënësve. Qëllimi specifik i aktivitetit është zbatimi i shembujve të mirë të përshtatjes individuale të programeve për nxënësit me nevoja të veçanta arsimore.

### **4. Elementet e transferuara të SHPM**

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

U transferuan elementë të tillë si struktura e WBL në sistemin finlandez, qasja ndaj bashkëpunimit industrial dhe metodat e integritit të përvojave praktike me mësimin teorik. Vizita e organizuar në kompaninë nga Podgorica përfshinte përshtatjen e këtyre elementeve për t'iu përshtatur kontekstit lokal dhe nevojave specifike të studentëve dhe industrisë sonë.

### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)





- Modeli finlandez, i lejoj studentët të shohin rëndësinë e drejtpërdrejtë të arsimit të tyre me fuqinë punëtore dhe inkurajoi një angazhim më të thellë për zhvillimin e tyre profesional (tregoi një rritje të ndjeshme të të kuptuarit të zbatimit praktik të studimeve të tyre)
- Nisma çoi gjithashtu në zhvillimin e mundshëm të projekteve të përbashkëta, shkëmbimeve dhe mundësive të trajnimit praktik me institucionet dhe kompanitë partnere.
- Udhëzime për punën me nxënësit me nevoja të veçanta në arsim.

#### **6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)**

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Studentët do të donin të kishin më shumë zona mikpritëse për projektet e tyre për sa i përket mobiljeve dhe pajisjeve. Ata gjithashtu do të donin të kishin mësues që janë të njohur me tendencat e reja të teknologjisë. Përveç kësaj, studentët do të dëshironin të kishin më shumë mundësi lëvizshmërie kombëtare dhe ndërkombëtare, në mënyrë që ata të mund të bashkëpunonin në mënyrë më efektive me bashkëmoshatarët e tyre nga prejardhje të ndryshme kulturore, duke nxitur një mjedis mësimesor më të pasur dhe më të larmishëm. Kjo lëvizshmëri e shtuar jo vetëm që do të zgjeronte perspektivat e tyre akademike, por gjithashtu do të kontribuonte në zhvillimin e aftësive thelbësore ndërpersonale, duke inkurajuar një mentalitet global që është thelbësor në botën e sotme të ndërlidhur.



**Procedura hap pas hapi**

Koha e përafërt e nevojshme	Faza	Veprimtaritë e mësuesit / instruktorit / nxënësve; metodat e punës	Media, materiale, sugjerime
Shtator	Vizita te kompania <u>3D soba</u>	Mësuesit dhe studentët vizituan kompaninë.	Arritja e bashkëpunimit, pra ofrimi i mbështetjes për nxënësit dhe mësuesit në zhvillim.
Tetor	Krijimi i materialit video të Përfundimit të vizitës studimore në Finlandë	Analizë krahasuese e sistemit të AFP-së në Mal të Zi dhe Finlandë.	Detyrë e detyrueshme për pjesëmarrësit e projektit nga projekti DC-VET WB.
Nëntor-Dhjetor-Janar	Prezantimi i <u>Conclusion of the study visit to Finland.</u>	Prezantimet dhe diskutimet: 1. Studentët; 2. Mësuesit, personeli administrativ; 3. <u>Western Balkan Partners (teachers) from vet4wb project (Presentation (day4)</u>	Kjo fazë synonte të shpërndante njohuritë e fituara dhe të nxiste një bisedë më të gjerë rreth integritit të praktikave më të mira ndërkombëtare në arsimin profesional lokal.



		<a href="#">by Ana Filipović, Chamber of Economy of Montenegro)</a>	
Shkurt	<a href="#">CONFERENCE: INDUSTRY AND EDUCATION JOINING FORCES</a>	<a href="#">Presentation of Finland education system and Luovi collage, Ms. Sari Jokeli</a> (në konferencë morën pjesë 60 pjesëmarrës, përfaqësues të shkollave profesionale, kompanive, si dhe pjesës tjetër të komunitetit lokal, Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Inovacionit, Qendra e AFP-së, Dhoma e Ekonomisë, Instituti i Arsimit, Ministria e Punëve të Jashtme dhe institucionet për arsimin e të rriturve.)	Kjo fazë synonte të shpërndante njohuritë e fituara dhe të nxiste një bisedë më të gjerë rreth integritit të praktikave më të mira ndërkombëtare në arsimin profesional lokal.





Shkurt	Një vizitë në shkollë nga përfaqësuesja e kolegjit Luovi, znj. Sari Jokeli	Takime dhe intervista (këshilltar arsimor gjithëpërfshirës në Departamentin e Kërkimit dhe Zhvillimit të Institutit të Arsimit MNE, Pedagogjia e shkollës, Prindërit dhe Asistentët) Vizitova një klasë dhe patën mundësinë të shkëmbejnë përvoja me nxënës dhe mësues në lidhje me punën me fëmijët me nevoja të veçanta.	Konkluzioni pas të gjitha takimeve ishte se Mali i Zi ka rregullore ligjore në masë të madhe të përafuara me standardet evropiane, por në praktikë situata kërkon angazhim shtesë nga të gjitha institucionet përkatëse për t'iu ofruar studentëve arsim cilësor dhe aftësitë e nevojshme jetësore.
--------	--	---	---





**DC-VET WB**

Developing Capacity for VET System in Western Balkan  
Grant Nr. 101092450

### Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjali):

Zgjerimi dhe zbatimi i qëllimeve të projektit DC VET WB mund të arrihet përmes një qasjeje të përmirësuar bashkëpunimi që përfshin Kolegjin SEDU, Kolegjin Luovi dhe shkollën/shkollët nga Podgorica.

1. Krijimi dhe zbatimi i aktiviteteve të përbashkëta që synojnë mësuesit dhe nxënësit. Këto aktivitete mund të strukturohen rreth seminareve online dhe 'programeve të lëvizshmërisë', të dizajnuara për të inkurajuar shkëmbimin dhe mësimin e ndërsjellë.

2. Formulimi dhe zbatimi i planeve dhe udhëzimeve individuale gjithëpërfshirëse që synojnë mbështetjen e nxënësve me nevoja të veçanta brenda sistemit arsimor. Duke synuar për të ofruar një qasje kohezive dhe gjithëpërfshirëse në arsim, ku nevojat e secilit student plotësohen përmes strategjive dhe ndërhyrjeve të përshtatura.

Nëpërmjet këtyre masave strategjike, përveç shkëmbimit të njohurive dhe burimeve, krijohet një model i qëndrueshëm për përsosmëri dhe gjithëpërfshirje arsimore, duke përdorur bashkëpunimin ndërkombëtar dhe ekspertizën vendore.



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

# WBL carpenter profile

**Sektori:** Automatizim

**Shkolla dhe vendi juaj:** VET school Lutfi Musiqi, Kosovo

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së SHPM

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Unë zgjedh të fokusohem në profilin e marangozit, një sektor me kërkesa të larta në vendin tonë. Duke u frymëzuar nga modeli i suksesshëm WBL i Finlandës, ne synuam të nxisnim aftësitë praktike dhe njohuritë përkatëse për industrinë midis studentëve tanë duke krijuar lidhje më të forta me bizneset lokale

Integrimi i praktikave të të nxëniet të bazuar në punë (MBP) në sistemet e Arsimit dhe Formimit Profesional (AFP) ka një rëndësi të madhe, në përputhje me Zhvillimin e Kurrikulës; Strategjinë e Përfshirjes; Strategjinë e Ndërkombëtarizimit; Punësueshmërinë.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Grupi i synuar për zgjedhjen e GPE janë nxënësit e klasës XI, profili i marangozit, (7-10) nxënës. Për sa i përket aftësive, kompetencave dhe njohurive, studentët e përfshirë në këtë projekt pilot do të fitonin një sërë aftësish praktike që lidhen me punën e zdrukthtarisë, duke përfshirë:



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.



- Teknikat e përpunimit të drurit
- Aftësi në njohjen e mjeteve
- Metodatat e Ndërtimit
- Praktikat e Sigurisë
- Aftësi për zgjidhjen e problemit

Në përgjithësi, qëllimi është pajisja e studentëve me aftësitë praktike, kompetencat dhe njohuritë e nevojshme për të ndjekur karrierën në industrinë e zdrukthtarisë dhe për të përmbushur kërkesat e tregut lokal të punës.

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor i aktiviteteve pilot ishte zbatimi i një programi të fuqishëm të Mësimdhënies Bazuar në Punë (MBP) në edukimin e zanatit të zdrukthtarisë, i përshtatur për të përmbushur nevojat e studentëve dhe të industrive lokale. Duke ofruar përvojë praktike dhe duke përshtatur kurrikulën me kërkesat e industrisë, synimi ishte të rriste aftësinë e studentëve për t'u punësuar dhe të ngushtonte hendekun midis arsimit dhe tregut të punës.

#### **Procedura hap pas hapi:**

##### **1. Faza e Përgatitjes:**

###### **Vlerësimi i Nevojave:**

- Identifikimi i kërkesës për aftësi në zdrukthtari në tregun lokal të punës.
- Përcaktimi i aftësive dhe kompetencave specifike që kërkohen nga industria e zdrukthtarisë.

###### **Zgjedhja e Grupit të Synuar:**

- U zgjodhën nxënësit e klasës së XI, profil zdrukthtari.



- U vendos për numrin e pjesëmarrësve (7-10 nxënës).

**Koordinimi me Kompaninë e Zdrukthtarisë:**

- U kontaktua dhe organizua një vizitë tek kompania e zdrukthtarisë.
- U diskutuan objektivat, orari dhe aktivitetet për vizitën studimore.

**Harmonizimi i Kurrikulës:**

- U siguroa që kurrikula të përputhet me kërkesat e industrisë së zdrukthtarisë.

**2. Faza e Zbatimit:****Sesioni Orientues:**

- U zhvillua një sesion orientues për të njohur studentët me objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.

**Vizita Studimore në Kompaninë e Zdrukthtarisë:**

- U vizituan ambientet e kompanisë së zdrukthtarisë.
- U vëzhguan dhe u mësuan teknikat e punës me dru, përdorimi i mjeteve, metodat e ndërtimit, praktikat e sigurisë dhe aftësitë për zgjidhjen e problemeve.

**Trajnimi Praktik:**

- U lejua që studentët të merrnin pjesë në detyra praktike të zdrukthtarisë nën udhëheqjen e profesionistëve të industrisë.





- U inkurajuan studentët të aplikojnë aftësitë dhe teknikat e mësuara në skenarë të vërtetë.

#### **Sesionet Interaktive:**

- U organizuan sesione pyetje-përgjigje me ekspertët e industrisë për të ndarë njohuritë dhe për të adresuar pyetjet e studentëve.
- U zhvilluan diskutime mbi trendet e industrisë, sfidat dhe mundësitë në sektorin e zdruktsharisë.

#### **Vlerësimi dhe Reagimi:**

- U vlerësua performanca dhe përparimi i studentëve gjatë vizitës studimore.
- U mbledhën reagime nga studentët rreth përvojave të tyre të mësimit dhe efikasitetit të programit.

#### **3. Faza pas zbatimit:**

##### **Reflektimi dhe Informimi:**

- U reflektua mbi rezultatet dhe përvojat e vizitës studimore me studentët.
- U diskutuan mësimet, sfidat dhe mundësitë për përmirësim.

##### **Vlerësimi i Aktiveteve Pilot:**

- U vlerësua ndikimi i aktiveteve pilot mbi produktivitetin e studentëve, cilësinë e punës dhe mundësitë e punësimit në industrinë e zdruktsharisë.
- U analizuan kalimet e suksesshme nga shkolla në karrierë dhe efektiviteti i përgjithshëm i programit MBP.





#### **4. Elementet e transferuara të SHPM**

(Çfarë ishte e lehtë / e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Transferimi i modelit të MBP nga Finlanda në Vushtrri paraqiti sfida që lidhen me kontekstin kulturor, burimet dhe rregulloret, elementët kyç si mësimi praktik dhe përafrimi i industrisë ka të ngjarë të jenë më të lehta për t'u përshtatur. Informacioni shtesë, përshtatja dhe ruajtja e parimeve thelbësore ishin thelbësore për zbatimin e suksesshëm të programit MBP në kontekstin lokal.

#### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Rezultatet kryesore të arritura nga aktivitetet pilot përfshijnë përmirësimin e produktivitetit dhe cilësisë së punës, rritjen e punësimit në industrinë e zdrukthtarisë, kalimin e suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe reagimet pozitive nga studentët në lidhje me efektivitetin e programit. Këto rezultate theksojnë suksesin e nismës në tejkalimin e hendekut midis kërkesave të arsimit dhe industrisë, ndërkohë që përgatit studentët për karriera kuptimplotë në zdrukthtari.

#### **6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)**

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Të mësuarit të Bazuar në Punë kontribon në rezultate pozitive si rritja e motivimit, angazhimit, njohurive, aftësive, besimit dhe ndërgjegjësimin për karrierën e nxënësve pjesëmarrës. Vlerësimi i këtyre ndryshimeve nëpërmjet mekanizmave dhe vlerësimeve të reagimit siguroi njohuri të vlefshme për efikasitetin e programit MBP dhe informoi përmirësimet dhe rregullimet e ardhshme.





**Procedura hap pas hapi**

Koha e përafërt e nevojshme	Faza	Veprimtaritë e mësuesit / instruktorit / nxënësve; metodat e punës	Media, materiale, sugjerime
15 minuta	Faza e përgatitjes	<ul style="list-style-type: none"> <li>- T'i prezantoni studentëve objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.</li> <li>- Dëgjimi dhe bërja e pyetjeve për sqarim.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prezantimi</li> <li>- Një prezantim të përgjithshëm të industrisë së zdrukthtarisë dhe rëndësisë së aftësive praktike dhe njohurive të rëndësishme për industrinë.</li> </ul>
90 minuta	Vizitë Studimi në Ndërmarrjen e Zdrukthtarisë	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Udhëzimi gjatë turit në ambientet e ndërmarrjes së zdrukthtarisë.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pajisje sigurie</li> <li>- Inkurajimi i studentëve të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe të bëjnë pyetje për të fituar njohuri praktike.</li> </ul>
60 minuta	Trajnim praktik	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Të demonstrojnë detyra praktike që lidhen me zdrukthtari nën drejtimin e profesionistëve të industrisë.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Mjete praktike, dhe materiale ndërtimi.</li> <li>-Kite ndërtimi zdrukthtari, vegla dhe pajisje sigurie.</li> <li>- Sigurohuni që të respektohen masat e</li> </ul>



		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Mbikqyr dhe drejton nxënësit në veprimtari praktike.</li> <li>- Merrni pjesë në detyra praktike.</li> <li>- Zbatoni aftësitë dhe teknikat e mësuara në skenarë të botës reale.</li> <li>- Demonstrimet, praktikë praktike dhe punë në grup.</li> </ul>	sigurisë gjatë aktiviteteve praktike.
30 minuta	Sesione Ndërvepruese	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Organizimi i sesione pyetjesh dhe përgjigjesh me ekspertë të industrisë,</li> <li>- Lehtësimi i diskutimeve mbi tendencat, sfidat dhe mundësitë e industrisë në sektorin e zdrukthtarisë.</li> <li>- Angazhohuni në diskutime, bëni pyetje dhe ndani njohuri.</li> <li>-Pyetje dhe përgjigje interaktive, diskutime në grup.</li> </ul>	Nxitini studentët të marrin pjesë aktive në diskutime dhe të ndajnë mendimet dhe idetë e tyre.





**DC-VET WB**

Developing Capacity for VET System in Western Balkan  
Grant Nr. 101092450

### **Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjalë):**

Si përfundim, aktivitetet pilot të integritit të praktikave të mësimit të bazuar në punë (WBL) në edukimin e zdhuktarisë kanë dhënë rezultate premtuese. Nëpërmjet përvojave praktike dhe shtrirjes së industrisë, studentët kanë treguar më shumë motivim, angazhim dhe përvetësim të aftësive. Reagimet si nga studentët ashtu edhe nga pedagogët nënvizojnë efektivitetin e qasjes MBP në tejkalimin e hendekut midis kërkesave të arsimit dhe industrisë. Ecja përpara, përsosja dhe zgjerimi i mëtejshëm i iniciativave të MBP ka potencial të madh për rritjen e arsimit profesional dhe përgatitjen e studentëve për karriera të suksesshme në zdhuktari dhe fusha të ngjashme.



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.



# Rimodelimi 3D i serrës – Mësim i Bazuar në Punë (MBP)

**Sektori:** Automatizim

**Shkolla dhe vendi juaj:** Gjimnazi Profesional Kuvendi i Lezhës, Kosovë

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së SHPM

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Profesor Adriatik Zeqiri dhe 10 studentë vizituan një serrë “Agro” për të fituar njohuri praktike mbi ndërtimin e qëndrueshëm dhe funksionimin e serrave. Kjo vizitë studimore u zgjodh për të nxitur aftësitë praktike dhe njohuritë përkatëse për industrinë midis studentëve, duke forcuar lidhjet me bizneset bujqësore vendase. Integrimi i praktikave të të nxënit të bazuar në punë (MBP) në sistemet e Arsimit dhe Formimit Profesional (AFP) ka një rëndësi të madhe, në përputhje me Zhvillimin e Kurrikulës; Strategjinë e Përfshirjes; Strategjinë e Ndërkombëtarizimit; Punësueshmërinë.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)





Grupi i synuar për këtë vizitë studimore përbëhej nga nxënësit e klasës XI, me fokus në profilet bujqësore dhe ndërtimore. Nga 10 studentët e përfshirë pritej të fitonin një sërë aftësish dhe njohurish praktike në lidhje me ndërtimin e serrave dhe praktikatat e qëndrueshme bujqësore, duke përfshirë:

- Teknikat e ndërtimit të serave
- Sistemet e ventilimit
- Praktikatat e qëndrueshme bujqësore
- Aftësi për zgjidhjen e problemeve

Qëllimi i përgjithshëm ishte pajisja e studentëve me aftësitë praktike, kompetencat dhe njohuritë e nevojshme për të ndjekur karrierën në sektorët e bujqësisë dhe ndërtimit dhe për të përmbushur kërkesat e tregut lokal të punës.

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor i vizitës studimore në serën “Agro” ishte t'u ofronte studentëve përvojë praktike dhe njohuri praktike mbi ndërtimin e qëndrueshëm të serrave dhe praktikatat bujqësore. Duke e përafuar kurrikulën me kërkesat e industrisë dhe duke nxitur ndërveprimin e drejtpërdrejtë me profesionistët, qëllimi ishte rritja e punësueshmërisë së studentëve, rritja e të kuptuarit të tyre për praktikatat e qëndrueshme bujqësore dhe ura e hendekut midis arsimit dhe fuqisë punëtore.

#### **Procedura hap pas hapi:**

##### **1. Faza e përgatitjes:**

##### **Vlerësimi i nevojave:**

- Identifikimi i kërkesës për aftësi të qëndrueshme bujqësore dhe ndërtimore në tregun lokal të punës.





- Përcaktoi aftësitë dhe kompetencat specifike të nevojshme për ndërtimin e serrave dhe bujqësinë e qëndrueshme.

**Zgjedhja e grupit të synuar:**

- U zgjodhën nxënësit e klasës XI, profilet bujqësore dhe ndërtimore.
- U vendos për numrin e pjesëmarrësve (10 nxënës).

**Koordinimi me Serën “Agro”:**

- U kontaktua dhe u organizua një vizitë në serrën “Agro”.
- Diskutuan objektivat, orarin dhe aktivitetet për vizitën studimore.

**Përafrimi i kurrikulës:**

- U siguria që kurrikula të përputhet me kërkesat e ndërtimit të serrave dhe të industrisë së qëndrueshme të bujqësisë.

**2. Faza e zbatimit:**

**Sesioni orientues:**

- U krye një sesion orientues për të njohur studentët me objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.

**Vizitë studimore në serrën “Agro”:**

- Vizita në ambientet e serrës.
- U vëzhgua dhe u mësua për ndërtimin e serrave, sistemet e ventilimit dhe praktikrat e qëndrueshme bujqësore.

**Trajnimi praktik:**





- Lejoi studentët të marrin pjesë në detyra praktike që lidhen me ndërtimin dhe mirëmbajtjen e serrave nën drejtimin e profesionistëve të industrisë.
- Inkurajoi studentët të zbatojnë aftësitë dhe teknikat e mësuara në skenarë të botës reale.

#### **Sesionet interaktive:**

- U organizuan sesione pyetje dhe përgjigjesh me ekspertë të bujqësisë dhe ndërtimit për të lehtësuar shkëmbimin e njohurive dhe adresimin e pyetjeve të studentëve.
- U zhvilluan diskutime mbi praktikat e qëndrueshme bujqësore, sfidat dhe mundësitë në sektorin e serrave.

#### **Vlerësimi dhe komentet:**

- U vlerësuan performanca dhe përparimi i studentëve gjatë vizitës studimore.
- U mblodhën komente nga studentët në lidhje me përvojat e tyre të të nxënimit dhe efikasiteti i programit.
- U dha si detyrë nxënësve për të rimodeluar serën e caktuar në një model 3D gjatë orës së mësimit

### **3. Faza pas zbatimit:**

#### **Reflektim dhe përmbledhje:**

- U reflektua mbi rezultatet dhe përvojat e vizitës studimore me studentët.
- U diskutuan mësimet, sfidat dhe mundësitë për përmirësim.

#### **Vlerësimi i Aktiveteve Pilot:**

- U vlerësua ndikimi i aktiviteve pilot në produktivitetin e studentëve, cilësinë e punës dhe punësueshmërinë në sektorët e bujqësisë dhe ndërtimit.



- Analizoi tranzicionin e suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe efektivitetin e përgjithshëm të programit WBL.

#### 4. Elementet e transferuara të SHPM

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Transferimi i modelit MBP nga zdrukthtaria në ndërtimin e serrave paraqiste sfida që lidhen me njohuritë dhe aftësitë specifike teknike të kërkuara. Megjithatë, elementët kryesorë si mësimi praktik dhe shtrirja e industrisë ishin më të lehta për t'u përshtatur. Informacioni shtesë, përshtatja dhe ruajtja e parimeve thelbësore ishin thelbësore për zbatimin e suksesshëm të programit MBP në kontekstin lokal.

#### 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Rezultatet kryesore të arritura nga vizita studimore në serën “Agro” përfshijnë përmirësimin e të kuptuarit të ndërtimit të serrave dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore, rritjen e punësueshmërisë në sektorët e bujqësisë dhe ndërtimit, tranzicionin e suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe reagime pozitive nga studentët në lidhje me efikasitetin e programit. Këto rezultate theksojnë suksesin e nismës në tejkalimin e hendekut midis kërkesave të arsimit dhe industrisë, ndërkohë që përgatit studentët për karriera domethënëse në bujqësi dhe ndërtim.

#### 6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)



Vizita studimore dhe rindërtimi i mëpasshëm i modelit 3D të serrës “Agro” kontribuan në rezultate pozitive si rritja e motivimit, angazhimit, njohurive, aftësive, besimit dhe ndërgjegjësimit për karrierën e studentëve pjesëmarrës. Vlerësimi i këtyre ndryshimeve nëpërmjet mekanizmave dhe vlerësimeve të reagimit siguroi njohuri të vlefshme për efikasitetin e programit MBP dhe informoi përmirësimet dhe rregullimet e ardhshme.

### Step by step procedure

Koha e përafërt e nevojshme	Faza	Veprimtaritë e mësuesit / instruktorit / nxënësve; metodat e punës	Media, materiale, sugjerime
15 minuta	Faza e përgatitjes	<ul style="list-style-type: none"> <li>- T'i prezantoni studentëve objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.</li> <li>- Dëgjimi dhe bërja e pyetjeve për sqarim.</li> <li>- Diskutim në grup dhe sesion pyetjesh dhe përgjigjesh me studentët.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prezantimet</li> <li>- Projektor, laptop</li> <li>- Një prezantim të përgjithshëm të serrës “Agro” dhe rëndësisë së bujqësisë së qëndrueshme.</li> </ul>
60 minuta	Vizitë Studimore në Serrën “Agro”.	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Udhëzimi në turin e ambjenteve të serrës.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pajisje sigurie</li> <li>- Inkurajimi i studentëve të marrin pjesë në mënyrë</li> </ul>





		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Lehtësimi i ndërveprimeve me profesionistët e industrisë.</li> <li>- Vëzhgimi dhe mësimi për ndërtimin e serrave, sistemet e ventilimit dhe praktikrat e qëndrueshme bujqësore.</li> <li>- Angazhohimi në seancat ndërvepruese, duke bërë pyetje.</li> <li>- Tur me guidë, pyetje dhe përgjigje ndërvepruese, mësim praktik.</li> </ul>	aktive dhe të bëjnë pyetje për të fituar njohuri praktike.
90 minuta	Trajnim praktik	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Demonstroni detyra praktike që lidhen me ndërtimin dhe mirëmbajtjen e serrave.</li> <li>- Mbikëqyr dhe udhëzon studentët në aktivitetet praktike</li> <li>- Pjesëmarrja në detyra praktike nën drejtimin e</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Mjete praktike, materiale ndërtimi</li> <li>- Komplete ndërtimi serrash, vegla dhe pajisje sigurie.</li> <li>- Sigurohuni që të respektohen masat e sigurisë gjatë aktiviteteve praktike.</li> </ul>



		profesionistëve të industrisë. - Demonstrimet, praktikë praktike dhe punë në grup.	
30 minuta	Vlerësimi dhe Feedback-u	- Organizimi i sesioneve pyetje dhe përgjigje me ekspertë të bujqësisë dhe ndërtimit. - Lehtësimi i diskutimeve mbi praktikat e qëndrueshme bujqësore, sfidat dhe mundësitë në sektorin e serrave. - Angazhimi në diskutime, bërja e pyetjeve dhe ndarja e njohurive.	Nxitini studentët të marrin pjesë aktive në diskutime dhe të ndajnë mendimet dhe idetë e tyre.

### Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjalë):

Vizita studimore në serën “Agro” rezultoi të ishte një përvojë e vlefshme dhe pasuruese si për profesorin ashtu edhe për studentët. Ekspozimi praktik ndaj ndërtimit të serrave dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore u dha studentëve njohuri dhe njohuri praktike që janë shumë të rëndësishme për kërkesat aktuale të sektorëve të bujqësisë dhe ndërtimit.



Seancat interaktive dhe angazhimi i drejtpërdrejtë me profesionistët e industrisë lehtësuan një kuptim më të thellë të kompleksitetit dhe nuancave të ndërtimit të qëndrueshëm të serrave.

Aktiviteti i mëpasshëm i rikonstruksionit të serrës “Agro” në një model 3D gjatë orëve të mësimit rriti më tej përvojën mësimore të nxënësve, duke u mundësuar atyre të zbatojnë njohuritë dhe aftësitë e marra në mënyrë krijuese dhe inovative. Ky aktivitet jo vetëm që përforcoi konceptet teorike, por gjithashtu promovoi zgjidhjen e problemeve, të menduarit kritik dhe aftësitë bashkëpunuese midis studentëve.

Në përgjithësi, vizita studimore dhe aktivitetet shoqëruese ishin të suksesshme në arritjen e objektivave të përcaktuara për rritjen e punësueshmërisë së studentëve, rritjen e të kuptuarit të praktikave të qëndrueshme bujqësore dhe tejkalimin e hendekut midis arsimit dhe fuqisë punëtore. Reagimet pozitive të marra nga studentët nënvizojnë efektivitetin e qasjes së të mësuarit të bazuar në punë (MBP) në arsimin profesional dhe thekson potencialin e integritit të mundësive të tilla të të mësuarit eksperimental në kurrikulë për të pasuruar përvojën e të mësuarit dhe për t'i përgatitur më mirë studentët për karriera të suksesshme në bujqësi. dhe fusha që lidhen me ndërtimin.

Duke ecur përpara, është thelbësore të vazhdohet me rafinimin dhe zgjerimin e nismave të MBP, duke i përshtatur ato me kontekstin lokal dhe duke nxitur një bashkëpunim më të fortë me partnerët e industrisë për të siguruar suksesin e vazhdueshëm dhe rëndësinë e programeve të arsimit profesional.





# Përmirësimi i zbatimit të mësimit praktik në shkollën ekonomike

**Sektori:** Elektronikë

**Shkolla dhe vendi juaj:** Institucioni Publik Shkolla e Mesme Teknike Tesanj, Bosnjë dhe Hercegovinë

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së SHPM

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Në aktivitetin tim pilot zgjodha një klasë në shkollën ekonomike dhe planifikoja të bëja aktivitete me to që sa më shumë nxënës të asaj klase të shkojnë në një kompani në zonën e komunës së Tesanjës për mësim praktik.

Duke qenë se tema e vizitës sime studimore ishte se si të përmirësohej mësimi praktik në Ballkan dhe aktiviteti im pilot kishte të bënte me rritjen e numrit të studentëve në mësimdhënie praktike në kompani, mendoj se është plotësisht e lidhur dhe e përshtatur. Megjithatë, edhe pse vizita studimore ishte e shkëlqyer për shumë arsye (një turne i detajuar në kompani të famshme, një turne në shkollat më të mira në Madrid, një bisedë me nxënës në ato shkolla...), ishte thjesht informative dhe nuk më dha asnjë mjet apo zgjidhje konkrete për të përmirësuar orët e mia të praktikës në shkollën time. Shembulli i mësimdhënies praktike është i mirë, por të gjitha praktikatat e mira që kam parë i kam në një farë mase



Co-funded by  
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

në shkollën time, por nuk mund t'i kem sepse nuk më lejojnë rregulloret ligjore, ndaj ka pak praktika që mund të jenë konkretisht të transferuara.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Në aktivitetin tim pilot morën pjesë 20 nxënës të shkollës së mesme ekonomike që ndjekin vitin e tretë.

## 3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?

Qëllimi kryesor i aktivitetit ishte që të 20 studentët të ndjekin praktikën në një kompani në zonën e komunës së Tesanjës.

## 4. Elementet e transferuara të SHPM

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Në fakt, nuk kishte asgjë për të transferuar. Praktika e mirë që arrita të transferoja nga vizita studimore, duke pasur parasysh rrethanat, tashmë është e përfaqësuar në shkollën time. Në këtë aktivitet u përpoqa vetëm të rris numrin e nxënësve pjesëmarrës në të.

## 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Shumica e studentëve gjetën kompaninë e duhur, por më pas u shfaq një problem tjetër. Nëse shumica e studentëve do t'i bënin mësimet praktike në kompani, atëherë profesori që i jep ato orë në shkollë nuk ka kujt t'ia mësojë dhe humbet një pjesë të pagës. Për të shmangur këtë problem, u ra dakord që nxënësit të shkojnë rregullisht në shkollë për praktikë, dhe pas mësimet ose në fundjavë të shkojnë për të praktikuar në kompani. Disa studentë u pajtuan me këtë ide, dhe disa e refuzuan atë dhe vendosën të vazhdojnë të praktikojnë në shkollë siç kanë bërë deri tani.

## 6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)



(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Duke qenë se kjo praktikë ekziston tashmë në shkollën tonë, nxënësit që marrin pjesë në të tregojnë motivim dhe njohuri dhe aftësi të reja, ndaj nuk është diçka e re që ka ardhur konkretisht nga ky aktivitet pilot dhe ky projekt në përgjithësi.

### Procedura hap pas hapi

Koha e përafërt e nevojshme	Faza	Veprimtaritë e mësuesit / instruktorit / nxënësve; metodat e punës	Media, materiale, sugjerime
1 javë	Prezantimi i aktivitetit	Profesori u prezanton studentëve idenë për aktivitetin pilot dhe u jep atyre kohë të mendojnë nëse duan të marrin pjesë.	
1,5 muaj	Punë në vazhdim	Studentët që kanë pranuar të marrin pjesë janë të angazhuar dhe së bashku me profesorin kërkojnë kompani ku mund të kryejnë një praktikë.	



1 javë	Prezantimi i rezultateve të nxënësve	Për shkak të problemit të krijuar, disa nxënës vendosin të shkojnë në praktikë sipas planit fillestar, ndërsa të tjerët heqin dorë dhe vazhdojnë të ndjekin praktikën në shkollë.	
--------	--------------------------------------	---	--

**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjali):**

Falë vizitës studimore në Spanjë munda të shikoja të gjithë procesin e krijimit të një produkti nga e para, të vizitoja aeroportin në Madrid dhe të vizitoja disa nga shkollat më moderne në këtë qytet. Gjatë vizitës në shkolla, u njoha me mënyrën se si nxënësit e tyre zhvillojnë orët e tyre praktike. Më vonë gjatë zbatimit të aktivitetit pilot u përballa me sfida të rregulloreve dhe standardeve. Praktikrat e mira që munda t'i transferoja me këto kufizime janë ato që i kam tashmë në shkollën time, por unë mund të përpiqem vetëm t'i zgjeroj, gjë që mund ta shihni nga përgjigjet e mia të mësipërme.





# Professional network of electrotechnical

**Sektori:** Automatizim

**Shkolla dhe vendi juaj:** Shkolla profesionale Teknike, Korçe , Shqipëri  
Technical VET School, Korça, Albania

## **1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyja e zgjedhjes së SHPM**

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme si dhe ku përshtatet; referenca në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

The creation of this professional network was inspired by the cooperation relationships of companies with professional VET schools in Spain. Since the national strategy of professional education in Albania aims to strengthen relations with businesses and VET schools. In the schools I visited in Madrid, I was introduced to this type of cooperation where companies were not only used for the professional practice of students, but also for the development of curricula, the training of teachers, various investments, etc.

## **2. Grupi i synuar**

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

This was the first activity of this initiative. The participants were students of the 12th (13 students) and 13th (14 students) grades of the Electrotechnical professional profile, representatives of regional companies of this profile, teachers of vocational subjects, managers of the regional employment office.



### 3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?

The main purpose of this activity was to create a professional network. This network will be developed even further. The main reasons for its creation will be:

1. Realization of professional practices of students in companies.
2. Proposals for curricular changes to adapt the educational offer to the demands of the labor market.
3. Training of teachers with new technologies.

The main goal is "Employment of students".

### 4. Elementet e transferuara të SHPM

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

What impressed me the most during my visit to Madrid was the importance that Vet schools gave to relations with companies. I tried to apply this way of communication and treatment of companies, seeing them as an integral part of the school, not as distant entities. This idea was very much supported by the headmaster of the school and colleagues. It was also received with more pleasure and curiosity by the students.

It was the first time that in our school representatives of companies, teachers, students, managers of the employment office sat together. The main word of the activity was the increase of the quality of the school and the employment of the students.

### 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

This activity was the beginning of a process that I hope will last a long time and give good results. I am pleased to inform you that the professional network started functioning. From February 25, 2024, students are applying for professional internships with companies that are members of the professional network. If students want to open new businesses after finishing school, the regional employment office is committed to financing their initiative.



**6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuritë / kompetencat / aftësitë)**

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Students feel much more motivated to pursue their studies and to develop professionally. They are very responsible for the importance of internships with companies. They feel very valued by the school to give thoughts and opinions about the curriculum and other aspects of school life.

**Procedura hap pas hapi**

<b>Koha e përafërt e nevojshme</b>	<b>Faza</b>	<b>Veprimtaritë e mësuesit / instrukturit</b>	<b>e / Media, materiale, sugjerime</b>
------------------------------------	-------------	---	--



**Co-funded by  
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

		nxënësve; metodat e punës	
1 javë	Faza përgatitore	Diskutim me kolegët për të përcaktuar aktivitetin.	
1 javë	Faza përgatitore	Diskutim me nxënësit për të përcaktuar veprimtarinë.	



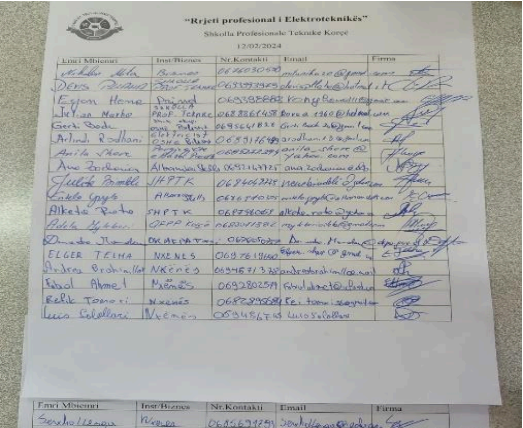





			
3 ditë	Punë në vazhdim	Përcaktimi i rendit të ditës, dhe pjesëmarrësve dhe përgatitja e ftesës.	 <p><b>Rrjeti profesional i Elektroteknikës</b> Sipas përvojës së shkollave profesionale në Madrid, Spanjë.</p> <p>Data: 12 shkurt 2024 Ora: 10:00-11:00 Adresa: Shkolla Profesionale Teknike Korçe</p> <p>Financuar nga Bashkimi Evropian, përkrahjet dhe opionet e shprehura janë meqenëse vetëm ato të autorëve dhe nuk përbëjnë domosdoshmëri të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). Në Bashkimi Evropian dhe në EACEA nuk mund të mbajë përgjegjësi për to.</p>





10 ditë	Punë në vazhdim	Si pjesë shumë e rëndësishme e aktivitetit ishin përfaqësuesit e kompanive. Kompanitë u njoftuan paraprakisht dhe më pas u vizituan nga mësuesit e shkollave për të shpjeguar qëllimin e aktivitetit. Pastaj marr konfirmimin prej tyre.	
2 ditë	Punë në vazhdim	Përgatitja e prezantimit.	

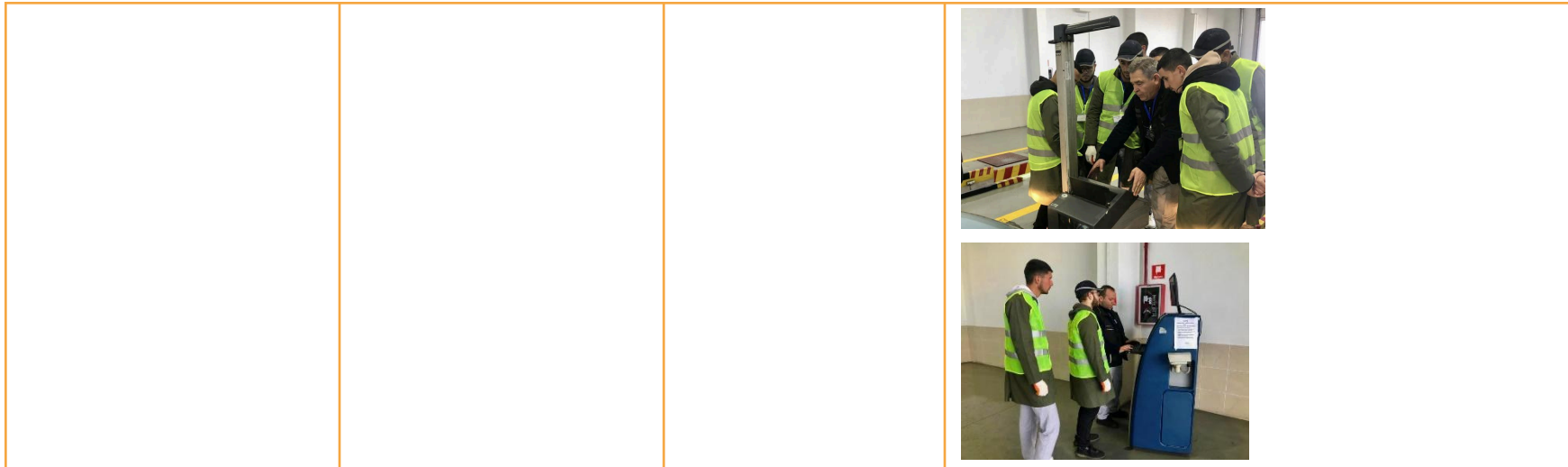




12 Shkurt 2024	Ndodhi	Realizimi i aktivitetit të krijimit të një rrjeti profesional.	
Nga 25 Shkurt - Vazhdon	Rezultatet e nxënësve	Studentët po bëjnë praktikë profesionale në kompani.	







**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (në fjali):**

Pas përfundimit të këtij aktiviteti, drejtoresha e shkollës vendosi të krijojë një "Rrjetet Profesionale" për profile të tjera profesionale që ofron shkolla jonë, si mekanikë, ndërtim, teknologji informacioni, termohidraulikë, shërbime automjetesh. Besoj shumë në suksesin e rrjetit profesional në rritjen e cilësisë së mësimdhënies në shkollë dhe për punësimin e nxënësve.



# Primjeri dobre prakse iz pilot aktivnosti: Posjeta hidroelektrani

**Sektor:** Automatizacija

**Primjer dobre prakse:** Posjeta hidroelektrani

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna škola, Nikšić, Crna Gora

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Učenici su imali priliku da posmatraju rad turbine i nauče o procesu proizvodnje hidroelektrične energije tokom posjete. To je znatno doprinijelo njihovom boljem razumijevanju teorijskog znanja i formiranju realne slike.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Učenici četvrtog razreda. I 4 profesora

Ukupan broj učenika: 32



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

**3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Primarni cilj je analiza trenutnih praksi i postignuća te njihovo unapređenje.

**4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Ono što je planirano kao dio pilot aktivnosti realizovano je u očekivanim mjerama. Učenici su reagovali sa više pozornosti više nego što su bila očekivanja.

**5. Rezultati**

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Pored gore navedenih ciljeva, ova posjeta je probudila interes učenika za istraživanje karijernih mogućnosti u oblasti obnovljivih izvora energije. Oni su prvi put svjedočili održivoj upotrebi prirodnih resursa za proizvodnju električne energije što je podstaklo osjećaj odgovornosti prema životnoj sredini.

**6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenici su pokazali povećano interesovanje tokom diskusija u teorijskim časovima, pozivajući se na znanje stečeno u praksi i tokom posjete hidroelektrani.



### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
Čas u trajanju od 45 minuta	Uvod	Razgovor sa učenicima o važnosti zelene energije	Usmena prezentacija i diskusija
Domaći zadatak (nije obavežno)	Prikupljanje informacija o problemu	Prikupljanje informacija o hidroelektranama kao energetskim postrojenjima i njihova uloga u vezi sa životnom sredinom.	Prezentacija
2-3h	Obrađivanje teme	Obilazak mašinske sobe sa Pelton turbinama i generatorima, kao i prekidačnice od 110 kV sa odgovarajuće udaljenosti u	Studijska posjeta





		skladu sa sigurnosnim mjerama.	
Domaći zadatak (nije obavezno)	Predstavljanje učeničkih zapažanja/ ispitivanje novih kompetenci	Pokazivanje interesovanja za mogućnosti karijere u oblasti obnovljivih izvora energije i podizanje svijesti o važnosti zelene energije.	Sastav na temu studijske posjete

### Zapažanja i komentari:

Ova pilot aktivnost ukazala je na neophodnu inkluziju povezivanja studenata sa primjerima iz prakse na temu onoga što su proučavali u praksi. Učenici su pokazali veće interesovanje tokom teorijske časove, učestvovali u debatama, postavljali pitanja koja su vodila u nove smjerove i otvarala perspektive kako za njih, tako i za nas kao profesore. Učenje o održivoj upotrebi prirodnih resursa za proizvodnju električne energije podstaklo je učenike da pažljivije govore i razmišljaju o okolini, kako bi aktivno doprinijeli zelenijoj i održivoj budućnosti. Učenici su pozitivno reagovali na nove informacije više nego očekivano, što nas navodi na potrebu za organizacijom češćih posjeta sličnim postrojenjima i kompanijama kao dio treninga.



# Saradnja sa klasterom CORTEX

Sektor: ICT

Naziv škole i zemlja: JU Srednja elektro-ekonomska škola Bijelo Polje, Crna Gora

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Saradnja sa ICT Cortexom, koji je klaster za informacione tehnologije, inovacije, obrazovanje, dizajn i razvoj tehnologije u Crnoj Gori. Organizovan je jednogodišnji kurs koji počinje online lekcijama, a nakon 2 testiranja nastavlja se s praktičnim radom u Podgorici tokom ljeta. Najboljim studentima će biti ponuđeno radno mjesto ukoliko uspješno završe obuku. .

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Nema ograničenja ko od čenika se može prijaviti dokle znaju osnove programiranja.

Prijavilo se 56 učenika, prvi test je polagalo 21, u drugu fazu je prošlo 8 učenika(6 učenika front-end, 2 učenika back-end programiranje)

## 3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

Glavni cilj je obogatiti razumijevanje studenata u različitim predmetima, podstičući dublje shvatanje pojmova i principa relevantnih za njihov akademski i profesionalni razvoj. Pored toga, program teži da razvije saradničko okruženje u kojem studenti uče efikasno komunicirati, saradivati i raditi u timovima. Kroz simulaciju realnih situacija i izazova, nastavni plan oprema studente praktičnim vještinama i sposobnostima rješavanja problema neophodnim za uspjeh u njihovim budućim karijerama.

#### **4. Prenosni elementi primjera dobre prakse**

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Nedavno smo završili prvi test, i jedan broj učenika je uspješno prošao, što im omogućava da nastave sa sljedećim dijelom kursa. Međutim, značajan izazov s kojim se suočavamo je što su sve instrukcije i nastava tokom kursa sprovedeni isključivo na engleskom jeziku.

#### **5. Rezultati**

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Nadamo se da će učenici nastaviti svoje obrazovanje na univerzitetskom nivou, nastavljajući da grade svoje znanje i vještine koje su stekli. Dodatno, postoji mogućnost da nekom od ovih učenika bude ponuđena mogućnosti za honorarno zapošljavanje od strane kompanija za informacione i komunikacione tehnologije (ICT). Takve prilike mogu pružiti vrijedno iskustvo iz stvarnog svijeta i dopuniti njihova akademska nastojanja.

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)



U ovoj fazi samo pokrećemo projekat, i iako smo ostvarili napredak, još mnogo toga ostaje da se vidi kako se projekat bude odvijao tokom vremena. Kako budemo napredovali, očekujemo sticanje vrijednih uvida i prevazilaženje izazova koji će oblikovati putanju projekta. Kroz kontinuiranu procjenu i prilagođavanje, cilj nam je da navigiramo kroz razvoj projekta i konačno postignemo naše ciljeve.

#### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
1 čas	Uvod	Predstavljanje ICT Cortex klastera i takmičenja	
7-8 mjeseci	Prikupljanje informacija o problemu	Online časovi	
3-4 mjeseca	Obrađivanje teme	Rad na aplikaciji sa nastavnicima i instruktorima	
Takmičenje u Podgorici	Predstavljanje učeničkih zapažanja/ ispitivanje novih kompetenci	Predstavljanje aplikacije	



### Zapažanja i komentari:

Dok završavamo inicijalnu fazu testiranja, ohrabrujuće je primijetiti da su neki studenti su uspješno napredovali u narednu fazu takmičenja. Ovaj uspjeh ističe njihovu posvećenost i sposobnost da savladaju gradivo kursa. Nastavljamo podržavati sve učesnike dok se suočavaju sa izazovima i mogućnostima koji su pred njima.

Završetak prvog testa predstavlja značajan korak u našem programu, ali istovremeno ističe važan izazov: jezičku barijeru. Poznavanje engleskog jezika predstavlja prepreku za neke studente, što zahtijeva dodatnu podršku i resurse kako bi se osiguralo jednako učešće i ishodi učenja. Prevazilaženje ovog izazova će biti ključno dok nastojimo da stvorimo inkluzivno i podsticajno okruženje za učenje za sve.

Gledajući unaprijed, putovanje ne završava završetkom ovog kursa; naprotiv, označava početak novih mogućnosti i nastojanja. Očekujemo da će mnogi studenti nastaviti sa visokim obrazovanjem na univerzitetskom nivou, dok će drugi krenuti putem obećavajućih karijera u sektoru informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT). Spajanje akademskog znanja i praktičnog iskustva, neosporno će ih opremiti vještinama i otpornošću potrebnim za uspjeh u dinamičnom pejzažu stvarnog radnog svijeta.

Imajući u vidu osnovne ciljeve našeg obrazovnog programa, očigledno je da težimo postizanju više od same akademske izvrsnosti. Naš cilj je uzgajati sveobuhvatne individue opremljene dubokim razumijevanjem svog polja, vještini u saradnji i spremnim da se suoče sa izazovima stvarnih situacija. Njegovanjem ovih kvaliteta, osnažujemo naše studente da ne samo da se akademski ističu, već i da daju značajan doprinos društvu.



# Posjeta kompaniji i uporedna analiza srednjeg stručnog obrazovanja iz Finske i Crne Gore

Sektor: ICT

Naziv škole i zemlja: JU Srednja elektrotehnička škola "Vaso Aligrudić", Crna Gora

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Izabrana tema ističe značaj učenja na radu (WBL) i njegov uticaj na stručno obrazovanje. Posebna pažnja takođe je posvećena unapređenju rada sa učenicima sa posebnim potrebama u obrazovanju.

Ova tema je izabrana zbog njenog značaja za napredovanje našeg razumijevanja efikasnih obrazovnih strategija i promovisanja jednakih mogućnosti za sve učenike. Uklapa se u ciljeve našeg kurikuluma da integriše internacionalne najbolje prakse, promovišući učenje na radu i strategije koje takođe promovišu inkluzivnost učenika sa posebnim potrebama u obrazovanju, međukulturalno učenje i saradnju.



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Aktivnost je bila usmjerena ka raznolikoj grupi (oko 30 učesnika iz škole - učenici, nastavnici, direktor, menadžeri projekta i drugi). Ovi pojedinci su odabrani zbog osnovnog znanja u svojim oblastima i velikog interesovanja za unapređenje svojih vještina. Cilj je bio pružiti širi pogled na stručno obrazovanje, integrišući ga u međunarodni kontekst koji cijeni inovacije, razvoj praktičnih vještina i prilagodljivost globalnim industrijskim standardima.

## 3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?

Primarni cilj bio je prenos znanja i uvida stečenih iz finskog obrazovnog sistema i primjene učenja na radu kako bi se poboljšali praktični i teorijski aspekti stručnog obrazovanja u Crnoj Gori. To uključuje uspostavljanje saradnje sa kompanijama radi organizacije praktične obuke, upoređivanje razvoja industrije između Finske i Crne Gore, i dokumentovanje procesa radi poboljšanja ishoda učenja. Specifični cilj aktivnosti je implementacija dobrih primjera individualnih programa za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.

## 4. Prenosni elementi primjera dobre prakse

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Preneseni su elementi poput strukture učenja na radu u finskom sistemu, pristup industrijskoj saradnji i metode integrisanja praktičnih iskustava sa teorijskim učenjem. Organizovana je posjeta kompaniji iz Podgorice koja je prilagodila ove elemente lokalnom kontekstu i specifičnim potrebama naših učenika i industrije.

## 5. Rezultati

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)



- Finski model omogućava učenicima da direktno vide relevantnost svojeg obrazovanja za radnu snagu i podstiče dublje posvećivanje njihovom profesionalnom razvoju (pokazao je značajan porast razumijevanja praktične primjene njihovih studija).
- Inicijativa je takođe dovela do mogućeg razvoja zajedničkih projekata, razmjena i prilika za praktičnu obuku sa partnerskim institucijama i kompanijama
- Smjernice za rad sa učenicima sa posebnim potrebama u obrazovanju

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenici bi voljeli da imaju prijatnije prostorije za svoje projekte u pogledu nameštaja i opreme. Takođe potrebno je upoznati nastavnike sa novim trendovima u tehnologiji kako bi prenijeli dalje znanje učenicima. Osim toga, učenici bi željeli imati više nacionalnih i internacionalnih mogućnosti mobilnosti kako bi efikasnije mogli saradivali sa svojim vršnjacima iz različitih kulturnih pozadina i time podstakli bogatije i raznolikije učenje. Ovo poboljšano kretanje ne bi samo proširilo njihove akademske perspektive, već bi doprinelo i razvoju ključnih interpersonalnih vještina, podstičući globalno razmišljanje koje je neophodno u današnjem međusobno povezanom svijetu.





### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
Septembar 2023	Posjeta kompaniji <a href="#">3D soba</a>	Nastavnici i profesori	<a href="#">Postizanje saradnje, odnosno pružanje podrške učenicima i nastavnicima u razvoju.</a>
Octobar 2023	Priprema video materijala i zaključaka sa studijske posjete	Komparativna analiza stručnog sistema Finske i Crne Gore	Obavezan zadatak za učesnike obuke DC VET WB
Novembar 2023-Januar 204	Predstavljanje <a href="#">Zaključaka studijske posjete iz Finske.</a>	Prezentacija i diskusija sa: <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Učenicima</li> <li>2. Nastavnicima</li> <li>3. Partnerima projekta <a href="#">vet4wb project</a></li> </ol>	Ova faza imala je za cilj da proširi saznanja stečena tokom procesa i pokrene širu raspravu o integraciji internacionalnih najboljih praksi u lokalno stručno obrazovanje.



Februar 2024	Konferencija: <u>Industrija i obrazovanje udružuje snage</u>	<u>Prezentacija Finskog obrazovnog sistema od predstavnice Luovi koledža, gospođa Sari Jokeli</u> Skupu je prisustvovalo oko 60 učesnika srednjih stručnih škola, kompanija, lokalnih zajednica, Ministarstva obrazovanja, nauike i inovacija, Centar za strucno obrazovanje Crne Gore, Privredne komore Crne Gore, Ministarstvo vanjskih poslova i drugih institucija za obrazovanje odraslih.	Ova faza imala je za cilj da proširi saznanja stečena tokom procesa i pokrene raspravu o integraciji internacionalnih najboljih praksi u lokalno stručno obrazovanje.
--------------	--	--	---



<p>Februar</p>	<p>Posjeta školi predstavnice Luovi koledža, Sari Jokeli</p>	<p>Sastanci i intervju (savjetnik za inkluzivno obrazovanje u Odeljenju za istraživanje i razvoj Instituta za obrazovanje Crne Gore, školski pedagog, roditelji, asistenti). Posjetili su čas i imali priliku da razmijene iskustva sa učenicima i nastavnicima u vezi rada sa djecom sa posebnim potrebama.</p>	<p>Zaključak nakon svih sastanaka bio je da Crna Gora ima zakonske propise koji su uglavnom usklađeni sa evropskim standardima, međutim, u praksi, situacija zahtijeva dodatno angažovanje svih relevantnih institucija kako bi se učenicima pružilo kvalitetno obrazovanje i neophodne životne vještine.</p>
----------------	--	--	---

### Zapažanja i komentari:

Proširenje i implementacija ciljeva DC VET WB projekta mogu se postići kroz unaprijeđenu saradnju koji uključuje SEDU koledž, Luovi koledž i škole iz Podgorice.



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..



Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
**Ugovor br. 101092450**

1. Uspostavljanje i implementacija zajedničkih aktivnosti usmjerenih kako na nastavnike, tako i na učenike. Ove aktivnosti mogu biti strukturirane kao online radionica i "mobilni programi", dizajniranih da podstaknu razmjenu i međusobno učenje.
2. Formulisanje i implementacija sveobuhvatnih individualnih planova i smjernica usmjerenih na podršku učenicima sa posebnim potrebama unutar obrazovnog sistema. Cilj je pružiti kohezivan i inkluzivan pristup obrazovanju, gdje se potrebe svakog učenika zadovoljavaju putem prilagođenih strategija i intervencija.

Kroz ove strateške mjere, osim dijeljenja znanja i resursa, stvara se održiv model za obrazovnu izvrsnost i inkluzivnost, koristeći međunarodnu saradnju i lokalnu ekspertizu.



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

# Učenje zasnovano na radu- profil stolara

**Sektor:** Automatizacija

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna škola “Lutfi Musiqi”, Kosovo

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Odlučio sam se fokusirati na profil stolara, sektor sa visokom potražnjom u našoj zemlji. Inspirisani uspješnim finskim modelom učenja na radu (WBL), cilj nam je bio da razvijemo praktične vještine i znanje relevantna za industriju među našim učenicima, istovremeno jačajući veze sa lokalnim preduzećima.

Integracija praksi učenja na radu u sisteme stručnog obrazovanja ima značajnu važnost i uklapa se u različite obrazovne strategije. Relevantno je za razvoj kurikuluma; Strategiju inkluzije; Strategiju internacionalizacije; Zapošljivost i ekonomski razvoj.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

Ciljna grupa su učenici XI razreda, profil stolara, (7-10) učenika. Što se tiče vještina, kompetencija i znanja, učenici uključeni u ovaj pilot projekat stekli bi niz praktičnih vještina vezanih za stolarske poslove, uključujući:

- Tehnike obrade drveta
- Vještine rukovanja alatima
- Metode građevinarstva
- Prakse sigurnosti
- Vještine rješavanja problema

Opšti cilj je opremiti učenike praktičnim vještinama, kompetencijama i znanjem potrebnim za započinjanje karijere u stolarskoj industriji i zadovoljavanje potreba lokalnog tržišta rada.

### **3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Glavni cilj pilot aktivnosti bio je implementirati snažan program učenja na radu (WBL) u sektoru stolarstva, prilagođen potrebama kako učenika tako i lokalnih industrija. Pružanjem praktičnog iskustva i usklađivanjem kurikuluma sa zahtjevima industrije, unaprijediće se zapošljivost učenika i prevazići jaz između obrazovanja i radne snage.

Korak-po-korak procedura:

#### **1. Faza pripreme:**

Analiza potreba:

- Identifikacija potražnje za stolarskim vještinama na lokalnom tržištu rada.



- Utvrđivanje specifičnih vještina i kompetencija potrebnih za stolarsku industriju.

Selekcija ciljne grupe:

- Odabir učenika u XI razredu, profil stolar.
- Odluka o broju učesnika (7-10 učenika).

Koordinacija sa stolarskom kompanijom:

- Kontaktiranje i organizacija posjete stolarskoj kompaniji.
- Razgovor o ciljevima, rasporedu i aktivnostima za studijsku posjetu.

Usklađivanje kurikuluma:

- Osiguravanje da je kurikulum usklađen sa zahtjevima stolarske industrije.

## 2. Faza implementacije:

Uvodna sesija:

- Održavanje orijentacione sesije kako bi se učenici upoznali sa ciljevima i očekivanjima studijske posjete.

Studijska posjeta stolarskoj industriji:

- Obilazak prostorija stolarske kompanije.
- Posmatranje i učenje o tehnikama obrade drveta, vještinama rukovanja alatima, metodama građevinarstva, praksama sigurnosti i vještinama rješavanja problema.

Praktična obuka:

- Omogućavanje učenicima da učestvuju u praktičnim stolarskim zadacima pod vođstvom stručnjaka iz industrije.
- Podsticanje učenika da primijene naučene vještine i tehnike u stvarnim scenarijima.



#### Interaktivne sesije:

- Organizovanja info sesija sa stručnjacima iz industrije kako bi se olakšalo dijeljenje znanja i adresirala pitanja učenika.
- Vođenje diskusija o trendovima industrije, izazovima i prilikama u sektoru stolarstva.

#### Evaluacija i povratne informacije:

- Evaluacija učinka i napretka učenika tokom studijske posjete.
- Prikupljanje povratnih informacija od učenika o njihovim iskustvima učenja i efikasnosti programa.

#### 3. Post-implementaciona faza:

##### Razmišljanje i debriefing:

- Razmatranje ishoda i iskustava studijske posjete sa učenicima.
- Diskusija o naučenom, izazovima i prilikama za poboljšanje.

##### Evaluacija pilot aktivnosti:

- Procjena uticaja pilot aktivnosti na produktivnost učenika, kvalitet rada i zapošljivost u stolarskoj industriji.
- Analiza uspješnih tranzicija od škole do karijere i opšte efikasnosti WBL programa.

#### 4. Prenosni elementi primjera dobre prakse

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)





Prijenos WBL modela iz Finske u Vushtrri predstavio je izazove koji su bili povezani sa kulturnim kontekstom, resursima i regulativama, ključni elementi poput praktičnog učenja i usklađivanja sa industrijom vjerovatno su bili lakši za prilagodbu. Dodatne informacije, prilagođavanje i zadržavanje osnovnih principa bili su ključni za uspješnu implementaciju WBL programa u lokalnom kontekstu.

### **5. Rezultati**

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Glavni rezultati postignute pilot aktivnosti obuhvataju poboljšanu produktivnost i kvalitet rada, povećanu zapošljivost u stolarskoj industriji, uspješne tranzicije od škole do karijere i pozitivne povratne informacije od učenika o efikasnosti programa. Ovi rezultati ističu uspjeh inicijative u prevazilaženju jaza između obrazovanja i zahtjeva industrije, pripremajući učenike za značajne karijere u stolarstvu.

### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenje na radu doprinosi pozitivnim ishodima poput povećane motivacije, angažovanosti, znanja, vještina, samopouzdanja i svijesti o karijeri kod učenika koji učestvuju. Evaluacija ovih promjena putem povratnih mehanizama i procjena može pružiti vrijedne uvide u efikasnost programa učenja na radu i informisati buduća poboljšanja i prilagodbe.



### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
15 minuta	Uvod	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Predstavljanje ciljeva i očekivanja studijske posjete učenicima</li> <li>- Postavljanje pitanja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prezentacija</li> <li>- Predstavljanje stolarske industrije i važnost praktičnih vještina i znanja vezano za posao</li> </ul>
90 minuta	Studijska posjeta stolarskoj industriji	<p>Posjeta kompanije</p> <p>Razmjena ideja sa predstavnicima kompanija</p> <p>Posmatranje i učenje novih tehnika obrade drveta, izgradnje, zaštite na radu i rješavanja problema</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Oprema za bezbjednost na radnom mjestu</li> <li>- Podsticanje učenika da pitaju i učestvuju u praktičnom radu</li> </ul>



60 minuta	Učenje na radnom mjestu	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Demostracija praktičnih zadataka</li> <li>- Nadzor učeničkog rada</li> <li>- Učešće u praktičnim zadacima</li> <li>- Primjena naučenih vještina i tehnika</li> <li>- Demonstracija i grupni rad</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Stolarski alati i građevinski materijali</li> <li>- Oprema za zaštitu na radu</li> </ul>
30 minuta	Interaktivna sesija	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Organizacija sesije za pitanja i odgovore sa ekspertima industrije</li> <li>- Vođenje diskusije na temu trendova industrije, izazova i mogućnosti za stolarstvo</li> </ul>	Uključivanje učenika u diskusiju





Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
Ugovor br. 101092450

### Zapažanja i komentari:

Zaključno, pilot aktivnosti integracije praksi učenja na radu (WBL) u obrazovanje stolarstva donijele su obećavajuće rezultate. Kroz praktična iskustva i usklađivanje sa zahtjevima industrije, učenici su pokazali povećanu motivaciju, angažovanost i sticanje vještina. Povratne informacije kako od učenika tako i od edukatora naglašavaju efikasnost pristupa WBL u prevazilaženju jaza između obrazovanja i zahtjeva industrije. Nastavak daljeg usavršavanja i proširenja inicijativa u oblasti WBL ima veliki potencijal za unapređenje stručnog obrazovanja i pripremu učenika za uspješne karijere u stolarstvu i srodnim oblastima.



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

# 3D modeliranje staklenika

**Sektor:** Automatizacija

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna škola "Kuvendi i Lezhës", Kosovo

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Profesor Adriatik Zeqiri i 10 učenika je posjetilo "Agro" staklenik kako bi stekli praktično znanje u održivu konstrukciju i operacije staklenika. Ova studijska posjeta odabrana je kako bi se razvile praktične vještine i znanja relevantna među učenicima a istovremeno jačajući veze sa lokalnim poljoprivrednim preduzećima. Integracija praksi učenja na radu (WBL) u sisteme stručnog obrazovanja i obuke (VET) je od velikog značaja, usklađujući se sa razvojem kurikuluma; Strategijom inkluzije; Strategijom internacionalizacije; Zapošljivost,

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)

Ciljna grupa za ovu studijsku bili su učenici XI razreda poljoprivrednog i građevinskog smjeta. Uključeni učenici (10) stekli su praktične vještine i znanje vezano za konstrukciju staklenika i održive poljoprivredne prakse, uključujući:



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

- Tehnike konstrukcije staklenika
- Sisteme ventilacije
- Održive poljoprivredne prakse
- Vještine rješavanja problema

Opći cilj bio je opremiti učenike praktičnim vještinama, kompetencijama i znanjem potrebnim za započinjanje karijera u sektorima poljoprivrede i građevinarstva i zadovoljavanje potreba lokalnog tržišta rada.

### **3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?**

Primarni cilj studijske posjete "Agro" stakleniku bio je pružiti učenicima praktično iskustvo i uvide u održivu konstrukciju staklenika i poljoprivredne prakse. Usklađivanjem kurikuluma sa zahtjevima industrije i podsticanjem direktnog interakcije sa profesionalcima, cilj je bio unaprijediti zapošljivost učenika, povećati njihovo razumijevanje održivih poljoprivrednih praksi i prevazići jaz između obrazovanja i radne snage.

Korak po korak procedura:

#### 1. Priprema

Analiza potreba:

- Identifikacija potražnje za stolarskim vještinama na lokalnom tržištu rada.
- Utvrđivanje specifičnih vještina i kompetencija potrebnih za izgradnju staklenika i održivu poljoprivredu industriju.

Selekcija ciljne grupe:

- Odabir učenika u XI razredu, profii za poljoprivredu i građevinarstvo.



- Odluka o broju učesnika (10 učenika).

Koordinacija sa “Agro” staklenikom:

- Kontaktiranje i organizacija posjete kompaniji “Agro”.
- Razgovor o ciljevima, rasporedu i aktivnostima za studijsku posjetu.

Usklađivanje kurikuluma:

- Osiguravanje da je kurikulum usklađen sa zahtjevima izgradnje staklenika i održive poljoprivrede

2. Implementacija Uvodna sesija:

- Održavanje orijentacione sesije kako bi se učenici upoznali sa ciljevima i očekivanjima studijske posjete.

Studijska posjeta “Agro” stakleniku:

- Obilazak prostorija
- Posmatranje i učenje o tehnikama postavljanja staklenika i održavanja u skladu sa industrijskim standardima

Praktična obuka:

- Omogućavanje učenicima da učestvuju u praktičnim zadacima vezani za staklenik i održavanje
- Podsticanje učenika da primijene naučene vještine i tehnike u stvarnim scenarijima.

Interaktivne sesije:

- Organizovanja info sesija sa stručnjacima iz industrije kako bi se olakšalo dijeljenje znanja i adresirala pitanja učenika.
- Vođenje diskusija o trendovima industrije, izazovima i prilikama u sektoru poljoprivrede i održive gradnje.

Evaluacija i povratne informacije:



- Evaluacija učinka i napretka učenika tokom studijske posjete.
- Prikupljanje povratnih informacija od učenika o njihovim iskustvima učenja i efikasnosti programa.

### 3. Post-implementaciona faza

Razmišljanje i debriefing:

- Razmatranje ishoda i iskustava studijske posjete sa učenicima.
- Diskusija o naučenom, izazovima i prilikama za poboljšanje.

Evaluacija pilot aktivnosti:

- Procjena uticaja pilot aktivnosti na produktivnost učenika, kvalitet rada i zapošljivost u u sektoru poljoprivrede i održive gradnje.
- Analiza uspješnih tranzicija od škole do karijere i opšte efikasnosti WBL programa.

### 4. Prenosni elementi primjera dobre prakse

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Prijenos WBL modela iz građevinarstva na konstrukciju staklenika predstavljao je izazov vezano za specifično tehničko znanje i vještine potrebne. Međutim, ključni elementi poput praktičnog učenja i usklađivanja sa industrijskim zahtjevima bili su lakši za prilagođavanje. Dodatne informacije, prilagođavanje i zadržavanje osnovnih principa bili su ključni za uspješnu implementaciju WBL programa u lokalnom kontekstu.

### 5. Rezultati

(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)





Glavni rezultati postignuti studijskom posjetom "Agro" stakleniku uključuju poboljšano razumijevanje konstrukcije staklenika i održivih poljoprivrednih praksi, povećanu zapošljivost u sektorima poljoprivrede i građevinarstva, uspješne tranzicije od škole do karijere i pozitivne povratne informacije od učenika o efikasnosti programa. Ovi rezultati ističu uspjeh inicijative u prevazilaženju jaza između obrazovanja i zahtjeva industrije, pripremajući učenike za značajne karijere u poljoprivredi i građevinarstvu.

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Studijska posjeta i naknadna rekonstrukcija 3D modela "Agro" staklenika doprinijeli su pozitivnim ishodima poput povećane motivacije, angažovanosti, znanja, vještina, samopouzdanja i svijesti o karijeri kod učenika koji su učestvovali. Evaluacija ovih promjena putem povratnih mehanizama i procjena pružila je vrijedne uvide u efikasnost WBL programa i informisala buduća poboljšanja i prilagodbe.



### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
15 minuta	Uvod	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Predstavljanje ciljeva i očekivanja studijske posjete učenicima</li> <li>- Postavljanje pitanja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Prezentacija</li> <li>- Projektor, laptop</li> <li>- Predstavljanje "Agro" staklenika i važnost održive poljoprivrede</li> </ul>
60 minuta	Studijska posjeta "Agro" stakleniku	<p>Posjeta kompaniji</p> <p>Razmjena ideja sa predstavnicima kompanija</p> <p>Posmatranje i učenje o izgradnji staklenika, sistema za ventilaciju i održivih poljoprivrednih praksi</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Oprema za bezbjednost na radnom mjestu</li> <li>- Podsticanje učenika da pitaju i učestvuju u praktičnom radu</li> </ul>
90 minuta	Učenje na radnom mjestu	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Demonstracija praktičnih zadataka</li> <li>- Nadzor učeničkog rada</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Praktični alati</li> <li>- Građevinarski materijali</li> </ul>



		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Učešće u praktičnim zadacima</li> <li>- Primjena naučenih vještina i tehnika</li> <li>- Demonstracija i grupni rad</li> </ul>	
30 minuta	Interaktivna sesija	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Organizacija sesije za pitanja i odgovore sa ekspertima industrije</li> <li>- Vođenje diskusije na temu trendova industrije, izazova i mogućnosti za staklemike</li> </ul>	Uključivanje učenika u diskusiju

### Zapažanja i komentari:

Studijska posjeta "Agro" stakleniku pokazala se kao vrijedno i obogaćujuće iskustvo kako za profesora tako i za učenike. Praktično iskustvo u konstrukciji staklenika i održivim poljoprivrednim praksama pružilo je učenicima praktične uvide i znanja koja su visoko relevantna za trenutne zahtjeve poljoprivrednih i građevinskih sektora. Interaktivne sesije i direktno





Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
**Ugovor br. 101092450**

angažovanje sa stručnjacima iz industrije olakšali su dublje razumijevanje složenosti i nijansi održive konstrukcije staklenika. Naknadna aktivnost rekonstrukcije "Agro" staklenika u 3D modelu tokom časova dodatno je unaprijedila iskustvo učenja studenata, omogućavajući im primjenu stečenog znanja i vještina na kreativan i inovativan način. Ova aktivnost ne samo da je osnažila teorijske koncepte već je i promovisala vještine rješavanja problema, kritičkog razmišljanja i saradnje među učenicima. U cjelini, studijska posjeta i povezane aktivnosti bile su uspješne u postizanju postavljenih ciljeva u poboljšanju zapošljivosti učenika, povećanju razumijevanja održivih poljoprivrednih praksi i prevazilaženju jaza između obrazovanja i radne snage. Pozitivne povratne informacije od učenika naglašavaju efikasnost pristupa učenju na radu (WBL) u stručnom obrazovanju i ističu potencijal integracije takvih iskustvenih učenja u kurikulum kako bi se obogatilo iskustvo učenja i bolje pripremili učenici za uspješne karijere u poljoprivredi i građevinskim oblastima. Nastavak usavršavanja i proširivanja WBL inicijativa, prilagođavanje lokalnom kontekstu i jačanje saradnje sa industrijskim partnerima ključno je kako bi se osigurali kontinuirani uspjeh i relevantnost programa stručnog obrazovanja.



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

# Unapređenje realizacije praktične nastave u ekonomskoj školi

**Sektor:** Automatizacija / Informacijsko-komunikacijske tehnologije / Elektronika (izabrati jedno): Elektronika

**Vaša škola i zemlja:** JU SREDNJA TEHNIČKA ŠKOLA TEŠANJ, BIH

## 1. Tema jedinice / časa / mobilnosti / razlog za odabir PDP-a / Topic of unit / lesson / mobility / reason for choosing GPE

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; uz referiranje na nastavni plan/ strategiju inkluzije/strategiju internacionalizacije)

U svojoj pilot aktivnosti odabrala sam jedno odjeljenje u ekonomskoj školi i planirala da sa njima preduzmem određene radnje kako bi što više učenika tog odjeljenja otišlo u neko preduzeće na području opštine Tešanj na praktičnu nastavu. S obzirom da je tema moje studijske posjete bila kako unaprijediti praktičnu nastavu na Balkanu, a moja pilot aktivnost se ticala povećanja broja studenata na praktičnoj nastavi u kompanijama, mislim da je potpuno povezana i relevantna. Međutim, iako je studijska posjeta bila odlična iz više razloga (detaljan obilazak poznatih kompanija, obilazak najboljih škola u Madridu, razgovor sa učenicima tih škola...), bila je čisto informativna i nije mi dala nikakav alat ili konkretna



rješenja za poboljšanje praktične nastave u mojoj školi. Primjer praktične nastave je dobar, ali sve dobre prakse koje sam vidjela, u izvjesnoj mjeri već imam u svojoj školi ili ne mogu da ih imam jer mi zakonska regulativa ne dozvoljava, tako da malo šta bi moglo da bude konkretno prenijeto na moju školu.

## 2. Ciljna grupa

(koja vrsta stručnog osposobljavanja i nivo; broj učenika; vještine, kompetencije, znanje uključenih učenika)

U mojoj pilot aktivnosti učestvovalo je 20 učenika srednje ekonomske škole koji pohađaju treći razred.

## 3. Koji je bio glavni cilj vaših pilot aktivnosti?

Osnovni cilj aktivnosti bio je da svih 20 studenata pohađa praksu u jednom preduzeću na području opštine Tešanj.

## 4. Prenešeni elementi PDP-a

(Šta je bilo lako/teško za prenijeti, gdje su bile potrebne dodatne informacije, šta je bilo prilagođeno, šta zadržanot, ...)

U stvari, nije bilo šta da se prenese. Dobra praksa koju sam, s obzirom na okolnosti, uspjela da prenesem sa studijske posjete, već je zastupljena u mojoj školi. U ovoj aktivnosti samo sam se potrudila da povećam broj učenika koji u njoj učestvuju.

## 5. Završni ishod

(proizvod, rezultati, uspješniji školski uspjeh ili stažiranje; povratna informacija od učenika: koji su glavni rezultati postignuti vašom pilot aktivnošću?)

Većina učenika je našla pravu firmu, ali se onda pojavio drugi problem. Ako bi većina učenika radila praktičnu nastavu u firmama, onda profesor koji drži tu nastavu u školi nema kome da predaje i gubi dio plate. Kako bi se izbjegao taj problem, dogovoreno je da učenici redovno idu u školu na vježbu, a posle nastave ili vikendom idu na praksu u preduzeće. Neki učenici su se složili sa tom idejom, a neki su je odbili i odlučili da nastave sa praksom u školi kao i do sada.



**6. Razlika u ishodu učenja** (znanje / kompetencije / vještine)

(Da li ste primjetili bilo kakve promjene u učeničkoj motivaciji, angažiranosti, znanju i vještinama, kao rezultat aktivnosti učenja kroz rad?)

S obzirom da ova praksa već postoji u našoj školi, učenici koji u njoj učestvuju pokazuju motivaciju i nova znanja i vještine, tako da nije nešto novo što je proizašlo iz ove pilot aktivnosti i ovog projekta uopšte.

**Procedura korak-po-korak**

Potrebno vrijeme cca.	Faza	Nastavnik /instruktor /učeničke aktivnosti; radne metode	medij, materijal, savjeti
prva sedmica	prezentacija aktivnosti	Profesor učenicima predstavlja ideju za pilot aktivnost i daje im vremena da razmisle da li žele da učestvuju.	
1.5 mjesec	Rad u toku	Učenici koji pristaju na učestvovanje, zajedno sa	



		profesorom traže kompanije u kojima bi mogli da obave praksu	
jedna sedmica	Prezentacija učeničkih rezultata	Zbog problema koji je nastao, neki učenici se odlučuju da idu na praksu po prvobitnom planu, dok drugi odustaju i nastavljaju da pohađaju praksu u školi.	

**Završne bilješke o eksperimentu testiranja (tekstualno):**

Zahvaljujući studijskoj posjeti u Španiji mogla sam da vidim cio proces stvaranja proizvoda od nule, posjetim aerodrom u Madridu, kao i neke od najmodernijih škola u ovom gradu. Obilazeći škole, upoznala sam način na koji njihovi učenici izvode praktičnu nastavu. Kasnije, tokom sprovođenja pilot aktivnosti, suočila sam se sa izazovom regulative i standarda. Dobre prakse koje bih mogla da prenesem sa ovim ograničenjima su one koje već imam u svojoj školi, mogla sam samo da pokušam da ih proširim, što možete vidjeti iz mojih odgovora iznad.







**DC-VET WB**

Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
**Ugovor br. 101092450**



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

# Mreža elektrotehničara

**Sektor:** Automatizacija

**Naziv škole i zemlja:** Srednja stručna tehnička škola Korca, Albanija

## 1. Tema i razlog za odabir primjera dobre prakse

(Objasnite zašto je tema relevantna i kako i gdje se uklapa; referenca na kurikulum/strategiju inkluzije/međunarodizaciju)

Stvaranje ovog profesionalnog mrežnog sistema bilo je inspirisano partnerskim odnosima kompanija sa stručnim VET školama u Španiji. Budući da nacionalna strategija profesionalnog obrazovanja u Albaniji teži jačanju odnosa sa kompanijama i strukovnim školama. U školama koje sam posjetio u Madridu, upoznao sam se sa ovom vrstom saradnje gdje kompanije nisu korišćene samo za profesionalnu praksu studenata, već i za razvoj kurikuluma, obuku nastavnika, različite investicije, itd.

## 2. Ciljna grupa

(koji obrazovni profil, broj učenika, vještine, kompetence i znanje učenika)



**Co-funded by  
the European Union**

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

Učesnici su bili učenici 12. razreda (13 učenika) i 13. razreda (14 učenika) elektrotehničkog profesionalnog profila, predstavnici regionalnih kompanija ovog profila, nastavnici strukovnih predmeta i menadžeri regionalnog biroa za zapošljavanje.

Ukupan broj učenika: 6

### 3. Koji je glavni cilj pilot aktivnosti?

Glavna svrha ove aktivnosti bila je stvaranje profesionalne mreže. Glavni razlozi za njeno formiranje su:

1. Realizacija profesionalne prakse studenata u kompanijama.
2. Prijedlozi za promjene u kurikulumu kako bi se prilagodila obrazovna ponuda zahtjevima tržišta rada.
3. Obuka nastavnika sa novim tehnologijama
4. Unapređenje zapošljavanje studenata

### 4. Prenosni elementi primjera dobre prakse

(pojasniti koje su bile olakšice i izazovi u implementaciji, da li je bilo potrebno dodatnih detalja, šta je bilo potrebno izmijeniti, šta je zadržano, ...)

Ono što me najviše impresioniralo tokom moje studijske posjete Madridu, bila je važnost koju su stručne škole pridaju odnosu sa kompanijama. Pokušao sam primijeniti ovaj način komunikacije i tretiranja kompanija, videći ih kao integralni dio škole, a ne kao udaljene entitete. Ova ideja je bila podržana od strane direktora škole i kolega. Ova ideja je primljena sa dosta zadovoljstva i radoznalosti od strane učenika.

Bio je prvi put da su u našoj školi predstavnici kompanija, nastavnici, učenici i menadžeri službe za zapošljavanje sjedili zajedno. Glavna riječ aktivnosti bilo je poboljšanje kvaliteta škole i zapošljavanje studenata.

### 5. Rezultati



(proizvodi, rezultati, stipendije, mišljenja učenika,...)

Ova aktivnost je bila početak procesa koji se nadam da će trajati i dati dobre rezultate. Sa zadovoljstvom vas obavještavam da je profesionalna mreža počela sa radom. Od 25. februara 2024. godine, učenici se prijavljuju za profesionalne prakse kod kompanija koje su članice profesionalne mreže. Ako učenici žele otvoriti nove kompanije nakon završetka škole, regionalni biro za zapošljavanje je spreman da finansijski podrži njihove inicijativu.

#### **6. Razlike u ishodima učenja u pogledu znanja, kompetencija i vještina.**

(Da li ste primijetili bilo kakve promjene u motivaciji, angažovanosti, znanju i vještinama učenika kao rezultat aktivnosti učenja na radu?)

Učenici se osjećaju motivisaniji da nastave svoje školovanje i profesionalno se razvijaju. Veoma su odgovorni prema važnosti prakse u kompanijama. Osjećaju se veoma cijenjeno od strane škole što im omogućava da izraze svoje misli i mišljenja o kurikulumu i drugim aspektima školskog života.



### Koraci postupka

Procjena vremena implementacije	Faza	Nastavnik/instruktor/učenik /metode učenja	Korišteni materijali, mediji
1 sedmica	Uvod	Diskusija sa kolegama kako bi definisali aktivnosti	
1 sedmica	Prikupljanje informacija o problemu	Diskusija sa učenicima o problemima	



<p>3 dana</p>	<p>Obrađivanje teme</p>	<p>Definisanje agende, učesnika i pozivnog pisma</p>	
<p>10 dana</p>	<p>Obrađivanje teme</p>	<p>Osim predstavnika škola, na sastanku su učestvovali i privrednici. Tokom sastnaka smo diskutovali o planiranim aktivnostima kao i cilj ovih aktivnosti.</p>	



Co-funded by the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..

2 dan	Obrađivanje teme	Priprema prezentacije	
12. Februar 2024	Organizacija skupa	Stvaranje profesionalne mreže	
Od Februara 2024 na dalje	Rezultati učenika	Učenici idu na profesionalnu praksu u kompanijama	



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..



Razvoj kapaciteta srednjeg stručnog obrazovanja u  
zemljama Zapadnog Balkana  
Ugovor br. 101092450

### Zapažanja i komentari:

Nakon završetka ove aktivnosti, direktor škole odlučio je da snooze "Mrežu profesionalaca" za ostale profesionalne profile koje naša škola pruža, kao što su mehanika, građevinarstvo, informacione tehnologije, termo-hidraulika i servisiranje vozila.

Čvrsto vjerujem u uspjeh profesionalne mreže u poboljšanju kvaliteta nastave u školi i zapošljavanju studenata.



Co-funded by  
the European Union

Finansirano od strane Evropske unije. Pogledi i mišljenja izražena su međutim samo ona autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili Izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorni za njih..



# Praktikat e mira nga aktivitetet pilot: Vizitë në hidrocentralin

**Sektor:** Automatizimi

**GPE**(Shembull i praktikës së mirë) titulli: Vizitë në hidrocentralin

**Shkolla dhe vendi juaj:** Shkolla e mesme profesionale Nikshiq, Mali i Zi

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Studentët patën mundësinë të vëzhgojnë funksionimin e turbinave dhe të mësojnë për procesin e prodhimit të energjisë hidroelektrike gjatë vizitës. Kontribuoi shumë në kuptimin e tyre më të mirë të njohurive teorike dhe në formimin e një tabloje realiste.



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Grupi i synuar janë nxënësit e klasës së katërt, klasës së fundit dhe 4 mësues.

Numri i studentëve të angazhuar: 32

## 3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?

Qëllimi kryesor është analiza e praktikave dhe arritjeve aktuale dhe përmirësimi i tyre.

## 4. Elementet e transferuara të GPE

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Ajo që ishte planifikuar si pjesë e aktiviteteve pilot u zbatua në masat e pritshme. Studentët iu përgjigjën inputeve më shumë sesa përmbushën pritshmëritë.

## 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Përveç synimeve të lartpërmendura, kjo vizitë zgjoi interesat e studentëve në fushën e kërkimit të mundësive për karrierë në fushën e energjisë së rinovueshme.

Ata dëshmuar drejtpërdrejt përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore për prodhimin e energjisë elektrike që nxiti një ndjenjë kujdestarie mjedisore mes tyre.

## 6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)



Nxënësit treguan interes më të madh gjatë diskutimeve në orët e teorisë, referuar njohurive të marra në praktikë dhe gjatë vizitës në hidrocentralin.

### Procedura hap pas hapi

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/nxën ësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
Një orë mësimi, 45 min	p.sh. sintonizoj / ngroh	informimi i nxënësve për rëndësinë e energjisë së gjelbër	metoda e prezantimit me gojë, metoda e bisedës dhe metoda e prezantimit
Detyrë shtëpie, në mënyrë arbitrare	P.sh. mbledhja e informacionit / prezantimi i problemit	mbledhjen e informacionit për hidrocentralet si centrale energjetike dhe rolin e tyre në lidhje me mjedisin	metoda e prezantimit
2-3 orë	punë në vazhdim	një vizitë në dhomën e makinerisë me turbina dhe gjeneratorë Pelton si dhe në centralin 110 kV nga një	vëzhgim, dëgjim





		distancë në përputhje me masat e sigurisë	
Detyrë shtëpie, në mënyrë arbitrare	p.sh. prezantimi i rezultateve të studentëve / ekzaminimi i kompetencave të reja	shfaqja e interesit në fushën e mundësive të karrierës lidhur me fushën e energjisë së rinovueshme dhe ndërgjegjësimi për rëndësinë e energjisë së gjelbër	ese mbi temën e një vizite

**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):**

Ky aktivitet pilot tregoi përfshirjen e nevojshme të lidhjes së studentëve me përfaqësime reale të asaj që është studiuar në praktikë. Studentët treguan interes më të madh për orët teorike, morën pjesë në debate, bënë pyetje që çojnë në drejtime të reja dhe hapin perspektiva si për ta ashtu edhe për ne si profesorë. Të mësuarit për përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore për prodhimin e energjisë elektrike i nxiti studentët të flasin dhe të mendojnë më me kujdes për mjedisin, në mënyrë që të kontribuojnë në mënyrë aktive për një të ardhme më të gjelbër dhe të qëndrueshme. Studentët iu përgjigjën inputeve më shumë sesa përmbushën pritshmëritë, gjë që nënkupton domosdoshmërinë e përfshirjes së vizitave më të shpeshta në fabrika dhe kompani të ngjashme si një formë procesi trajnimi.



# Bashkëpunimi me akademinë Cortex

Sektor: TIK

Shkolla dhe vendi juaj: JU Srednja elektro-ekonomska škola Bijelo Polje, Mali i Zi

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Bashkëpunimi me ICT Cortex i cili është grupi për Teknologjitë e Informacionit, Inovacionin, Arsimin, Dizajnin dhe Zhvillimin e Teknologjisë në Mal të Zi. Në thelb është një kurs njëvjeçar, i cili fillon me mësim online dhe pas 2 testeve, vazhdon me punë praktike në Podgoricë gjatë verës. Studentët më të mirë mund të marrin edhe një ofertë pune nëse përfundojnë me sukses çdo hap të këtij kursi trajnimi.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Çdo nxënës nga shkolla mund të aplikojë; nuk ka kërkesa specifike, megjithëse do të preferoheshin disa njohuri bazë në programim.



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

Numri i studentëve të angazhuar: 56 studentë aplikuan. Më vonë në testin e parë iu nënshtruan 21 nxënës, ndërsa në vlerësimin e dytë kaluan 8 nxënës. Nga ky numër, 6 studentë po mësojnë për programimin e pjesës së përparme ndërsa 2 studentë po mësojnë për programimin e fundit.

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor është të pasurojë të kuptuarit e studentëve për lëndë të ndryshme, duke nxitur një kuptim më të thellë të koncepteve dhe parimeve që lidhen me rritjen e tyre akademike dhe profesionale. Për më tepër, programi përpiqet të kultivojë një mjedis bashkëpunues ku studentët mësojnë të komunikojnë në mënyrë efektive, të bashkëpunojnë dhe të punojnë në ekipe. Duke simuluar skenarë dhe sfida të jetës reale, kurrikula i pajis studentët me aftësi praktike dhe aftësi për zgjidhjen e problemeve thelbësore për suksesin në karrierën e tyre të ardhshme.

### **4. Elementet e transferuara të GPE**

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Së fundmi kemi përfunduar testin e parë dhe disa studentë e kanë kaluar me sukses, duke i lejuar ata të kalojnë në raundin tjetër të kursit. Megjithatë, një sfidë e rëndësishme me të cilën përballemi është se të gjitha udhëzimet dhe mësimet gjatë gjithë kursit kryhen vetëm në gjuhën angleze..

### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Shpresohet që studentët të vazhdojnë arsimimin e tyre në nivel universitar, duke vazhduar të ndërtojnë njohuritë dhe aftësitë që kanë fituar. Gjithashtu, ekziston mundësia që disa prej këtyre studentëve t'u ofrohen mundësi punësimi me kohë të pjeshme nga kompanitë e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK). Mundësi të tilla mund të ofrojnë përvojë të vlefshme në botën reale dhe të plotësojnë përpjekjet e tyre akademike.



**6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit**(njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Në këtë fazë, ne thjesht po e iniciojmë projektin, dhe ndërkohë që është bërë progres, mbetet shumë për t'u parë ndërsa projekti shpaloset me kalimin e kohës. Ndërsa vazhdojmë, ne parashikojmë të fitojmë njohuri të vlefshme dhe të kapërcejmë sfidat që do të formësojnë trajektoren e projektit. Nëpërmjet vlerësimit dhe përshtatjes së vazhdueshme, ne synojmë të lundrojmë në zhvillimin e projektit dhe në fund të arrijmë objektivat tona.

**Procedura hap pas hapi**

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/nxën ësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
1 orë	p.sh. sintonizoj / ngroh	Prezantimi: Instruktorë nga Cortex	
7-8 muaj	P.sh. mbledhja e informacionit / prezantimi i problemit	Kurse online	



3-4 muaj	punë në vazhdim	Ndërtimi i një aplikacioni (me ndihmën e mësuesve dhe instruktorëve)	
Gara në Podgoricë	p.sh. prezantimi i rezultateve të studentëve / ekzaminimi i kompetencave të reja	Prezantimi i një aplikacioni	

#### Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):

Ndërsa përfundojmë fazën fillestare të testimit, është inkurajuese të theksohet se disa studentë kanë kaluar me sukses në raundin tjetër. Kjo arritje nënvizon përkushtimin dhe aftësinë e tyre për materialin e kursit. Duke ecur përpara, ne mbetemi të përkushtuar për të mbështetur të gjithë pjesëmarrësit ndërsa ata lundrojnë në sfidat dhe mundësitë përpara.

Përfundimi i testit të parë shënon një moment historik të rëndësishëm në programin tonë, megjithatë ai gjithashtu thekson një sfidë përkatëse: pengesën gjuhësore. Kërkesa për njohjen e gjuhës angleze përbën një pengesë për disa studentë, duke kërkuar mbështetje dhe burime shtesë për të siguruar pjesëmarrje të barabartë dhe rezultate mësimore. Trajtimi i kësaj pengese do të jetë vendimtar teksa ne përpiqemi të nxisim një mjedis mësimor gjithëpërfshirës dhe të favorshëm për të gjithë.







Zhvillimi i Kapaciteteve për Sistemin e AFP-së në Ballkanin  
Perëndimor  
Granti Nr. 101092450

Duke parë përpara, udhëtimi nuk përfundon me përfundimin e këtij kursi; përkundrazi, shënon fillimin e mundësive dhe përpjekjeve të reja. Me shpresa të mëdha, ne parashikojmë që shumë studentë të ndjekin arsimin e lartë në nivel universitar, ndërsa të tjerë mund të nisin rrugët premtuese të karrierës brenda sektorit të TIK. Kombinimi i njohurive akademike dhe përvojës praktike padyshim që do t'i pajisë ata me aftësitë dhe qëndrueshmërinë e nevojshme për të lulëzuar në peizazhin dinamik të punës në jetën reale.

Duke reflektuar mbi objektivat thelbësorë të programit tonë arsimor, është e qartë se ne po përpiqemi të arrijmë më shumë sesa thjesht përsosmëri akademike. Synimi ynë është të kultivojmë individë të plotësuar të pajisur me një kuptim të thellë të fushës së tyre, të aftë në bashkëpunim dhe të përgatitur për të trajtuar sfidat e skenarëve të botës reale. Duke ushqyer këto cilësi, ne fuqizojmë studentët tanë që jo vetëm të shkëlqejnë akademikisht, por edhe të japin kontribute domethënëse për shoqërinë.



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

# Vizitat e kompanisë dhe krahasimi midis sistemeve arsimore finlandeze dhe malazeze

**Sektor:** Automatizimi /TIK / Elektronikë (zgjidh një) TIK

**Shkolla dhe vendi juaj:** Shkolla e mesme e elektroteknikës “Vaso Aligrudic” në Podgoricë, Mali i Zi

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Tema e zgjedhur nënvizon rëndësinë e Mësimit të Bazuar në Punë (WBL) dhe ndikimin e tij në arsimin profesional. Vëmendje e veçantë iu kushtua edhe përmirësimit të punës me nxënësit me nevoja të veçanta në arsim.

Kjo temë u zgjodh për shkak të rëndësisë së saj për të avancuar të kuptuarit tonë për strategjitë efektive arsimore dhe për të nxitur një fushë loje të barabartë për të gjithë studentët. Ai përshtatet brenda synimit të kurrikulës sonë për të integruar praktikat më të mira ndërkombëtare, duke nxitur WBL dhe strategjitë që promovojnë gjithashtu përfshirjen e studentëve me nevoja të veçanta në arsim, të mësuarit ndërkulturor dhe bashkëpunim.



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Aktiviteti kishte për qëllim një grup të ndryshëm (rreth 30 pjesëmarrës nga shkolla (nxënës, mësues, drejtor, menaxher projekti dhe të tjerë). Këta individë u zgjodhën për njohuritë e tyre themelore në fushat e tyre dhe interesin e tyre të madh për të përmirësuar aftësitë e tyre. Qëllimi ishte për të ofruar një perspektivë më të gjerë për arsimin profesional, duke e integruar atë në një kontekst ndërkombëtar që vlerëson inovacionin, zhvillimin e aftësive praktike dhe përshtatshmërinë me standardet globale të industrisë.

## 3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?

Qëllimi kryesor ishte transferimi i njohurive dhe njohurive të marra nga sistemi arsimor finlandez dhe aplikimi i tij i mësimin të bazuar në punë për të përmirësuar aspektet praktike dhe teorike të arsimit profesional në Mal të Zi. Kjo përfshinte vendosjen e një marrëdhënieje bashkëpunimi me kompanitë për trajnime praktike, krahasimin e zhvillimit të industrive midis Finlandës dhe Malit të Zi dhe dokumentimin e procesit për të përmirësuar rezultatet e të nxënësve. Qëllimi specifik i aktivitetit është zbatimi i shembujve të mirë të përshtatjes individuale të programeve për nxënësit me nevoja të veçanta arsimore.

## 4. Elementet e transferuara të GPE

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

U transferuan elementë të tillë si struktura e WBL në sistemin finlandez, qasja ndaj bashkëpunimit industrial dhe metodat e integritit të përvojave praktike me mësimin teorik. Vizita e organizuar në kompaninë nga Podgorica përfshinte përshtatjen e këtyre elementeve për t'iu përshtatur kontekstit lokal dhe nevojave specifike të studentëve dhe industrisë sonë.



### 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

- Modeli finlandez, i lejoi studentët të shohin rëndësinë e drejtpërdrejtë të arsimit të tyre me fuqinë punëtore dhe inkurajoi një angazhim më të thellë për zhvillimin e tyre profesional (tregoi një rritje të ndjeshme të të kuptuarit të zbatimit praktik të studimeve të tyre)
- Nisma çoi gjithashtu në zhvillimin e mundshëm të projekteve të përbashkëta, shkëmbimeve dhe mundësive të trajnimit praktik me institucionet dhe kompanitë partnere.
- Udhëzime për punën me nxënësit me nevoja të veçanta në arsim

### 6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit (njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Studentët do të donin të kishin më shumë zona mikpritëse për projektet e tyre për sa i përket mobiljeve dhe pajisjeve. Ata gjithashtu do të donin të kishin mësues që janë të njohur me tendencat e reja të teknologjisë. Përveç kësaj, studentët do të dëshironin të kishin më shumë mundësi lëvizshmërie kombëtare dhe ndërkombëtare, në mënyrë që ata të mund të bashkëpunonin në mënyrë më efektive me bashkëmoshatarët e tyre nga prejardhje të ndryshme kulturore, duke nxitur një mjedis mësimesor më të pasur dhe më të larmishëm. Kjo lëvizshmëri e shtuar jo vetëm që do të zgjeronte perspektivat e tyre akademike, por gjithashtu do të kontribuonte në zhvillimin e aftësive thelbësore ndërpersonale, duke inkurajuar një mentalitet global që është thelbësor në botën e sotme të ndërlidhur.



### Procedura hap pas hapi

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/nxën ësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
shtator	Vizitë në kompanisoba <u>3D</u>	Mësuesit dhe studentët vizituan kompaninë	<u>Arritja e bashkëpunimit, pra ofrimi i mbështetjes për nxënësit dhe mësuesit në zhvillim.</u>
tetor	Krijimi i materialit video të Përfundimit të vizitës studimore në Finlandë	Analizë krahasuese e sistemit të AFP-së në Mal të Zi dhe Finlandë	Detyrë e detyrueshme për pjesëmarrësit e projektit nga projekti DC VET BB.
Nëntor-Dhjetor-Janar	Prezantimi i <u>Përfundimi i vizitës studimore në Finlandë.</u>	Prezantime dhe Diskutim:1. Nxënësit;2. Mësuesit, personeli administrativ;3.	Kjo fazë synonte të shpërndante njohuritë e fituara dhe të nxiste një bisedë më të gjerë rreth integritit të praktikave më





DC-VET WB

Zhvillimi i Kapaciteteve për Sistemin e AFP-së në Ballkanin  
Perëndimor  
Granti Nr. 101092450

		<u>Partnerët e Ballkanit</u> <u>Perëndimor (mësues) nga</u> <u>projekti vet4wb (Prezantimi</u> <u>(dita 4) nga Ana Filipović,</u> <u>Dhoma e Ekonomisë e Malit</u> <u>të Zi)</u>	të mira ndërkombëtare në arsimin profesional lokal.
shkurt	<u>KONFERENCA: INDUSTRIA</u> <u>DHE ARSIMI</u> <u>BASHKIMI I FORCAVE</u>	<u>Prezantimi i sistemit arsimor</u> <u>të Finlandës dhe kolazhit</u> <u>Luovi, znj. Sari Jokeli</u> (në konferencë morën pjesë 60 pjesëmarrës, përfaqësues të shkollave profesionale, kompanive, si dhe pjesës tjetër të komunitetit lokal, Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Inovacionit, Qendra e AFP-së, Dhoma e Ekonomisë, Instituti i	Kjo fazë synonte të shpërndante njohuritë e fituara dhe të nxiste një bisedë më të gjerë rreth integritit të praktikave më të mira ndërkombëtare në arsimin profesional lokal.



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.



DC-VET WB

Zhvillimi i Kapaciteteve për Sistemin e AFP-së në Ballkanin  
Perëndimor  
Granti Nr. 101092450

		Arsimit, Ministria e Punëve të Jashtme dhe institucionet për arsimin e të rriturve.)	
shkurt	Vizitë në shkollë nga përfaqësuesja e kolazhit Luovi, znj. Sari Jokeli	Takime dhe intervista (këshilltar arsimor gjithëpërfshirës në Departamentin e Kërkimit dhe Zhvillimit të Institutit të Arsimit MNE, Pedagogjia e shkollës, Prindërit, Asistentët, vizituan një klasë dhe patën mundësinë të shkëmbejnë përvoja me nxënës dhe mësues në lidhje me punën me fëmijët me nevoja të veçanta	Konkluzioni pas të gjitha takimeve ishte se Mali i Zi i ka rregulloret ligjore në masë të madhe të përfruar me standardet evropiane, por në praktikë situata kërkon angazhim shtesë nga të gjitha institucionet relevante për t'iu ofruar studentëve arsim cilësor dhe aftësitë e nevojshme jetësore.



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

### Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):

Zgjerimi dhe zbatimi i qëllimeve të projektit DC VET WB mund të arrihet përmes një qasjeje të përmirësuar bashkëpunimi që përfshin Kolegjin SEDU, Kolegjin Luovi dhe shkollën/shkollët nga Podgorica.

1. Krijimi dhe zbatimi i aktiviteteve të përbashkëta që synojnë mësuesit dhe nxënësit. Këto aktivitete mund të strukturohen rreth seminareve online dhe 'programeve të lëvizshmërisë', të dizajnuara për të inkurajuar shkëmbimin dhe mësimin e ndërsjellë.
2. Formulimi dhe zbatimi i planeve dhe udhëzimeve gjithëpërfshirëse individuale që synojnë mbështetjen e nxënësve me nevoja të veçanta brenda sistemit arsimor. Në Synimi për të ofruar një qasje kohezive dhe gjithëpërfshirëse në arsim, ku nevojat e secilit student plotësohen përmes strategjive dhe ndërhyrjeve të përshtatura.

Nëpërmjet këtyre masave strategjike, përveç shkëmbimit të njohurive dhe burimeve, krijohet një model i qëndrueshëm për përsosmëri dhe gjithëpërfshirje arsimore, duke përdorur bashkëpunimin ndërkombëtar dhe ekspertizën vendore.





# Profili i marangozit WBL

**Sektor:** Automatizimi / TIK / Elektronikë (zgjidh një) Automatizimi

**Shkolla dhe vendi juaj:** Shkolla AAP Lutfi Musiqi, Kosovë

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Unë zgjedh të fokusohem në profilin e marangozit, një sektor me kërkesa të larta në vendin tonë. Duke u frymëzuar nga modeli i suksesshëm WBL i Finlandës, ne synuam të nxisim aftësitë praktike dhe njohuritë përkatëse për industrinë midis studentëve tanë duke krijuar lidhje më të forta me bizneset lokale

Integrimi i praktikave të WBL në sistemet e AFP-së ka rëndësi të madhe dhe përshtatet në strategji të ndryshme arsimore. Rëndësia me zhvillimin e kurrikulës; Strategjia e Përfshirjes; Strategjia e Ndërkombëtarizimit; Punësimi dhe Zhvillimi Ekonomik.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.



Grupi i synuar për zgjedhjen e GPE janë nxënësit e klasës XI, profili i marangozit, (7-10) nxënës. Për sa i përket aftësive, kompetencave dhe njohurive, studentët e përfshirë në këtë projekt pilot do të fitonin një sërë aftësish praktike që lidhen me punën e zdrukthtarisë, duke përfshirë:

- Teknikat e përpunimit të drurit
- Aftesi mjetesh
- Metodat e Ndërtimit
- Praktikat e Sigurisë
- Aftësi për zgjidhjen e problemit

Në përgjithësi, qëllimi është pajisja e studentëve me aftësitë praktike, kompetencat dhe njohuritë e nevojshme për të ndjekur karrierën në industrinë e zdrukthtarisë dhe për të përmbushur kërkesat e tregut lokal të punës.

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor i aktiviteteve pilot ishte zbatimi i një programi të fuqishëm të të mësuarit të bazuar në punë (WBL) në edukimin e zdrukthtarisë, i përshtatur për të përmbushur nevojat e studentëve dhe industrive lokale. Duke ofruar përvojë praktike dhe duke e përafuar kurrikulën me kërkesat e industrisë, qëllimi ishte rritja e punësueshmërisë së studentëve dhe ura e hendekut midis arsimit dhe fuqisë punëtore.

Procedura hap pas hapi: 1. Faza e përgatitjes:

Vlerësimi i nevojave:

- Identifikoi kërkesën për aftësitë e zdrukthtarisë në tregun lokal të punës.
- Përcakttoi aftësitë dhe kompetencat specifike të kërkuara nga industria e zdrukthtarisë.





Zgjedhja e grupit të synuar:

- Zgjedhi nxënësit e klasës XI, profili zdrukthëtar.
- Vendosur për numrin e pjesëmarrësve (7-10 nxënës).

Koordinimi me Kompaninë e Tapetingut:

- Kontaktoi dhe organizoi një vizitë me kompaninë e qilimave.
- Diskutuan objektivat, orarin dhe aktivitetet për vizitën studimore.

Përafrimi i kurrikulës:

- Siguruar që kurrikula të përputhet me kërkesat e industrisë së zdrukthtarisë.

2. Faza e zbatimit:

Sesioni orientues:

- U zhvillua një sesion orientues për njohjen e studentëve me objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.

Vizitë studimore në kompaninë e qilimave:

- Vizitoi ambientet e kompanisë së tapeteve.
- Vëzhgoi dhe mësoi për teknikat e përpunimit të drurit, aftësitë e veglave, metodat e ndërtimit, praktikat e sigurisë dhe aftësitë për zgjidhjen e problemeve.

Trajnim praktik:

- I lejo studentët të marrin pjesë në detyra praktike të zdrukthtarisë nën drejtimin e profesionistëve të industrisë.
- I inkurajoi studentët të zbatojnë aftësitë dhe teknikat e mësuara në skenarë të botës reale.

Sesionet interaktive:

- Organizoi sesione pyetjesh dhe përgjigjesh me ekspertë të industrisë për të lehtësuar ndarjen e njohurive dhe adresimin e pyetjeve të studentëve.



- U zhvilluan diskutime mbi tendencat e industrisë, sfidat dhe mundësitë në sektorin e zdrukthtarisë.

Vlerësimi dhe komentet:

- Vlerësoi performancën dhe përparimin e studentëve gjatë vizitës studimore.
- Mblodhi komente nga studentët në lidhje me përvojat e tyre të të mësuarit dhe efektivitetin e programit.

3. Faza pas zbatimit:

Reflektim dhe përmbledhje:

- Reflektuar mbi rezultatet dhe përvojat e vizitës studimore me studentët.
- Diskutuan mësimet, sfidat dhe mundësitë për përmirësim.

Vlerësimi i Aktiviteteve Pilot:

- Vlerësoi ndikimin e aktiviteteve pilot në produktivitetin e studentëve, cilësinë e punës dhe punësueshmërinë në industrinë e zdrukthtarisë.
- Analizoi tranzicionin e suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe efektivitetin e përgjithshëm të programit WBL.

#### **4. Elementet e transferuara të GPE**

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Transferimi i modelit WBL nga Finlanda në Vushtri paraqiti sfida që lidhen me kontekstin kulturor, burimet dhe rregulloret, elementët kyç si mësimi praktik dhe përafrimi i industrisë ka të ngjarë të jenë më të lehta për t'u përshtatur. Informacioni shtesë, përshtatja dhe ruajtja e parimeve thelbësore ishin thelbësore për zbatimin e suksesshëm të programit WBL në kontekstin lokal.

#### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

Rezultatet kryesore të arritura nga aktivitetet pilot përfshijnë përmirësimin e produktivitetit dhe cilësisë së punës, rritjen e punësimit në industrinë e zdrukthtarisë, kalimin e suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe reagimet pozitive nga studentët në lidhje me efektivitetin e programit. Këto rezultate theksojnë suksesin e iniciativës në tejkalimin e hendekut midis kërkesave të arsimit dhe industrisë, ndërkohë që përgatit studentët për karriera kuptimplote në zdrukthtari.

#### 6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënësit (njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

WBL përgjithësisht kontribuon në rezultate pozitive si rritja e motivimit, angazhimit, njohurive, aftësive, besimit dhe ndërgjegjësimit për karrierën e studentëve pjesëmarrës. Vlerësimi i këtyre ndryshimeve nëpërmjet mekanizmave dhe vlerësimeve të reagimit mund të sigurojë njohuri të vlefshme për efektivitetin e programit WBL dhe të informojë përmirësimet dhe rregullimet e ardhshme.

#### Procedura hap pas hapi

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/nxën ësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
15 minuta	Faza e përgatitjes	-Të prezantoni studentëve objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.	- Diapozitivët e prezantimit - Jep një pasqyrë të industrisë së zdrukthtarisë dhe rëndësisë së aftësive



		-Dëgjoni dhe bëni pyetje për sqarim	praktike dhe njohurive të rëndësishme për industrinë.
90 minuta	Vizitë Studimi në Ndërmarrjen e Zdrukthtarisë	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Udhëzoni vizitën në ambientet e ndërmarrjes së zdrukthtarisë</li> <li>- Lehtësimi i ndërveprimeve me profesionistët e industrisë.</li> </ul> <p>Vëzhgoni dhe mësoni rreth teknikave të përpunimit të drurit, aftësive të veglave, metodave të ndërtimit, praktikave të sigurisë dhe aftësive për zgjidhjen e problemeve.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Turne me guidë, pyetje dhe përgjigje interaktive, mësim praktik.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pajisje sigurie</li> <li>-Inkurajoni studentët të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe të bëjnë pyetje për të fituar njohuri praktike.</li> </ul>
60 minuta	Trajnim praktik	-Të demonstrojnë detyra praktike që lidhen me zdrukthtari nën drejtimin e	-Mjete praktike, materiale ndërtimi.



		<p>profesionistëve të industrisë.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-Mbikqyr dhe drejton nxnsit n veprimtari praktike.</li> <li>- Merrni pjesë në detyra praktike.</li> <li>-Zbatoni aftësitë dhe teknikat e mësuara në skenarë të botës reale.</li> <li>- Demonstrimet, praktikë praktike dhe punë në grup.</li> </ul>	<p>-Kite ndërtimi për zdruckhtari, vegla, pajisje sigurie.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Sigurohuni që të respektohen masat e sigurisë gjatë aktiviteteve praktike.</li> </ul>
30 minuta	Sesione interaktive	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Organizon sesione pyetjesh dhe përgjigjesh me ekspertë të industrisë,</li> <li>-Të lehtësojë diskutimet mbi tendencat, sfidat dhe mundësitë e industrisë në sektorin e zdruckhtarisë.</li> <li>- Angazhohuni në diskutime, bëni pyetje dhe ndani njohuri.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Inkurajoni studentët të marrin pjesë aktive në diskutime dhe të ndajnë mendimet dhe idetë e tyre.</li> </ul>



		-Pyetje dhe përgjigje interaktive, diskutime në grup.	
--	--	---	--

**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):** Si përfundim, aktivitetet pilot të integritit të praktikave të të mësuarit në bazë të punës (WBL) në edukimin e zdhokthtarisë kanë dhënë rezultate premtuese. Nëpërmjet përvojave praktike dhe shtrirjes së industrisë, studentët kanë treguar më shumë motivim, angazhim dhe përvetësim të aftësive. Reagimet si nga studentët ashtu edhe nga pedagogët nënvizojnë efektivitetin e qasjes WBL në tejkalimin e hendekut midis kërkesave të arsimit dhe industrisë. Ecja përpara, përsosja dhe zgjerimi i mëtejshëm i iniciativave të WBL ka potencial të madh për rritjen e arsimit profesional dhe përgatitjen e studentëve për karriera të suksesshme në zdhokthtari dhe fusha të ngjashme.





# WBL Sera 3d remodeling

**Sektor:** Automatizimi

**Shkolla dhe vendi juaj:** Shkolla AAP Gjmnazi **Kuvendi i Lezhës**, Kosovë

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Profesor Adriatik Zeqiri dhe 10 studentë vizituan një serë “Agro” për të fituar njohuri praktike mbi ndërtimin e qëndrueshëm dhe funksionimin e serrave. Kjo vizitë studimore u zgjodh për të nxitur aftësitë praktike dhe njohuritë përkatëse për industrinë midis studentëve, duke forcuar lidhjet me bizneset bujqësore vendase. Integrimi i praktikave të të nxëniet të bazuar në punë (WBL) në sistemet e Arsimit dhe Trajnimit Profesional (AFP) ka një rëndësi të madhe, në përputhje me zhvillimin e kurrikulës; Strategjia e Përfshirjes; Strategjia e Ndërkombëtarizimit; Punësimi,

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Grupi i synuar për këtë vizitë studimore përbëhej nga nxënësit e klasës XI, me fokus në profilet bujqësore dhe ndërtimore. Nga 10 studentët e përfshirë pritej të fitonin një sërë aftësish dhe njohurish praktike në lidhje me ndërtimin e serrave dhe praktikatat e qëndrueshme bujqësore, duke përfshirë:



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.



- Teknikat e ndërtimit të serave
- Sistemet e ventilimit
- Praktikat e qëndrueshme bujqësore
- Aftësitë për zgjidhjen e problemeve

Qëllimi i përgjithshëm ishte pajisja e studentëve me aftësitë praktike, kompetencat dhe njohuritë e nevojshme për të ndjekur karrierën në sektorët e bujqësisë dhe ndërtimit dhe për të përmbushur kërkesat e tregut lokal të punës.

### 3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?

Qëllimi kryesor i vizitës studimore në serën “Agro” ishte t’u ofronte studentëve përvojë praktike dhe njohuri praktike mbi ndërtimin e qëndrueshëm të serrave dhe praktikat bujqësore. Duke e përafuar kurrikulën me kërkesat e industrisë dhe duke nxitur ndërveprimin e drejtpërdrejtë me profesionistët, qëllimi ishte rritja e punësueshmërisë së studentëve, rritja e të kuptuarit të tyre për praktikat e qëndrueshme bujqësore dhe ura e hendekut midis arsimit dhe fuqisë punëtore.

Procedura hap pas hapi:

#### 1. Faza e përgatitjes:

Vlerësimi i nevojave:

- Identifikoi kërkesën për aftësi të qëndrueshme bujqësore dhe ndërtimore në tregun lokal të punës.
- Përcaktoi aftësitë dhe kompetencat specifike të nevojshme për ndërtimin e serrave dhe bujqësinë e qëndrueshme.

Zgjedhja e grupit të synuar:

- Zgjodhi nxënësit e klasës XI, profilet bujqësore dhe ndërtimore.
- Vendosur për numrin e pjesëmarrësve (10 studentë).

Koordinimi me Serën “Agro”:





- Kontaktoi dhe organizoi një vizitë në Serën “Agro”.
- Diskutuan objektivat, orarin dhe aktivitetet për vizitën studimore.

**Përafrimi i kurrikulës:**

- Siguruar që kurrikula të përputhet me kërkesat e ndërtimit të serrave dhe të industrisë së qëndrueshme të bujqësisë.

**2. Faza e zbatimit:**

**Sesioni orientues:**

- U zhvillua një sesion orientues për njohjen e studentëve me objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.

**Vizitë studimore në serën “Agro”:**

- Vizita në ambientet e serrës.
- Vëzhgoi dhe mësoi për ndërtimin e serrave, sistemet e ventilimit dhe praktikrat e qëndrueshme bujqësore.

**Trajnim praktik:**

- I lejoj studentët të marrin pjesë në detyra praktike që lidhen me ndërtimin dhe mirëmbajtjen e serrave nën drejtimin e profesionistëve të industrisë.
- I inkurajoi studentët të zbatojnë aftësitë dhe teknikat e mësuara në skenarë të botës reale.

**Sesionet interaktive:**

- Organizoi sesione pyetjesh dhe përgjigjesh me ekspertë të bujqësisë dhe ndërtimit për të lehtësuar shkëmbimin e njohurive dhe adresimin e pyetjeve të studentëve.
- U zhvilluan diskutime mbi praktikrat e qëndrueshme bujqësore, sfidat dhe mundësitë në sektorin e serrave.

**Vlerësimi dhe komentet:**

- Vlerësoi performancën dhe përparimin e studentëve gjatë vizitës studimore.





- Mblodhi komente nga studentët në lidhje me përvojat e tyre të të mësuarit dhe efektivitetin e programit.
- Vlerëson studentët të rimodelojnë serën e caktuar në një model 3D gjatë orës së mësimit

### 3. Faza pas zbatimit:

#### Reflektim dhe përmbledhje:

- Reflektuar mbi rezultatet dhe përvojat e vizitës studimore me studentët.
- Diskutuan mësimet, sfidat dhe mundësitë për përmirësim.

#### Vlerësimi i Aktiviteteve Pilot:

- Vlerësoi ndikimin e aktiviteteve pilot në produktivitetin e studentëve, cilësinë e punës dhe punësueshmërinë në sektorët e bujqësisë dhe ndërtimit.
- Analizoi tranzicionin e suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe efektivitetin e përgjithshëm të programit WBL.
- 

### 4. Elementet e transferuara të GPE

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Transferimi i modelit WBL nga zdrukhtaria në ndërtimin e serrave paraqiste sfida që lidhen me njohuritë dhe aftësitë specifike teknike të kërkuara. Megjithatë, elementët kryesorë si mësimi praktik dhe shtrirja e industrisë ishin më të lehta për t'u përshtatur. Informacioni shtesë, përshtatja dhe ruajtja e parimeve thelbësore ishin thelbësore për zbatimin e suksesshëm të programit WBL në kontekstin lokal.

### 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)



Rezultatet kryesore të arritura nga vizita studimore në serën “Agro” përfshijnë përmirësimin e të kuptuarit të ndërtimit të serrave dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore, rritjen e punësueshmërisë në sektorët e bujqësisë dhe ndërtimit, tranzicion të suksesshëm nga shkolla në karrierë dhe reagime pozitive nga studentët në lidhje me efektivitetin. të programit. Këto rezultate theksojnë suksesin e iniciativës në tejkalimin e hendekut midis kërkesave të arsimit dhe industrisë, ndërkohë që përgatit studentët për karriera domethënëse në bujqësi dhe ndërtim.

#### **6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit**(njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Vizita studimore dhe rindërtimi i mëpasshëm i modelit 3D të serrës “Agro” kontribuan në rezultate pozitive si rritja e motivimit, angazhimit, njohurive, aftësive, besimit dhe ndërgjegjësimit për karrierën e studentëve pjesëmarrës. Vlerësimi i këtyre ndryshimeve nëpërmjet mekanizmave dhe vlerësimeve të reagimit siguroi njohuri të vlefshme për efektivitetin e programit WBL dhe informoi përmirësimet dhe rregullimet e ardhshme.



### Procedura hap pas hapi

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/nxën ësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
15 minuta	Faza e përgatitjes	<p>-Të prezantoni nxënësit objektivat dhe pritshmëritë e vizitës studimore.-Dëgjoni dhe bëni pyetje për sqarim.</p> <p>-Diskutim në grup dhe sesion pyetjesh dhe përgjigjesh me studentët.</p>	<p>-Sllajdet e prezantimit</p> <p>-Projektor, laptop</p> <p>-Jepni një pasqyrë të serrës “Agro” dhe rëndësisë së bujqësisë së qëndrueshme.</p>
60 minuta	Vizitë Studimore në Serën “Agro”.	<p>- Udhëzon në xhiron e ambienteve të serrës.</p> <p>- Lehtësoni ndërveprimet me profesionistët e industrisë - Vëzhgoni dhe mësoni rreth ndërtimit të serrave, sistemeve të ventilimit dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore.</p>	<p>- Pajisje sigurie</p> <p>-Inkurajoni studentët të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe të bëjnë pyetje për të fituar njohuri praktike.</p>



		<ul style="list-style-type: none"> <li>-Angazhohuni në sesione interaktive dhe bëni pyetje.</li> <li>-Turë me guidë, pyetje dhe përgjigje interaktive, mësim praktik.</li> </ul>	
90 minuta	Trajnim praktik	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Të demonstrojë detyra praktike lidhur me ndërtimin dhe mirëmbajtjen e serrave.</li> <li>- Mbikëqyrë dhe udhëzon studentët në aktivitetet praktike</li> <li>- Merrni pjesë në detyra praktike nën drejtimin e profesionistëve të industrisë</li> <li>-Demonstrata, praktika praktike dhe punë në grup.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Mjete praktike, materiale ndërtimi</li> <li>-Kite ndërtimi serrash, vegla, pajisje sigurie.</li> <li>-Sigurohuni që të respektohen masat e sigurisë gjatë aktiviteteve praktike.</li> </ul>
30 minuta	Vlerësimi dhe Feedback-u	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Organizon sesione pyetjesh dhe përgjigjesh me ekspertë të bujqësisë dhe ndërtimit.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Nxitini studentët të marrin pjesë aktive në diskutime dhe të ndajnë mendimet dhe idetë e tyre.</li> </ul>



		<p>-Lehtësimi i diskutimeve mbi praktikat e qëndrueshme bujqësore, sfidat dhe mundësitë në sektorin e serrave.</p> <p>-Angazhohuni në diskutime, bëni pyetje dhe ndani njohuri.</p>	
--	--	---	--

**Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):** Vizita studimore në serën “Agro” rezultoi të ishte një përvojë e vlefshme dhe pasuruese si për profesorin ashtu edhe për studentët. Ekspozimi praktik ndaj ndërtimit të serrave dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore u dha studentëve njohuri dhe njohuri praktike që janë shumë të rëndësishme për kërkesat aktuale të sektorëve të bujqësisë dhe ndërtimit. Seancat interaktive dhe angazhimi i drejtpërdrejtë me profesionistët e industrisë lehtësuan një kuptim më të thellë të kompleksitetit dhe nuancave të ndërtimit të qëndrueshëm të serrave. Aktiviteti i mëpasshëm i rikonstruksionit të serrës “Agro” në një model 3D gjatë orëve të mësimit rriti më tej përvojën mësimore të nxënësve, duke u mundësuar atyre të zbatojnë njohuritë dhe aftësitë e marra në mënyrë krijuese dhe inovative. Ky aktivitet jo vetëm që përforcoi konceptet teorike, por gjithashtu promovoi zgjidhjen e problemeve, të menduarit kritik dhe aftësitë bashkëpunuese midis studentëve. Në përgjithësi, vizita studimore dhe aktivitetet shoqëruese ishin të suksesshme në arritjen e objektivave të përcaktuara për rritjen e punësueshmërisë së studentëve, rritjen e të kuptuarit të praktikave të qëndrueshme bujqësore dhe tejkalimin e hendekut midis arsimit dhe fuqisë







**DC-VET WB**

Zhvillimi i Kapaciteteve për Sistemin e AFP-së në Ballkanin  
Perëndimor  
**Granti Nr. 101092450**

punëtoare. Reagimet pozitive të marra nga studentët nënvizojnë efektivitetin e qasjes së të mësuarit të bazuar në punë (WBL) në arsimin profesional dhe thekson potencialin e integritit të mundësive të tilla të të mësuarit eksperimental në kurrikulë për të pasuruar përvojën e të mësuarit dhe për t'i përgatitur më mirë studentët për karriera të suksesshme në bujqësi dhe fusha që lidhen me ndërtimin. Duke ecur përpara, është thelbësore të vazhdohet me rafinimin dhe zgjerimin e iniciativave të WBL, duke i përshtatur ato me kontekstin lokal dhe duke nxitur një bashkëpunim më të fortë me partnerët e industrisë për të siguruar suksesin e vazhdueshëm dhe rëndësinë e programeve të arsimit profesional.



**Co-funded by  
the European Union**

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

# Përmirësimi i zbatimit të mësimit praktik në shkollën ekonomike

**Sektor:** Automatizimi / TIK / Elektronikë (zgjidh një) Elektronikë

**Shkolla dhe vendi juaj:** Institucioni Publik Shkolla e Mesme Teknike Tesanj, Bosnje dhe Hercegovinë

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Në aktivitetin tim pilot zgjodha një klasë në shkollën ekonomike dhe planifikoja të bëja veprime me to që sa më shumë nxënës të asaj klase të shkojnë në një kompani në zonën e komunës së Tesanjës për mësim praktik.

Duke qenë se tema e vizitës sime studimore ishte se si të përmirësohej mësimi praktik në Ballkan dhe aktiviteti im pilot kishte të bënte me rritjen e numrit të studentëve në mësimdhënie praktike në kompani, mendoj se është plotësisht e lidhur dhe relevante. Megjithatë, edhe pse studimi vizita ishte e shkëlqyer për shumë arsye (një turne i detajuar në kompani të famshme, një turne në shkollat më të mira në Madrid, një bisedë me nxënës në ato shkolla ...), ishte thjesht



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

informative dhe nuk më dha asnjë mjet apo zgjidhje konkrete për përmirësoj orët e mia praktike në shkollën time. Shembulli i mësimdhënies praktike është i mirë, por të gjitha praktikat e mira që kam parë i kam në një farë mase në shkollën time ose nuk mund t'i kem sepse nuk më lejojnë rregulloret ligjore, ndaj ka pak që mund të jetë konkretisht. të transferuara.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)

Në aktivitetin tim pilot morën pjesë 20 nxënës të shkollës së mesme ekonomike që ndjekin klasën e tretë.

## 3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?

Qëllimi kryesor i aktivitetit ishte që të 20 studentët të ndjekin praktikën në një kompani në zonën e komunës së Tesanjës.

## 4. Elementet e transferuara të GPE

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Në fakt, nuk kishte asgjë për të transferuar. Praktika e mirë që arrita të transferoja nga vizita studimore, duke pasur parasysh rrethanat, tashmë është e përfaqësuar në shkollën time. Në këtë aktivitet u përpoqa vetëm të rris numrin e nxënësve pjesëmarrës në të.

## 5. Rezultati përfundimtar

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)

Shumica e studentëve gjetën shoqërinë e duhur, por më pas u shfaq një problem tjetër. Nëse shumica e studentëve do t'i bënin mësimet praktike në kompani, atëherë profesori që i jep ato orë në shkollë nuk ka kujt të mësojë dhe humbet një pjesë të pagës. Për të shmangur këtë problem, u ra dakord që nxënësit të shkojnë rregullisht në shkollë për praktikë,



dhe pas mësimit ose në fundjavë të shkojnë për të praktikuar në kompani. Disa studentë u pajtuan me këtë ide, dhe disa e refuzuan atë dhe vendosën të vazhdojnë të praktikojnë në shkollë siç kanë bërë deri tani.

### 6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënimit (njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Duke qenë se kjo praktikë ekziston tashmë në shkollën tonë, nxënësit që marrin pjesë në të tregojnë motivim dhe njohuri dhe aftësi të reja, ndaj nuk është diçka e re që ka ardhur konkretisht nga ky aktivitet pilot dhe ky projekt në përgjithësi.

### Procedura hap pas hapi

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/nxën ësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
1 javë	prezantimi i aktivitetit	Profesori u prezanton studentëve idenë për aktivitetin pilot dhe u jep atyre kohë të mendojnë nëse duan të marrin pjesë	
1,5 muaj	punë në vazhdim	Studentët që kanë pranuar të marrin pjesë janë të	



		angazhuar dhe së bashku me profesorin kërkojnë kompani ku mund të kryejnë një praktikë.	
1 javë	Prezantimi i rezultateve të nxënësve	Për shkak të problemit të krijuar, disa nxënës vendosin të shkojnë në praktikë sipas planit fillestar, ndërsa të tjerë heqin dorë dhe vazhdojnë të ndjekin praktikën në shkollë.	

### Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):

Falë vizitës studimore në Spanjë munda të shikoja të gjithë procesin e krijimit të një produkti nga e para, të vizitoja aeroportin në Madrid dhe të vizitoja disa nga shkollat më moderne në këtë qytet. Gjatë vizitës në shkollë, u njoha me mënyrën se si nxënësit e tyre zhvillojnë orët e tyre praktike. Më vonë gjatë zbatimit të aktivitetit pilot u përball sfida e rregullores dhe standardit. Praktikën e mira që mund t'i transferoja me këto kufizime janë ato që i kam tashmë në shkollën time, mund të përpiqem vetëm t'i zgjeroj, gjë që mund ta shihni nga përgjigjet e mia të mësipërme.



# Rrjeti profesional i elektroteknikësical

**Sektor:** Automatizimi

**Shkolla dhe vendi juaj:** Shkolla profesionale Teknike, Korce , Shqiperi  
Shkolla Teknike e AFP-së, Korçë, Shqipëri

## 1. Tema e njësisë / mësimi / lëvizshmëria / arsyeja e zgjedhjes së GPE

(Shpjegoni pse tema është e rëndësishme dhe si dhe ku përshtatet; referencë në kurrikulën/strategjinë e përfshirjes/strategjinë e ndërkombëtarizimit)

Krijimi i këtij rrjeti profesional u frymëzua nga marrëdhëniet e bashkëpunimit të kompanive me shkollat profesionale të AFP-së në Spanjë. Duke qenë se strategjia kombëtare e arsimit profesional në Shqipëri synon të forcojë marrëdhëniet me bizneset dhe shkollat e AFP-së. Në shkollaunë vizitovanë Madrid u njoha me këtë lloj bashkëpunimi ku kompanitë nuk përdorshin vetëm për praktikën profesionale të studentëve, por edhe për zhvillimin e kurrikulave, trajnimin e mësuesve, investime të ndryshme etj.

## 2. Grupi i synuar

(cili formim profesional dhe nivel; numri i studentëve; aftësitë, kompetencat, njohuritë e studentëve të përfshirë)



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

Ky ishte aktiviteti i parë i kësaj nisme. Të pjesëmarrës ishin nxënës të 12-të (13 nxënës) dhe të 13-të (14 studentë) notat e profilit profesional Elektroteknik, përfaqësues të shoqërive rajonale të këtij profili, mësues të lëndëve profesionale, drejtues të zyrës rajonale të punësimit.

### **3. Cili ishte qëllimi kryesor i aktivitetit tuaj pilot?**

Qëllimi kryesor i këtij aktiviteti ishte krijimi i një rrjeti profesional. Ky rrjet do të zhvillohet edhe më tej. Arsyt kryesore për krijimin e tij do të jenë:

1. Realizimi i praktikave profesionale të studentëve në kompani.
2. Propozime për ndryshime kurrikulare për të përshtatur ofertën arsimore me kërkesat e tregut të punës.
3. Trajnimi i mësuesve me teknologjitë e reja.

The kryesore qëllimi është “Punësimi i studentëve”.

### **4. Elementet e transferuara të GPE**

(Çfarë ishte e lehtë/e vështirë për t'u transferuar, ku nevojitej informacion shtesë, çfarë u përshtat, çfarë u mbajt, ...)

Ajo që më bëri më shumë përshtypje gjatë vizitës sime në Madrid ishte rëndësia që shkollat e Vet i jepnin marrëdhëniet me kompanitë. Këtë mënyrë komunikimi dhe trajtimi të kompanive jam munduar ta aplikoj, duke i parë si pjesë përbërëse të shkollës, jo si entitete të largëta. Kjo ide u mbështet shumë nga drejtoritë shkollës dhe kolegët. Gjithashtu u prit me më shumë kënaqësi dhe kureshtje nga studentët.

Ishte hera e parë që në shkollën tonë u ulën bashkë përfaqësues të kompanive, mësues, studentë, drejtues të zyrës së punës. Fjala kryesore e aktivitetit ishte rritja e cilësisë së shkollës dhe punësimi i nxënësve.

### **5. Rezultati përfundimtar**

(produkti, rezultatet, karriera apo stazhi më i suksesshëm shkollor; komentet nga studentët: cilat janë rezultatet kryesore të arritura nga aktiviteti juaj pilot?)



Ky aktivitet ishte fillimi i një procesi që shpresoj të zgjasë shumë dhe të japë rezultate të mira. Kam kënaqësinë t'ju informoj se rrjeti profesional filloi të funksionojë. Nga data 25 shkurt 2024, studentët janë duke aplikuar për profesionalpraktika me kompani që janë anëtare të rrjetit profesional. Nëse studentët duan të hapin biznese të reja pas përfundimit të shkollës, zyra rajonale e punës është e angazhuar për financimin e nismës së tyre.

#### **6. Ndryshimi në rezultatin e të nxënit**(njohuri / kompetencë / aftësi)

(A keni vërejtur ndonjë ndryshim në motivimin, angazhimin, njohuritë dhe aftësitë e studentëve si rezultat i aktiviteteve të të mësuarit të bazuar në punë?)

Studentët ndihen shumë më të motivuar për të vazhduar studimet dhe për t'u zhvilluar profesionalisht. Ata janë shumë përgjegjës për rëndësinë e praktikave me kompanitë. Ata ndihen shumë të vlerësuar nga shkolla për të dhënë mendime dhe opinione rreth kurrikulës dhe aspekteve të tjera të jetës shkollore.





### Procedura hap pas hapi

Përafërsisht. koha e nevojshme	faza	veprimtaritë e mësuesit/instruktorit/ nxënësve; metodat e punës	media, material, sugjerime
1 javë	Faza përgatitore	Diskutim me kolegët për të përcaktuar aktivitetin	
1 javë	Faza përgatitore	Diskutim me nxënësit për të përcaktuar veprimtarinë	



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

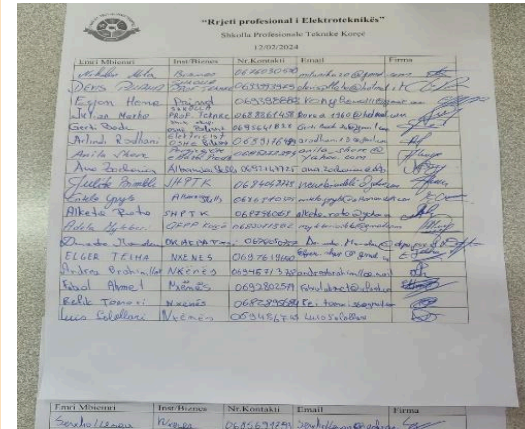
			
<p>3 ditë</p>	<p>punë në vazhdim</p>	<p>Përcaktimi i rendit të ditës, pjesëmarrësit dhe përgatitja e ftesës</p>	



10 ditë

punë në vazhdim

Si pjesë shumë e rëndësishme e aktivitetit ishin përfaqësuesit e kompanive. Kompanitë u njoftuan paraprakisht dhe më pas u vizituan nga mësuesit e shkollave për të shpjeguar qëllimin e aktivitetit. Pastaj marr konfirmimin prej tyre.



2 dite	punë në vazhdim	duke bërë prezantimin	
12 shkurt 2024	duke ndodhur	Realizimi i aktivitetit të krijimit të një rrjeti profesional	



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

Nga 25 shkurt - në  
vazhdim

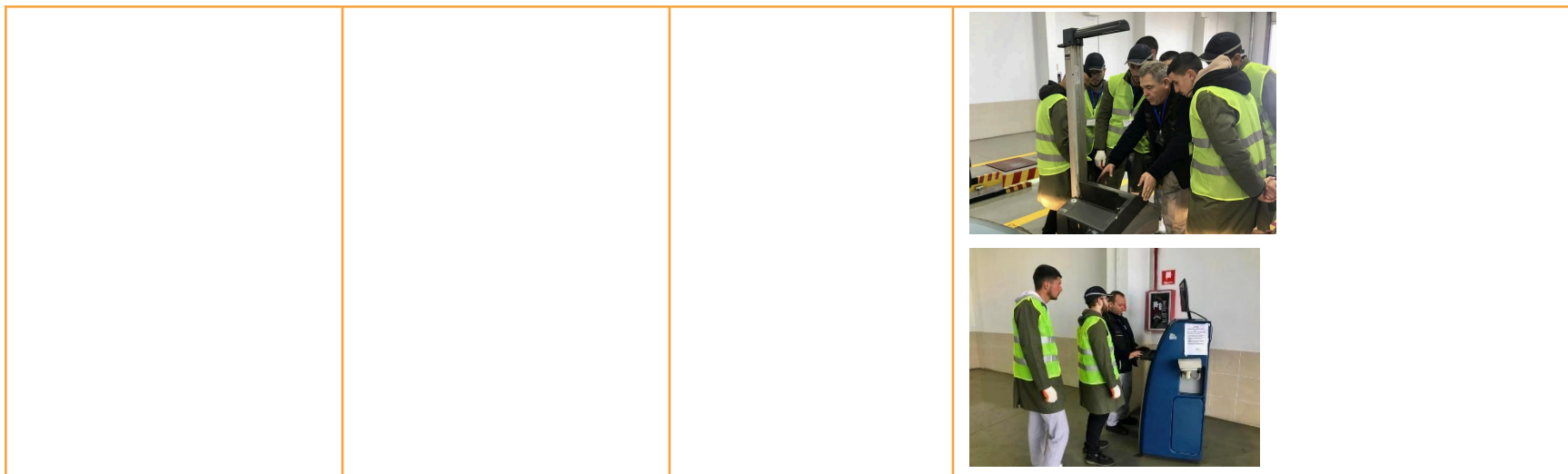
rezultatet e nxënësve

Studentët po bëjnë  
praktikë  
profesionale në  
kompani



Co-funded by  
the European Union

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.



### Vërejtje përfundimtare për eksperimentin e testimit (me fjali):

Pas përfundimit të këtij aktiviteti, drejtoresha e shkollës vendosi të krijojë një “Rrjete Profesionale” për profile të tjera profesionale që ofron shkolla jonë, si mekanikë, ndërtim, teknologji informacioni, termohidraulikë, shërbime automjetesh. Besoj shumë në suksesin e rrjetit profesional për rritjen e cilësisë së mësimdhënies në shkollë dhe për punësimin e nxënësve.



**Co-funded by  
the European Union**

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë megjithatë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.